

ARKEOLOGISKE UNDERSØKELSER VED FALNINGSJØEN OG
SVERJESJØEN, Kvikne, Tynset k. Hedmark
1980-1982

INNBERETNING ved Ove Olstad

VEDLEGG:

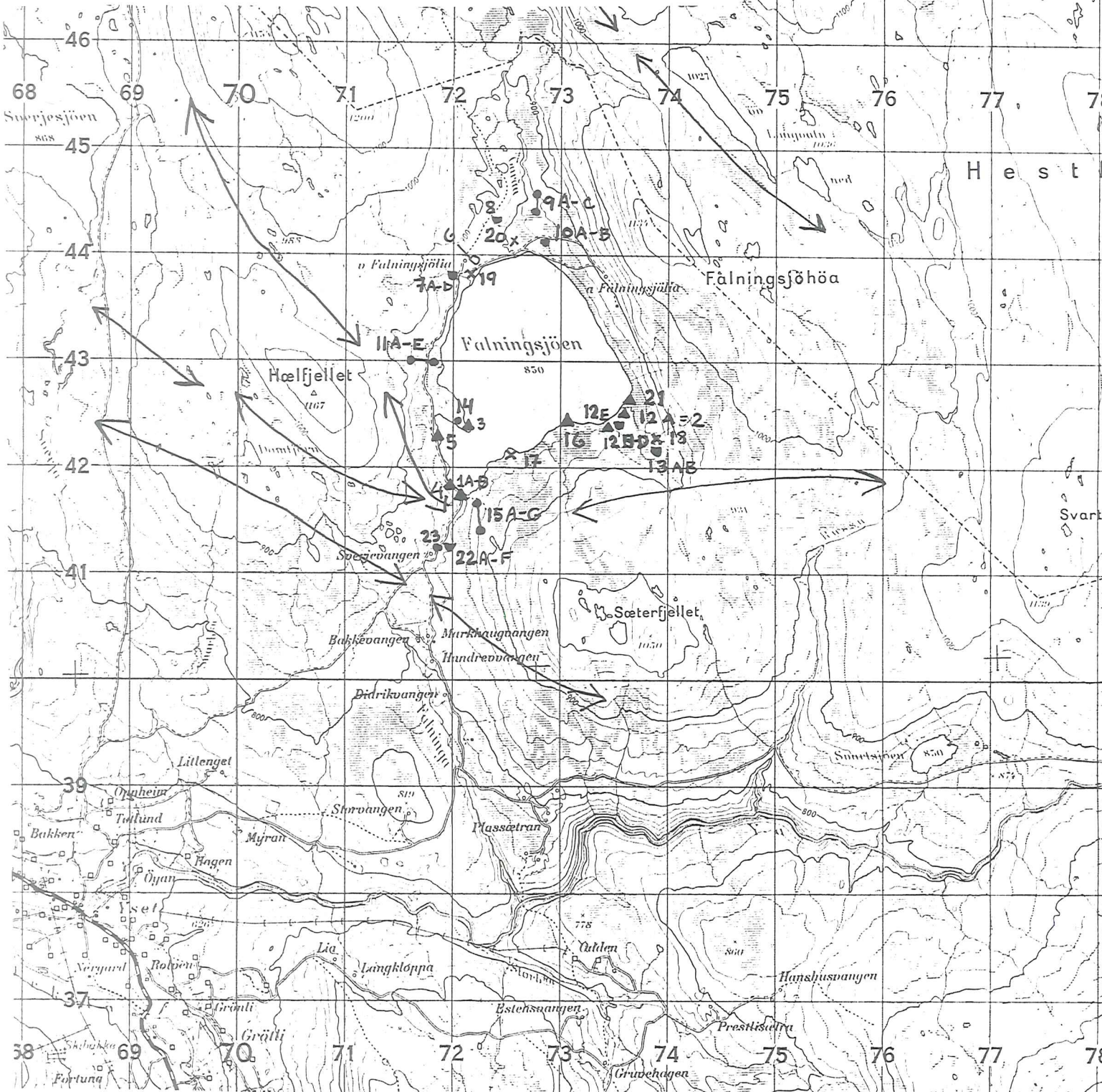
1. Kartutsnitt 1: 5000
2. ^{14}C -dateringer
3. Pollenanalytiske undersøkelser ved Grete Berge Owren
4. Foto
5. Tegninger

FALNINGSJØEN Kvikne; Tynset k. Hedmark

Registrerte kulturminner (m. lok. nr.)

- ▲ steinalderboplass
- kullgrop
- fangstgrop/system
- x kull i prøvestikk
- ↔ dyretrekk (elg, rein)
- nyere tufter

Utsnitt av kartblad 1620 III. 1:50 000

Undersøkte lokaliteter:

4.0.0. Steinalderlokaliteter:	s. 16-29
Lok. 1 A	8
" 1 B	12
" 2 (innkl. lok. 12 A)	14
" 3	16
" 4	16
" 5	17
" 12 E	19
" 16	23
" 21	25
5.0.0. Fangstgroper	s. 29-37
Lok. 11 D	30
" 11 E	33
" 14	35
" 15 A	36
6.0.0. Kullgroper o.a.	s. 37-44
Lok. 7 A-B	39
" 12 B-C (grop og "konstruksjon")	40
" 22 A	43
" 22 B	44

INNHOOLD.

1:0:0.	INNLEDNING.	
1:0:1.	Bakgrunn for undersøkelsen.....	s.1
1:0:2.	Registreringene 1980.....	s.1-2
1:0:3.	Deltagere.....	s.2-3
2:0:0.	UNDERSØKELSESONRÅDET.	
2:0:1.	Topografi og jordbunnsforhold.....	s.3
2:0:2.	Vegetasjon.....	s.3
2:0:3.	Klima.....	s.3-4
2:0:4.	Fauna.....	s.4
3:0:0.	DE ARKEOLOGISKE UNDERSØKELSENE	
3:0:1.	Forhåndsprioriteringer/problemstillinger..	s.4-5
3:0:2.	Utgravningsmåte.....	s.5-6
4:0:0.	Steinalderlokalitetene.....	s.6-29
5:0:0.	Fangstgroper.....	s.29-37
6:0:0.	Kullgroper m.skjørbrønt stein.....	s.37-44
7:0:0.	Noen sammenfattende vurderinger.....	s.45-51
8:0:0.	Avsluttning.....	s.51-52
	Tegninger av alt bearbeidet materiale.....	s.53-63
	Fotoliste.....	s.64-66
	Liste over ¹⁴ C-prøver.....	s.67-69
	Liste over ¹⁴ C-prøver sendt til datering.....	s.70

Arkeologiske undersøkelser ved Fálningsjøen og
Sverjesjøen.
Kvikne, Tynset kommune, Hedemark.

1:0. INNLEDNING.

1:0:1. Bakgrunn for undersøkelsen.

Sommeren 1980-1-2 foretok DKNVS-Museet arkeologiske undersøkelser ved Fálningsjøen og Sverjesjøen i Kvikne's østfjell, (Se kartblad s.3).

Den umiddelbare motivering for undersøkelsen var reguleringen av Orkla vassdraget, som planlegges å være ferdig i løpet av 1984.

Begge de ovenfor nevnte sjøene berøres av utbyggingen. Særlig gjelder det Fálningsjøen, hvor forandringene i naturmiljøet vil bli total. Her bygges det en demning, som vil heve vannspeilet med ca 25-30 meter. Dessuten innebærer selve demmbyggingen relativt kraftige inngrep i miljøet rundt sjøen. For Sverjesjøen's del, foregår det hele i mindre skala. Her bygges en demning som hever vannspeilet ca 3 meter over normalvannstand.

Allerede på forhånd visste man at kulturlevninger ville bli berørt av utbyggingen.

I 1971 foretok arkeologisk avdeling ved Museet i Trondheim, en registrativ forundersøkelse. Ingen forhistoriske kulturminner ble funnet ved Sverjesjøen, mens det ved Fálningsjøen ble funnet 3 steinalderlokaliteter og 1 fangstgrop, (Se rapport arkeologisk serie 1973:2).

1:0:2. Registreringene 1980.

På bakgrunn av at man i forbindelse med Orkla-prosjektet, skulle foreta grundigere arkeologiske undersøkelser av de berørte områder, ble to personer beskjeftiget med ytterligere registreringer. En ukes registreringer ga 30 nye kulturlevninger ved Fálningsjøen, men som i 1971 ingen ved Sverjesjøen. Her tok registrantene ca 30 prøvestikk relativt jevnt fordelt rundt sjøen. Også i 1983, ble det foretatt sporadiske registreringer med negativt resultat. Det foreløpige bildet er derfor, at området rundt Sverjesjøen er fattig på kulturlevninger.

Under feltarbeidet i 1981, ble en gruppe kullgroper som ikke falt inn under 1980 registreringens område funnet. Disse lå ca 1 km sydvest for Fálningsjøen, (Lok. 22a-f). To av dem måtte undersøkes, da de muligens ville bli ødelagt av anleggsvei.

Også under gravingene i 1982, ble det oppdaget nye objekter som ble registrert og undersøkt.

Nedenfor følger en liste over kjente kulturlevninger som på en eller annen måte berøres av utbyggingen.

Lok.nr.	TYPE.	REG.ÅR.	GRAVD.	IKKE GRAVD.
1A.	Steinalder.	1971.	1981-2.	-----
1B.	"	1980.	1981.	-----
2.(12A)	"	1971.	1982.	-----
3.	"	1971.	1982.	-----
4.	"	1980.	1982.	-----
5.	"	1980.	1982.	-----
12E.	"	1982.	1982.	-----
16.	"	1980.	1982.	-----
21.	"	1982.	1982.	-----
9A-C.	Fangstgrop.	1980.	-----	Ikke gravd.
10A-B.	"	1980.	-----	Ikke gravd.
11A-F.	"	1980.	1982-3.	A-B-C.
14.	"	1971.	1982.	-----
15A-G.	"	1980.	1982.	B-C-D-E-F.
23.	"	1981.	-----	Ikke gravd.
7A-D.	Kullgrop.	1980.	1982.	A-B.
8.	"	1980.	-----	Ikke gravd.
12B-D.	" + Konstr.	1980.	1982.	-----
13A-B.	"	1980.	-----	Ikke gravd.
22A-F.	"	1981.	1981.	C-D-E-F.
17.	Ukjent.	1980.	-----	Ikke gravd.
18.	"	1980.	-----	Ikke gravd.
19.	"	1980.	-----	Ikke gravd.
20.	"	1980.	-----	Ikke gravd.
6.	Setertufter.	1980.	-----	Ikke gravd.
Sum: 47.			19.	28.

1:0:3.Deltagere.

Deltager - antallet har variert,avhengig av hvilket stadium man har befunnet seg på i arbeidsprosessen.Sommeren 1982 da det meste av utgravningsarbeidet ble foretatt,var arbeidsstokken stabil på 5 personer under de 4 ukene vi holdt på.

Nedenfor følger en oversikt over de personer som har utført arbeid av arkeologisk art ved Fælningssjøen.

DELTAGERE.	ÅR.	ARBEIDETS ART.
Kurt Alteskjær.	1971.	Registrering.
Dagrun Brattset.	1982.	Graving.
Olav Arne Forbord.	1981.	Graving.
Lil Gustafson.	1981-2.	Graving/registrering.
Roald Hengot.	1982.	Graving.
Bera Moseng.	1981-2-3.	Graving.
Aste Bræn Olsen.	1980.	Registrering.
Ove Olstad.	1981-2-3.	Graving/registrering.
Chris Søborg.	1980.	Registrering.
Tore Vigerust.	1982.	Graving.
Merete Wishman.	1982.	Graving.

2:0. UNDERSØKELSESOMRÅDET.

2:0:1. Topografi og Jordbunnsforhold.

Falningsjøen ligger i luftlinje ca 4 km nordøst for Yset i Kvikne kommune, (Se kartblad nr.1, s. 3). Sjøen har ett flatinnhold på 2.1304 m², og høyden over havet er 850 meter, (Se Bygdebok for Kvikne. Bind 1, s. 20).

Topografien rundt sjøen er forholdsvis ensartet. I NV, Ø, V og S er det fjell som rager fra 2-300m over vannspeilet, og gir det inntrykk at sjøen danner bunnen i en gryte. Mellom fjellene er det grunne daler, som skråner ned mot sjøen. I SSV-mellom Hølfjellet og Sæterfjellet-åpner terrenget seg ut mot Kviknedalen.

Nærmere sjøen er de topografiske forholdene også relativt ensartet. Selve overgangen mellom land og vann, d.v.s. strandlinjen er ganske jevn. Bare på V-siden av sjøen finnes en stor odde som kalles Langspølen. Foruten denne er det noen mindre odder på SØ-siden av sjøen.

Strandsonen er for det meste steil, og består av rullestein i vekslende størrelse. Bare i et lite parti i N-enden og SØ-enden er det en smal sandstrand.

Innenfor beltet med rullestein som vanligvis ikke er bredere enn 1-1.5 m, følger enten en brem med fast morene undergrunn eller myrpartier med vekslende utstrekning. Særlig mye myr finner vi på Ø-siden av sjøen, hvor terrenget skråner kraftig ned fra Falningsjøhøa og helt ned til stranden. Undergrunnen består her bare av myr, og har således egnet seg dårlig til oppholdsted for mennesker.

De tørre morenepartiene rundt sjøen begrenses i utstrekning av vått og eller ujevnt terreng, og danner således ikke store sammenhengende flater. Topografien lenger inn fra stranden er ujevn, med moreneknauser og platåer avbrutt av større eller mindre myrpartier.

2:0:2. Vegetasjon.

Falningsjøen ligger under nivå for øvre tregrense i dette området. Flere steder var det derfor glissen bjørkeskog rundt sjøen. Spesielt gjelder dette Ø-siden og S-siden, men også den sydlige halvdel av sjøens V-side hadde partier med bjørkeskog.

Mikrovegetasjonen bestod i hovedtrekk av einer lyng og gress. Gresset fantes mest på myrene, mens lyng og einer i hovedsak vokste på de tørre morenepartiene.

2:0:3. Klima.

Klimaet i de strøk hvor Falningsjøen ligger, karakteriseres ved svært vekslende nedbørsmengder og hurtig varierende temperatur. En kjenner flere historiske

eksempler på at været har skapt problemer for folk i Kvikneområdet. Kraftige snøvintre, ekstrem kulde over lengre tidsrom eller kalde og nedbørsrike somre er klimatiske forhold som har hatt negativ innvirkning på folks overlevelsessevne. Med negativ innvirkning mener jeg at menneskenes behovs tilfredstillelse er blitt vanskeliggjort (Se bygdebok for Kvikne. Bind 1, s. 82). Ett gjennomgående trekk ved Falningsjøen er også vinden, som med vekslende intensitet ofte kommer ned gjennom dalene i N og NV, og gjør sjøen til ugjestmilt sted å være.

2:0:4. Fauna.

Storviltbestanden består for det meste av villrein, med innslag av noe elg. Reinen som i dag trekker i området, tilhører Forelhogna villreinsområde som i dag er helårsområde for villreinen.

Elgen har sitt vinteroppholdsted nede i Orkaldalen, N og S for Kviknebygda, (Se Orklaprosjektet årsrapport 1980 s. 2-3). På kartblad nr. 1 s. 3 er de viktigste trekkveiene for rein markert med svarte piler.

Når det gjelder småvilt, er det tidvis godt med rype og annen fugl i disse fjellområdene. Hare og mink syntes også å trives relativt godt.

Rent historisk kjennes Falningsjøen og Sverjesjøen som gode jakt og fiskeområder, (Se bygdebok for Kvikne bind 1 s. 75-80). Selv i dag driver folk fra bygda jakt og fiske med godt utbytte i disse områdene. Rein og rype er viktige jaktobjekter, mens garnfiske etter ørret foregår om sommeren. Arkeologene fikk også direkte føling med sider av dyrebestanden. Under gravningen av steinalderlokalitetene helt i sydspissen av sjøen, kom 8-10 reinsdyr trekkende rett forbi lokaliteten. Ved ett annet tilfelle støtte vi på en reinsflokk på ca 150 dyr oppe i Hølfjellet vest for Falningsjøen. Også ved andre tilfeller observerte vi større eller mindre villreinsflokker som trakk i fjellene rundt sjøen.

3:0:0 DE ARKOLOGISKE UNDERSØKELSENE.

3:1:0 Forhåndsprioriteringer og problemstillinger.

Som det skulle fremgå av oversikten over de registrerte kultursporene ved Falningsjøen se s. 2, er det ett ensartet materiale. St. a. lokaliteter, fangstgroper og kullgroper dominerer bildet fullstendig.

På grunnlag av de økonomiske rammene som på forhånd var fastlagt for undersøkelsene, var det nødvendige å foreta ett utvalg blant de registrerte kulturminnene.

Da vi har lite kunnskap om sosial virksomhet innenfor steinbrukende tid i Kvikne's østfjell, mente vi det ville viktig å undersøke alle registrerte steinalderlokaliteter.

Disse ble derfor prioritert fremfor andre typer av levninger. Som vi allerede har nevnt, fant vi dessuten noen st. a. lokaliteter mens vi undersøkte de forhånds registrerte

lokalitetene. De måtte også undersøkes, noe som reduserte den tiden vi kunne bruke på undersøkelse av andre objekter. Problemstillingene som bl.a kan være aktuelle i en videre analyse av sosialhistoriske forhold ved Fålningsjøen, kan settes opp punktvis.

1. Fra hvilken tidsperiode skriver de forskjellige kulturspor seg, og hvis flere faller innenfor samme periode, hvordan fordeler de seg tidsmessig innen perioden?

2. Viser materialet på hver lokalitet ensartethet, eller er det blandet. Sagt på en annen måte. Er det en og samme menneskegruppe, eller grupper uavhengig av hverandre som har etterlatt seg de fragmentariske spor vi fant på lokalitetene?

3. Hvilke individuelle og sosiale behov har vært utslagsgivende for den virksomhet som lokalitetene er resultat av, og er det på grunnlag av det bevarte resultatet mulig å si noe om virksomhetens karakter?

4. Inngår Fålningsjø området som en del av ett sentrums område for folks virksomhet, eller er de bevarte overlevelsesmidler vi fant ved sjøen resultat av en mer perifer virksomhet i forhold til ett mer permanent sentrum?

Når det gjelder fangstgropene og kullgropene, så har de ovenfor stilte spørsmål samme relevans. Vi har vært ute etter deres brukstid, og om de eventuelt har vært brukt flere ganger?

Hvordan har de vært konstruert, og hvilken brukssammenheng har de inngått i, er spørsmål som lå til grunn for våre forhåndsprioriteringer.

Fangstgropene som vi undersøkte, valgte utifra antagelser om kvaliteten av bevaringsforholdene. Erfaringen gjorde det antagelig, at vi ville finne mest materiale som viste hen til konstruksjon og brukmåte i de gropene som lå i vått terreng. Derfor er det bare en av de undersøkte gropene som ikke lå i eller ved myr, nemlig lok. 14.

De undersøkte kullgropene ble valgt ut mer tilfeldig.

3:2. Utgravningsmåte.

Metodene som undersøkelsen er foretatt etter må sies å være arkeologisk tradisjonelle.

For å holde en viss orden, skal vi gi ett riss av de undersøkelsesmetoder som er brukt for de tre hovedkategoriene av kulturlevninger ved Fålningsjøen. Det er da nærliggende å begynne med steinalderundersøkelsene.

Steinalder.

Lokalitetene ble gravd etter ett rutesystem, hvor x-aksen var orientert etter terrengets beskaffenhet. Likevel forsøkte vi så langt det lot seg gjøre å orientere den N-S med stigende verdi mot N. Y-aksens tallverdi stiger alltid mot

øst. Nederste høyre hjørne i hver kvadratmeters rutene innenfor systemet angir rutas x-y koordinat.

Selve gravningen ble foretatt med vekslende grovhetsgrad. Det øverste lyng og moselaget ble fjernet ganske grovt, da det fort viste seg å være funntomt. De funnførende masser ble gravd i ett lag med graveskje. Bare på lok. 1A, ble deler av flaten gravd i to lag, fordi funnene her gikk noe dypere ned i undergrunnen enn på de andre st. a lokalitetene. All utgravd masse ble vannsollet med finmasket soll.

Det er tegnet få profiler på steinalderlokalitetene. Bare i tilfeller hvor det dreier seg om konstruksjoner, er profildokumentasjon foretatt. Hovedgrunnen til dette er at jordbunnsforholdene var veldig ensartet på alle lokalitetene, slik at en prinsippsskisse skulle greie seg, (Se fig: 1 s. 7).

All skjørbrent stein som ble funnet målte vi i 10 liters bøtter pr. m². Mengden med skjørbrent stein pr. rute er angitt med tall på plantegningene.

Fangstgropene.

Disse ble gravd i 1 meter brede sjakter som møtes nede i bunnen av gropa. Nødvendige utvidelser ble foretatt i sentrum. I sjaktene som gjennomskjærer vollene rundt gropa, ble det i hovedsak gravd grovt med krafse og spade. Hensikten med sjaktene var å få frem profiler, som er viktige i studiet av gropenes konstruksjon, bruksmåte og destruksjon. Gravningen i sentrum ble for det meste foretatt med graveskje. Her var imidlertid utgravnings forholdene ofte vanskelig p.g.a. vanninnsig.

Kullgroper.

Her delte vi gropa i 2 like store deler. Den ene halvdel ble deretter tømt for innhold, slik at vi stod igjen med ett negativt avtrykk av halve gropa. Avtorvingen ble foretatt med krafse og spade, mens gropas tømning ble utført med graveskje. Mengden med skjørbrent stein i den utgravde halvdel, ble målt i 10 liters bøtter.

Dokumentasjon, ble i feltet foretatt ved føring av dagbok, tegning og fotografering,

Prøvetakning, ble foretatt der det var mulig å få ut organisk materiale i relativt sikker kontekst, (Se prøveliste s.

4:0. STEINALDER-LOKALITETER.

For å lette framstillingen, er det innledningsvis hensiktsmessig å peke på trekk som er felles for alle steinalderlokalitetene ved Falningsjøen.

Ingen av lokalitetene ligger inntil store steinblokker eller overhengende fjellknauser. Sikre spor etter andre typer

tekonstruksjoner er heller ikke funnet.

Et generelt trekk er at alle lokalitetene ligger på tørre morenepartier innenfor en avstand av 40 m fra sjøen. Sjøen kan derfor muligens være en av de faktorer, som har spilt inn ved steinbrukende folks valg av oppholdsplass i vårt undersøkelsesområde.

Flere tilsvarende og vel så egnede moreneflater lå lenger fra sjøen. Relativt intens leting på disse ga negativt resultat.

Vi skal forsøke å vende tilbake til disse spørsmål i ett avsluttende sammenfattende kapittel.

Som vi allerede har nevnt var jordbunnsforholdene påfallende ens for alle lokalitetene.

1. Øverst var det ett ca 5 cm tykt vegetasjonslag. Lyng, mose og eller gress utgjorde hovedbestanddelene i dette laget. Laget skilte seg klart ut fra laget under som bestod av:

2. Et ca 3-10cm tykt lag med fin lys grå sand, (utvaskningslag). Sanden var helt steril, i den forstand at alle mineralene var vasket ned i laget under.

3. Bunnlaget besto av ganske fast brunrød sand/grus. Det øverste nivået var noe præget av anrikning.

Ingen lokalitet hadde vertikal stratigrafi i funnfordelingen. Det generelle bildet er at så godt som ingen funn ble gjort i det øverste vegetasjonslaget. Hovedmengden gjenstander lå i det grå utvaskede laget. Ved overgangen til anrikningen, avtok funnmengden sterkt, for helt å forsvinne i de øverste 1-3cm av anrikningen. Bare i ett tilfelle ble funn gjort noe dypere enn vanlig, (lok 1A.). Vi grov her ett lag 2, for å se om det var kvalitative forskjeller mellom de 2 nivåene, (se fig:1)

Fig:1.

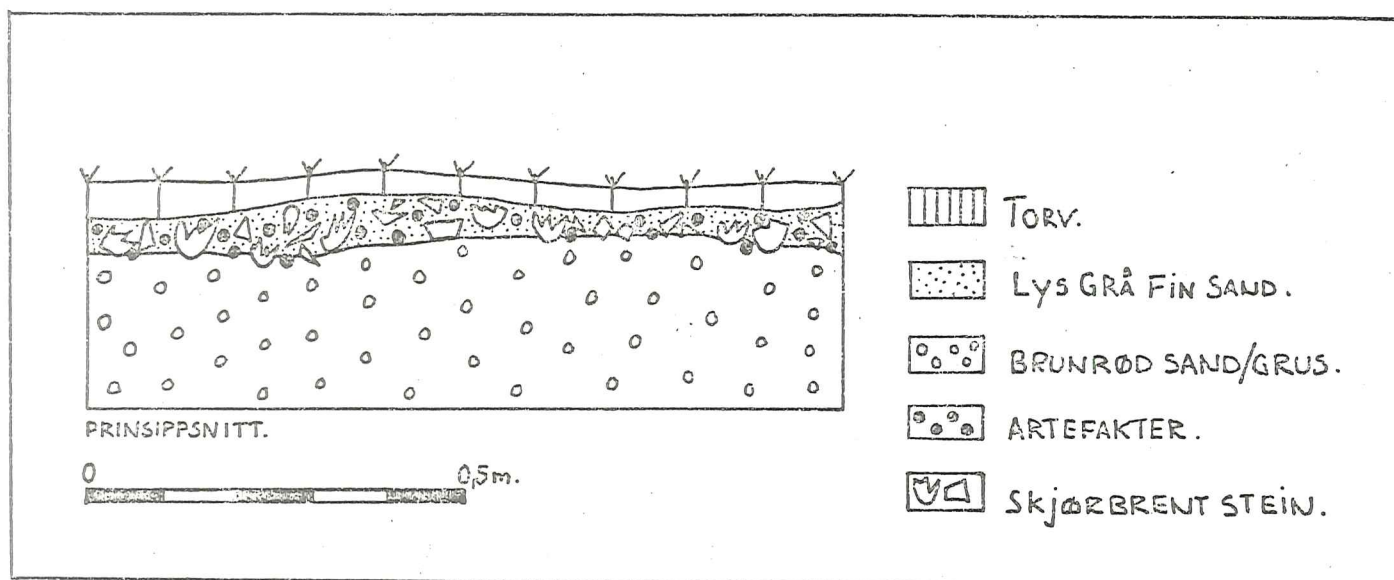

Fig:1 illustrerer de generelle lagforhold på st.a

lokaltetene og vertikalfordeling av gjenstandsfunn samt skjorbrent stein i lagene. På alle unntatt 1 lokalitet (lok.5), ble det funnet vekslende mengder med skjorbrent stein. Nedenfor følger ett diagram som viser sentraltendensen i mengden skjorbrent stein pr.m²-rute på de forskjellige st.a lokalitetene, (se fig:2).

Fig:2.

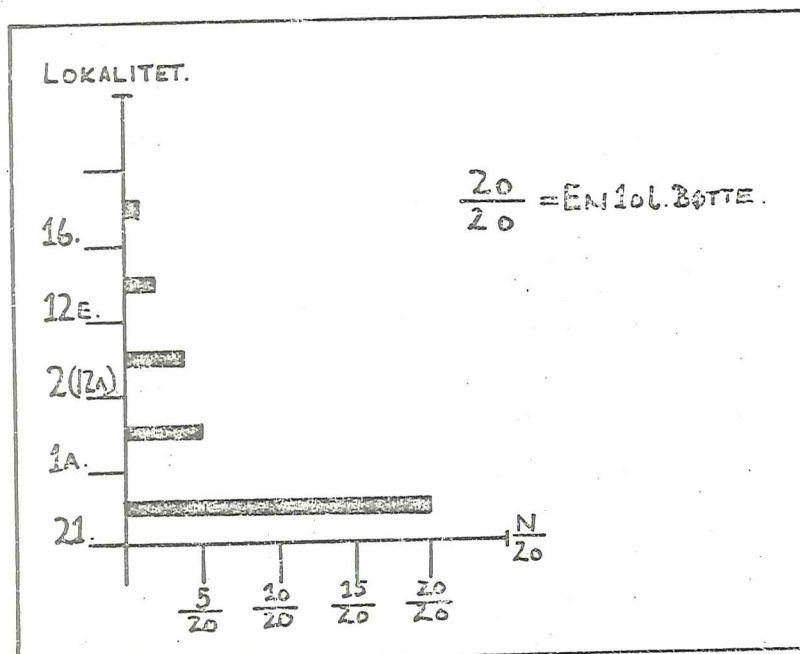

Fig:2.Sentraltendensen for skjorbrent stein pr.m² rute på de forskjellige st.a lokalitetene. I stedet for gjennomsnittsmål, er det brukt målet median som uttrykk for sentraltendens, (se Ottar Hellevik 1977 s.192).

4.1. Lokalitet 1A.

Beskrivelse.

Lokalitet 1A, ligger på en liten torr grusflate helt i sydenden av sjøen. Avstanden til sjøen er i N ca. 10 meter. Omkring 25 meter ØSØ for 1A, renner elva Falninga ut av sjøen. Bopløssflaten begrenses i N av ujevnt skrånende terreng ned mot sjøen. Mot S og Ø skråner terrenget ned mot Falninga. I V begrenses flaten av ujevnt myrterreng. Den funnforende flaten var plan og relativt steinfri. Den steinen som ved utgravning lå spredt utover flaten, var for det meste skjorbrent, og dermed resultat av menneskelig virksomhet.

"Utsikten" fra lokaliteten varierer. Mot S er ikke den direkte sikten mer enn ca 50 meter. Mot NNV er det god utsikt over Hølfjellet og Falningsjølia. Østover er ikke sikten så lang, men man har god øyenkontroll over reinstrekket som går mellom Falningsjøhøa og Sæterfjellet, og som passerer like ved lokaliteten, (Se kartblad s. 3).
Boplassflatens størrelse kan løselig anslås til 50 m². Av disse er det gravd 34 m², (Se plantegn. Lok 1A.).

Iakttagelse og funn.

Som vi antydte tidligere ble det på enkelte deler av lok. 1A, gjort funn dypere ned i anrikningen enn det som var vanlig for de andre st. a lokalitetene, (se pl. tegn. lok. 1A)

Anrikningslaget ble i dette området gravd i ett lag 2. Utifra en overfladisk sammenligning mellom funnene i utvaskningslaget og det dypere liggende lag 2, syntes det ikke å være noen kvalitative forskjeller i funnene fra de to nivåene. Det er mye mindre funn i lag 2, men gjenstandstypene er de samme karakter som i utvaskningslaget.

Som det fremgår av plantegningen over lok. 1A, ble det funnet skjørbrønt stein spredt over hele den utgravde flaten. I enkelte ruter lå steinen så tett at den nærmest utgjorde ett kompakt lag. Særlig gjelder det rutene omkring ildsted nr. 1, som beskrives senere.

Forholdet mellom gjenstandsfunn og skjørbrønt stein avviker ikke vesentlig fra det generelle bildet gitt i figur 1. De fleste funn ble gjort i samme nivå som den skjørbrønte steinen, d.v.s at vi gjorde funn i overkant og ned til bunnen av nivået for skjørbrønt stein. Bare enkelte steder lå bunnen av den skjørbrønte steinen litt dypere enn gjenstandsfunnene.

Ildsted nr. 1.

Se plan og profiltegninger for lok. 1A.....Side Vedlegg
Se fotoliste. Film nr. 1. Bilde nr 6-10.....Side 64

To sannsynlige ildsteder ble funnet på lok. 1A. Ildsted nr. 1 lå i det nordøstre hjørne av det utgravde feltet, mens nr 2 ble funnet nær sentrum av den utgravde flaten.

Ildsted nr. 1, fremkom som et relativt kraftig ovalt fyllskifte i rutene 113x/104-5y. Fyllskiftet strekker seg også inn i rutene 114x/104-5y, men denne delen ble ikke undersøkt. Rute 113x/103y berøres også av fyllskiftes utstrekning. Utstrekningen kan derfor meget løselig anslås til 1,5 x 1,5-2,0 meter.

Under utgravningen gikk det helt klart frem at ildstedet måtte være anlagt i en på forhånd gravd grop. Det opprinnelige utvaskningslaget var tydelig gjennomskåret ved 114x/105,70y, (Se profiltegning A-B). Videre ligger den store steinen-som også ses på profiltegningen- direkte oppå jordmasser som må være resultat av menneskelig virksomhet. Steinen må derfor være kommet dit etter at ildstedet ble tatt i bruk. Det samme gjelder utvaskningslaget som ligger over

gropa. Dannelsen av dette må ha skjedd etter at ildstedet gikk ut av bruk.

På bunnen av gropa, var det ett lag med kompakt rent kull. Dels bestod kullet av store stykker med forkullet tre, der det var fullt mulig å studere trestrukturen. Videre inneholdt laget endel brente kvister. Kull(furu) fra dette laget har gitt dateringen 7400 pluss/minus 90 år før nåtid. (T-4765)

Umiddelbart over kullaget, fulgte ett forholdsvis tykt lag med kullblandet rødbrun sand. Mengden med kull avtok jo nærmere man kom overflaten. På profiltegningene er denne overgangen omtrentlig markert med stiplet linje.

Mens kullaget i bunnen ikke inneholdt noe skjørbrønt stein, var det i sandlaget over relativt tettpakket med ildskjørnet stein. Diameteren på disse varierte fra 30-10 cm, og flere av dem var tydelig sprukket på stedet da bruddflatene lå sammen. I tillegg til at kullmengden i sandlaget økte ned mot overgangen til det kompakte kullaget i bunnen av gropa, var sanden her noe rødbrønt.

Over gropa var det ett relativt kraftig utvaskningslag, som må være dannet etter at gropa gikk ut av bruk.

I den vestlige delen var jordmassene i de øvre deler av gropa noe omrotet. Dette henger sannsynligvis sammen med tuedannelser, som preget de nordlige deler av den utgravde flaten, (Se profiltegning C-D). Her gikk også gjenstandsfunnene noe dypere ned enn i den østlige halvdel. Funn ble gjort i utvaskningslaget over hele den utgravde delen av ildstedet. I den vestlige delen av ildstedet ble de funnførende deler av anrikningen gravd i ett lag 2. Funnene ble her gjort ned til knapt 30 cm under overflaten. Svært få av funnene i forbindelse med ildstedet var påvirket av ild.

Ildsted nr. 2.

I den nordøstre delen av rute 112x/102y, ble det funnet en liten grop som inneholdt kull og litt brente bein. Gropa var ikke synlig før utvaskningslaget var fjernet. Den var gravd ca. 10 cm ned i anrikningslaget, og bunnen lå 20 cm under overflaten. Diameteren i toppen av gropa var ca 30-40 cm. Foruten kull og litt brent bein, ble det også funnet 2 kvartsittavslag i gropa. Ingen av disse hadde vært utsatt for påvirkning av ild. Jordmassene rundt ildsted nr. 2, var heller ikke synlig preget av varmpåvirkning.

I nordre del av rute 111x/104y og i hele rute 112x/104y, ble det funnet endel kull som lå spredt i utvaskningslaget og litt ned i anrikningslaget. Nærmere bestemt 6-7 cm under torv-overflaten.

Muligens skriver dette kullet seg fra ett selvstendig ildsted, men forholdene rundt det var svært uklare. Kullet lå svært spredt, og anrikningen var ikke varmpåvirket.

En like nærliggende forklaring er at kullet skriver seg fra ildsted nr. 1. Flere prøver ble tatt, og en dateringer vil muligens styrke eller svekke de ovenfornevnte tolkninger (Se liste over 14C-prøver s. 67f.).

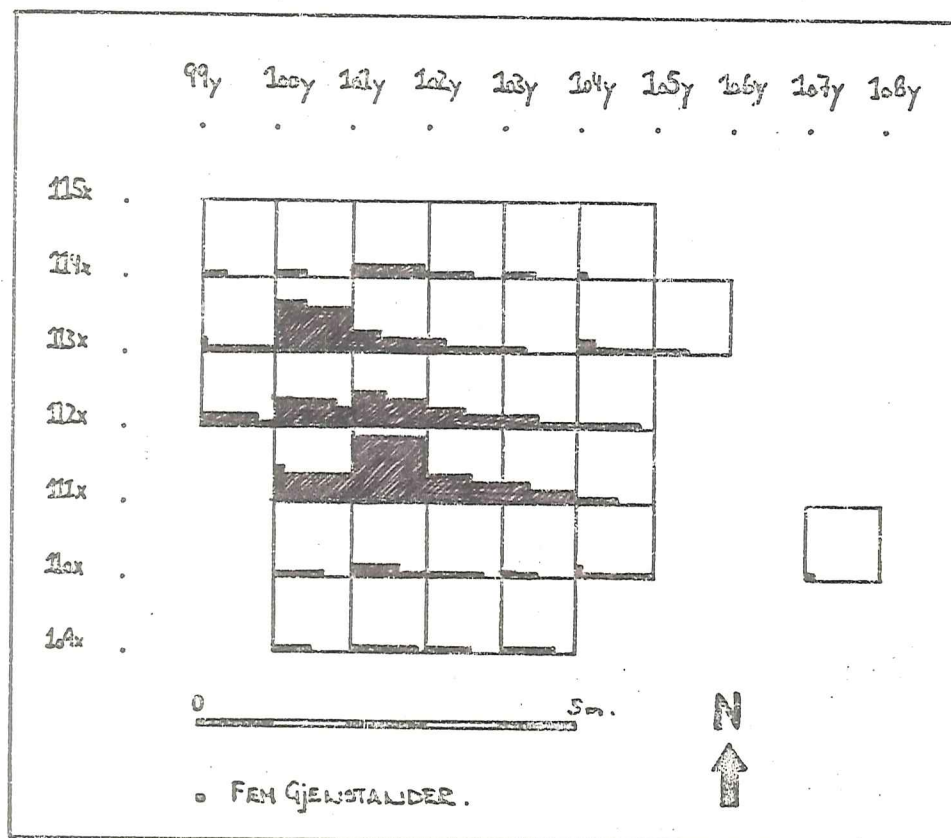
Funn og funnfordeling.

Tabell nr. 1. Lok: 1A.

Kategori.	Ant.	(%)	Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.
1-5mm.	77.	(2,7)	40	37	0
6-10mm.	410.	(14,4)	216	194	0
11-20mm.	491.	(17,2)	370	107	14
21-30mm.	297.	(10,4)	247	49	1
31-40mm.	94.	(3,3)	87	7	0
41-50mm.	14.	(0,5)	14	0	0
50...mm.	4.	(0,1)	3	1	0
Flekker.	89.	(3,1)	40	48	1
Skrapere.	15.	(0,5)	6	9	0
Skifer.	64.	(2,2)	0	0	0
Annet	38.	(1,3)	?	?	?
Splinter.	1252.	(44,0)	1125	103	24
Sum:	2845.	(100%)	2148	555	40

Tabell 1. Illustrerer det kvantitative forhold mellom noen funnkategorier, og hva slags bergart de er laget av. Når det gjelder skrapere så er bare umiddelbart bestemte tatt med i tabellen. Flekkekategorien omfatter både hele og brukkede flekker. Kategorien "annet" i tabellen omfatter bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og klart definerte skrapere.

Figur nr. 3.

Figur 3. Viser spredningen av funn på lok.1A. Hele funnmengden er tatt med i spredningskartet.

4:2. Lokalitet nr.1B.

Se plantegning for lok.1A.

4:2:1. Beskrivelse.

Lokalitet 1B lå ca 10-15meter ØSØ for lokalitet 1A, d.v.s 4-5meter V for elva Falninga's utløpsos. Terrenget skrånner svakt fra lokalitet 1A, og ned mot elveosen. Det gjør at 1B lå i skrånende terreng. Undergrunnen var tørr, og bestod av podsoll. Avstanden til sjøen var i N ca 5-7meter. I S kunne avstanden til Falninga grovt måles til ca 8-10meter.

4:2:2. Iakttagelser og funn.

Lokalitet 1B er forholdsvis kraftig forstyrret av nyere tids virksomhet. Glass, spiker og annet moderne materiale ble funnet sammen med forhistoriske gjenstander. Særlig ett område var kraftig omrotet. På plantegningen for lokalitet 1A-B, er dette området markert med stiplet linje. Sannsynligvis er grunnen til omrotingen at det har stått en nyere tids bygning på stedet. Også andre trekk indikerte at stedet var omrotet. På steder var den opprinnelige podsollen bevart, og undergrunnen bar tydelig preg av å være omrotet. Hvilke virksomheter som har forårsaket forstyrrelsene, er det vanskelig å si noe sikkert om, men muligens henger det sammen med nyere tids jakt og fiske.

Funn og funnfordeling.

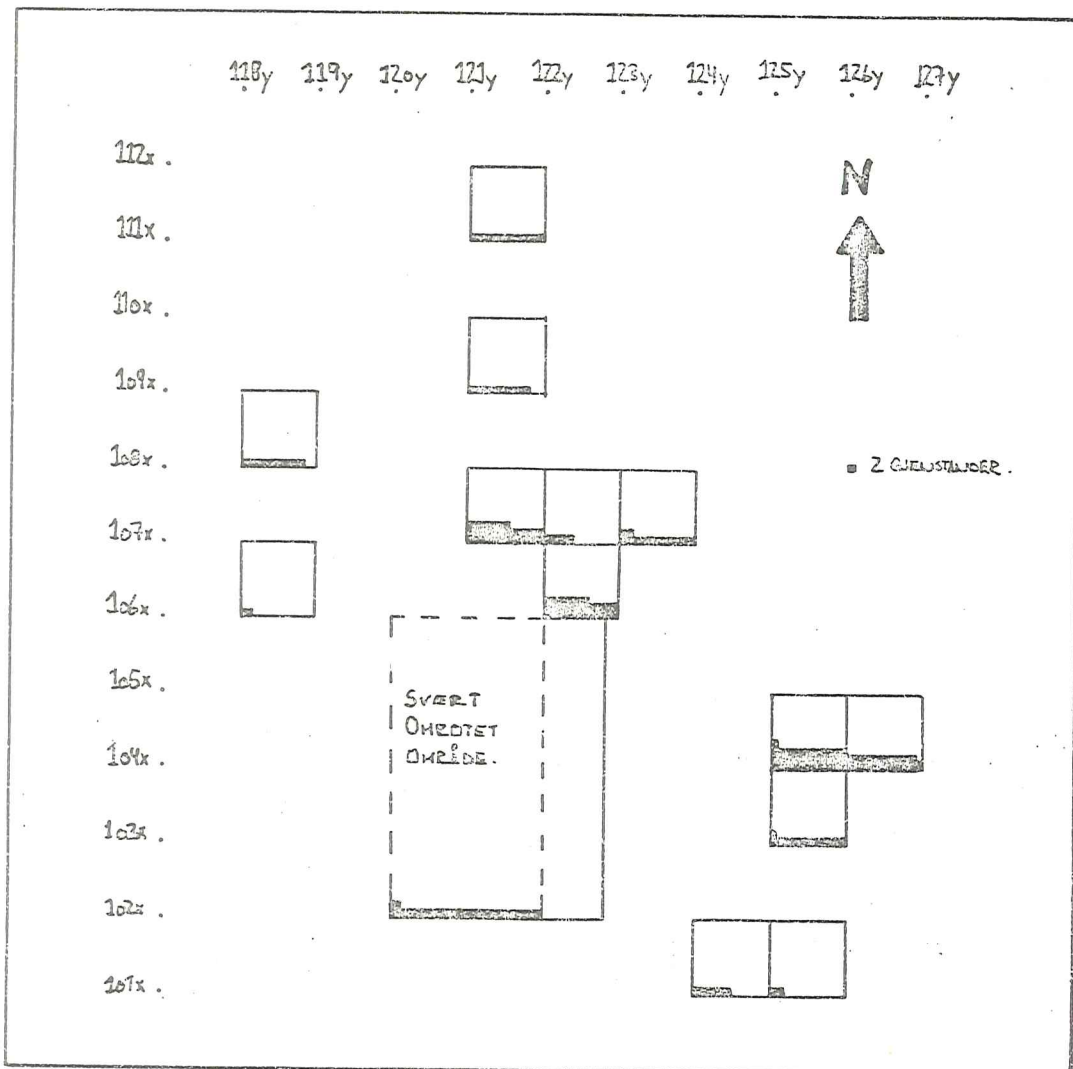
Tabell nr.2. Lok:1B.

Kategori.	Ant.	(%)	Kvarts		
			Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.
1-5mm.	2.	(0,5)	2	0	0
6-10mm.	30.	(8,1)	6	22	0
11-20mm.	37.	(10,0)	14	21	0
21-30mm.	9.	(2,4)	3	6	0
31-40mm.	1.	(0,3)	1	0	0
41-50mm.	0	(0,0)	0	0	0
51..mm.	2.	(0,5)	2	0	0
Flekker.	9.	(2,4)	4	4	1
Skrapere.	2.	(0,5)	0	2	0
Skifer.	18.	(4,9)	0	0	0
Annet.	0	(0,0)	0	0	0
Splinter.	254.	(68,8)	195	59	0
Nyere tid.	5.	(0,5)	0	0	0
Sum:	369.	(100%)	227.	114.	1.

Tabell 2. Illustrere forholdet mellom ulike funnkategorier, og hva slags bergart de er laget av. Bare umiddelbart bestembare skrapere er tatt med. Flekkekategorien omfatter både hele og

brukne flekker. Kategorien "annet" står for bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og på forhånd definerte skrapere. Nyere tidsmateriale representerer bare det vi tok med til museet. Endel ble kastet i felten.

Figur 4.

Figur 4. Viser spredning av funn på lokalitet 1B. Alle funn unntatt nyere tidsmateriale er tatt med i spredningskartet.

4:3:0. Lokaltet nr.2 (12A).

Se plåntegninger.....side. Vedlegg

4:3:1. Beskrivelse.

I SØ bukta ble det undersøkt en lokalitet som var registrert så tidlig som i 1971, (Se rapport arkeologisk serie 1973:2). Lokalteten ligger på en moreneterrasse ca 35 meter fra sjøen. I NV og N avgrensnes flaten av en liten bekk, mens ujevnt terreng skiller moreneflaten ut fra områdene i SØ, S og V.

Selve flaten var delt i 2 deler ved en grunn øst vest orientert forsenkning. Undergrunnen bestod av lett drenerende podsoll, og var derfor forholdsvis tørr.

Fra lokaliteten er det god utsikt over Fålningsjøhøa og dalen mellom Fålningsjøhøa og Sæterfjellet. Også mot Sæterfjellet er utsikten forholdsvis god.

4:3:2. Iakttagelser og funn.

Funnforholdene på lokalitet 2 er nesten identisk med den generelle beskrivelsen som er foretatt under punkt 4:0. Funnene ble gjort i utvaskningslaget og litt ned i anrikningslaget. Små forekomster av kullpartikler ble funnet spredt i utvaskningslaget. Allikevel var det ikke nok til å ta ut 14C-prøve.

Funn og funnutbredelse.

Tabell nr.3. Lok:2.

Kategori.	Ant.	(%)	Kvarts		
			Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.
1-5mm.	0	(0,0)	0	0	0
6-10mm.	10.	(4,8)	7	3	0
11-20mm.	12.	(5,8)	11.	1	0
21-30mm.	2.	(1,0)	1	1	0
31-40mm.	2.	(1,0)	1	1	0
41-50mm.	1.	(0,5)	1	0	0
51...mm.	1.	(0,5)	1	0	0
Flekker.	18.	(8,7)	7	11	0
Skrapere.	0.	(0,0)	0	0	0
Skifer.	18.	(8,7)	0	0	0
Annet.	3.	(1,4)	1	2	0
Splinter.	139.	(67,4)	97	42	0
Sum:	206.	(100%)	127.	61.	0.

Tabell 3. Illustrerer kvantitativt forholdet mellom funntyper, og hva slags bergart de er tilvirket av. Skrapere omfatter umiddelbart bestemte typer. Flekker omfatter både hele og brukne flekker. Rubrikken "annet" i tabellen omfatter bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og klart definerte skrapere.

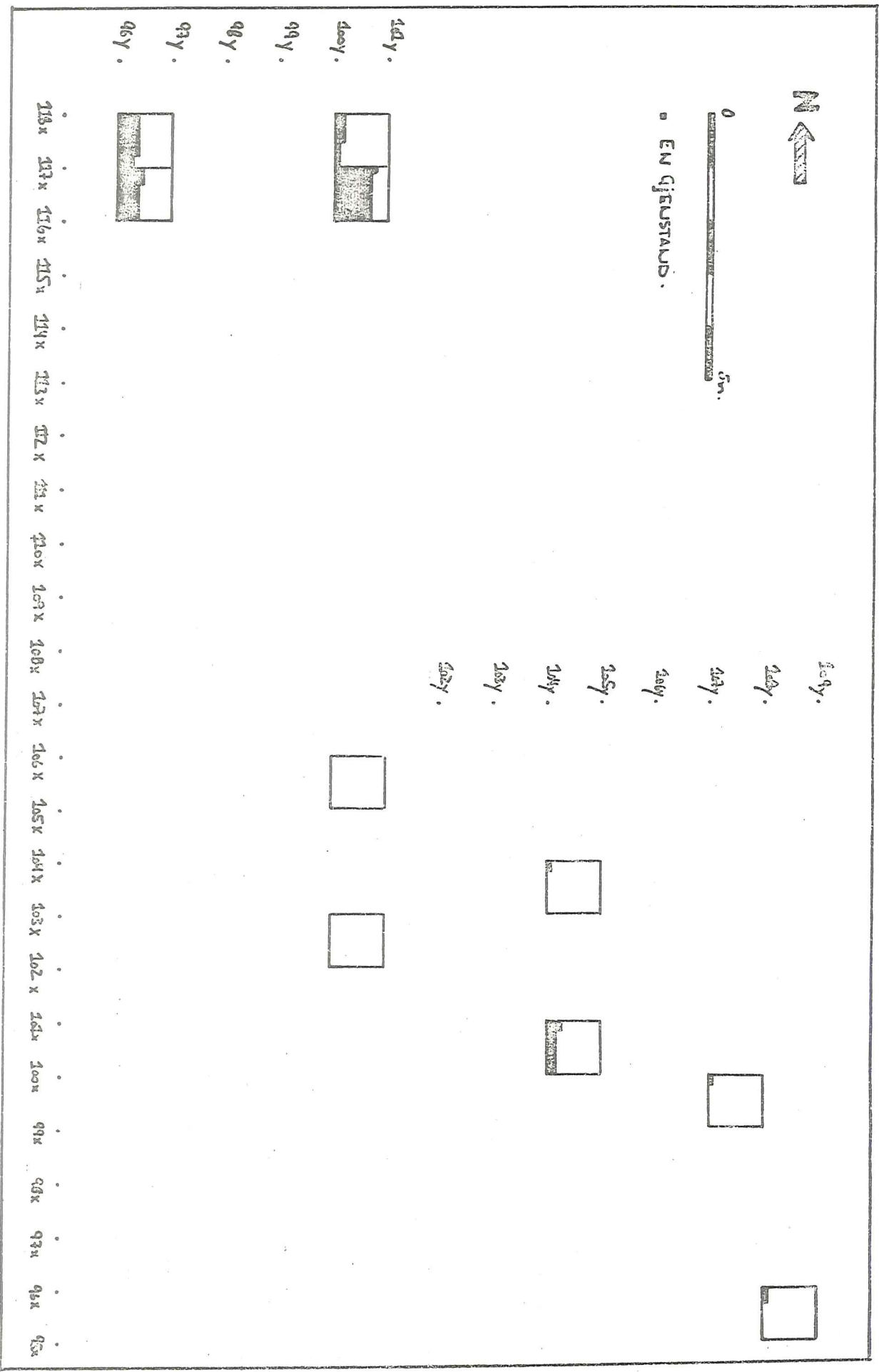

Fig: 5. FURNITURPÅFØLSELSE PÅ KOK: 2. (12A). ALLE FURNITUR TATT MED.

4:4:0. Lokaltet nr 3.

Se plantegning for lok.3.

4:4:1. Beskrivelse.

Lokaliteten ligger på en kolle ytterst på det største neset i sjøen, (Langspælen). Avstanden til sjøen er i N ca 15m, i S ca 20m og i Ø ca 40m. Fra toppen av kollen skrånar terrenget ned mot sjøen i N, S og Ø. I vest skrånar terrenget ned mot en myr som ligger ca 30m fra kollen.

Undergrunnen (podsoll) var selvdrenerende og tørr. Tuedannelser gjorde enkelte steder sitt til at undergrunnen var ujevn.

Utsikten fra lokaliteten er relativt god mot SV og V. Nordover hemmes den noe av ujevnt terreng, som gjør det vanskelig å se særlig langt. Sydover har man oversikt over områdene rundt elveosen.

4:4:2. Iakttagelser og funn.

Ingen funn ble gjort under undersøkelene i 1982. Funnene som er gjort skrives seg fra registreringene i 1971, (Se rapport arkeologisk serie 1973:2.). I 1971 ble det funnet 21 kvartsavslag i 2 av 10 foretatte prøvestikk. Ett av avslagene har retusj eller bruksskade.

Flere ruter og prøvestikk ble gravd i 1982, uten at det som sagt førte til noe resultat, (Se plantegning). Enkelte kullpartikler ble funnet spredt i undergrunnen. Opphavet til dette kullet er det vanskelig å vite noe om. Muligens kan det ha sammenheng med den fangstgropa (Lok.14), som ligger like ved lokalitet 3. Selvsagt er det mulig at kullet kan henge sammen med steinalderaktivitet, men det må i så fall være aktiviteter av kort varighet og liten omfang. En tredje mulighet er at de små kullforekomster vi fant henger sammen med andre typer aktivitet enn de ovenfornevnte.

4:5:0. Lokaltet nr.4.

4:5:1. Beskrivelse.

På en liten gressbevokst flate ca 10 m NNV for lok.1A, ble det under registreringene i 1980 tatt 4 prøvestikk. Ett av disse ga positivt resultat. Gressflatens avstand til sjøen er i NNØ ca 7 m. Mot V og SSV avgrensnes flaten av myr og ujevnt terreng. I SSØ skrånar terrenget litt opp mot lok.1A.

4:5:2. Iakttagelser og funn.

I 1982 ble 2 kvadratmeter gravd i sentrum av gressflaten, uten at funn av steinalderkarakter ble gjort. Små kullpartikler ble funnet i utvaskningslaget, men utover det er det bare ett kvartssittavslag med retusj som er funnet på

lokalitet 4. På grunn av den fysiske nærheten mellom lokalitet 1A og lokalitet 4, er det fullt mulig at den eneste gjenstanden på lokalitet 4 er ett resultat av virksomhet på lokalitet 1A. Vi berører her spørsmål som har med lokaliteter utstrekning å gjøre. Dette spørsmålet vender vi tilbake til i et senere avsnitt, (Se s.).

4:8:0. Lokalitet nr.5.

Se plantegning for lok.5.....Side.

Lokalitet nr.5 ligger på en smal NV-SØ gående kolle vest for Fålningsjøen. Avstanden til sjøen er ca 15 meter. Fra den utgravde flaten skråner terrenget kraftig ned mot sjøen i øst. I syd skråner også terrenget relativt mye ned fra den utgravde flaten. Mot vest og nord går utgravningsflaten over i myr og ujevnt terreng (Tuedannelser).

Som ett resultat av at berggrunnen på enkelte deler av lokaliteten lå oppe i dagen, var boplassflaten ujevn i forhold til de andre steinalderlokalitetene ved sjøen.

Kollen var for det meste dekket med reinslav og litt lyng.

I SV-V og NV er utsikten fra lokaliteten svært kort-pga at terrenget skråner kraftig opp fra boplassflaten. Mot N-Ø og S ser man ganske langt utover landskapet.

4:8:2. Iakttagelser og funn.

De generelle funnforholdene avviker ikke fra den allmene beskrivelsen i avsnitt 4:0. Alle funn ble gjort i utvaskningslaget og ned i de øverste 2-3cm av anrikningslaget. Små kullpartikler ble funnet spredt ved overgangen mellom utvaskningslaget og anrikningslaget. Mengden var ikke tilstrekkelig til en 14C-prøve.

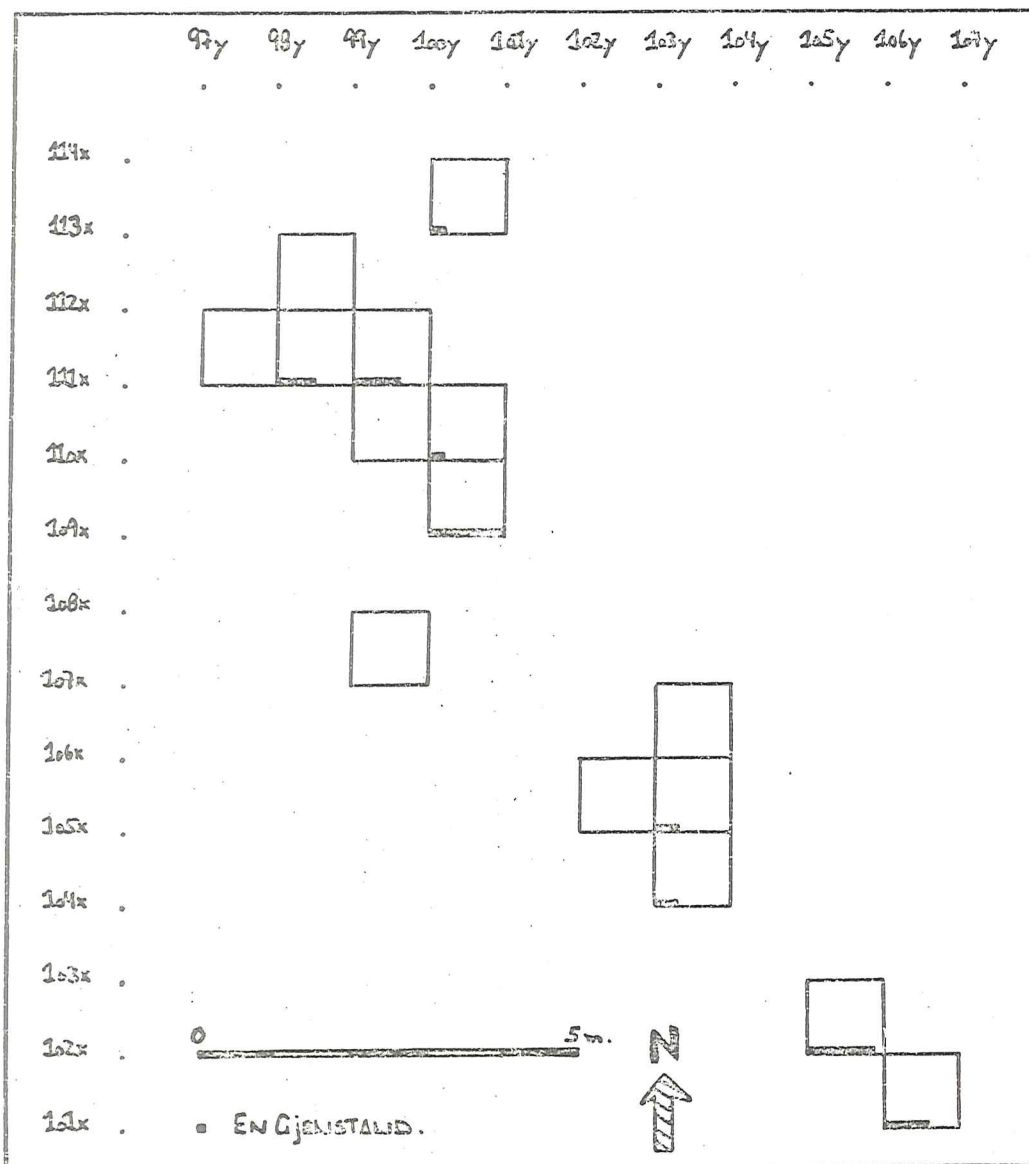
Ett forhold som skiller lok.5 fra de øvrige steinalderlokalitetene, er at det ikke ble funnet skjørbrent stein i de utgravde rutene.

Tabell nr.4. Lok:5.

Kategori.	Ant.	(%)	Kvarts		
			Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.
1-5mm.	3.	(6,2)	0	3	0
6-10mm.	8.	(16,7)	4	4	0
11-20mm.	8.	(16,7)	2	1	5
21-30mm.	5.	(10,4)	5	0	0
31-40mm.	2.	(4,2)	2	0	0
41-50mm.	0.	(0,0)	0	0	0
51...mm.	0.	(0,0)	0	0	0
Flekker.	1.	(2,0)	1	0	0
Skrapere.	0.	(0,0)	0	0	0
Skifer.	0.	(0,0)	0	0	0
Annet.	3.	(6,2)	1	2	0
Splinter.	18.	(37,5)	11	3	4
Sum:	48.	(100%)	26.	13.	9.

Tabell 4. Viser kvantitativt forholdet mellom ulike funntyper og hva slags bergart de er laget av. Flekker står for både hele og ikke hele flekker. Skrapere representerer bare umiddelbart bestembare skrapere. Kategorien "annet" er bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og skrapere. Den totale funnmengden fra lok. 5, er tatt med i tabellen.

Figur nr. 6.

Figur 6. Viser spredningen av funn på lok. 5. Hele funnmengden er tatt med i spredningskartet.

4:7:0. Lokaltet 12E.

Se plan og profiltegninger for lok.12E.....Side.
Se fotoliste.Film nr.2,bilde nr 8-26.....Side.64

4:7:1. Beskrivelse.

Lok 12E lå på en tørr moteneterasse ca 100m SV for lok.2.Avstanden til sjøen er i N ca 40 m.

På plantegn.nr 1 er selve boplassflaten tegnet inn med delvis hel og stiplet linje.Utenfor linjen skrånet terrenget kraftig ned til ett nivå som lå 1,5m lavere.Fra dette nivået gikk terrenget plant ut til sjøen.Mot SSØ var terassen gjennomskåret av anleggsveien ned til grustaket ca 2 m innenfor den utgravde flaten,(Se film nr.2,bilde 8-9).Det er derfor vanskelig å anslå hvordan terrenget har sett ut videre i den retningen.

Boplassflaten var plan,tørr og relativt steinfri.Bare enkelte ubrente stein ble funnet på selve flaten.Hovedmengden av den funnede steinen var skjorbrent.Vegetasjonen bestod for det meste av lyng og litt reinslav.Jordmassene under vegetasjonsdekket skilte seg ikke ut fra undergrunnen på de andre st.ø-lokalitetene.Den bestod av podsoll.

Film nr.2,bilde nr.23-26 viser utsikten i de 4 himmelretninger fra lok.12E;(Se fotoliste s.64)

4:7:2. Iaktakelser og funn.

Hovedmengden av funn ble gjort i utvaskningslaget og litt ned i det underliggende anrikningslaget,(1-2cm).Det var ingen stratigrafi i funnene,men endel skjorbrent stein ble funnet jevnt spredt utover boplassflaten.Den skjorbrente steinen lå -som på de andre st.ø-lokalitetene-i samme nivå som funnene forøvrig.

Ingen spor etter beskyttelses konstruksjoner ble funnet.Derimot ble det funnet 3 små gropes og en liten bålplett,Se tegn.nr.2.De tre gropene er nesten identiske,slik at beskrivelsene av dem er preget av deres innbyrdes likhet.

Grop 1.

Grop 1 tegnet seg som et tilnærmedelsesvis rundt 35 gange 35cm stort mørkt fyllskifte i forhold til den rødbrune anrikningen,(Se film 2,bilde 10-11).

Den ene halvdel av gropa ble tømt.Ikke noe skjorbrent stein ble funnet i selve gropa.Innholdet bestod utelukkende av svart feit kullholdig jord.

Anrikningen umiddelbart rundt gropa var noe mer rødflammet enn vanlig.Sannsynligvis har det sammenheng med varmeutviklingen i forbindelse med bruken av ildstedet.

I snitt viste,(se tegn.3 og film 2,bilde 12) gropa seg å være drøye 15 cm dyp.Avgrensningen var klar i forhold til de omkringliggende massene.

Grop 2.

Ca 0,5m SØ for grop1, lå grop nr2. Vi var heldige å få gropa akkurat i feltkanten, slik at vi fikk studert og dokumentert den i forhold til utvaskningslaget.

Også her dreier det seg om et mørkt ca 35 gange 45cm stort og drøye 20cm dypt fyllskifte i undergrunnen. I det vi tømte den ene halvdel, ble det klart at heller ikke denne inneholdt skjørbrent stein. Det eneste som ble funnet var svart sterkt kullholdig jord og litt brent bein.

Ingen av de 3 gropene var synlig i det funnførende utvaskningslaget, som gikk ubrudt over dem. (Se film2, bilde 14-15). Grop 2 skilte seg ikke så klart ut som grop 1 og 3, men man kan såvidt skimte konturene av den på film 2, bilde 10-11). I profil var heller ikke gropas kanter særlig klare, men allikevel var det ved nærmere studium mulig å se et forholdsvis skarpt skille mellom massene i gropa og massene utenfor. Forskjellen gikk først og fremst på farge og jordtype, men det var også mulig å kjenne at massene i gropa hadde en mye løsere sammensetning enn anrikningen utenfor. Også rundt grop2, var anrikningen en smule rødflammet, noe var mest merkbart på den ene siden av gropa.

Grop 3.

Grop3 lå ØSØ for, og helt inntil grop2. Også her dreier det seg om et mørkt fyllskifte i undergrunnen. Formen var oval, og størrelsen ca 40 gange 30cm, Dybden ble målt til ca 18cm. (se tegn.nr.3, og film nr.2, bilde 16-18).

Innholdet bestod av kullblandet jord som skilte seg merkbart ut fra anrikningen både når det gjelder farge, struktur og konsistens. Den måten den skiller seg fra grop2 på, er at det ikke ble funnet brent bein i den. Det eneste som skiller forholdene rundt grop3 fra forholdene rundt grop1-2, er funnet av to flint gjenstander som lå nede i grop 3. En av gjenstandene er et avslag, mens den andre er ett stykke av en mikroflekkeblokk. Funnene lå ned mot bunnen i gropa, men ingen av dem var påvirket av ild.

I likhet med grop1-2, var anrikningen umiddelbart rundt ildsted 3 rødflammet. Sannsynligvis er dette et resultat av varmpåvirkning.

Massene i de 3 gropene bar ikke preg av å være omrotet, men dette var vanskelig å avgjøre med sikkerhet. Endel store kullbiter lå in situ i gropene. Dette peker kanskje i retning av at gropene ikke har vært omrotet etter siste gangs bruk.

Videre er det nærliggende å tenke seg at de har sammenheng med den aktivitet som steingjenstandene på lokaliteten er ett resultat av. Det funnførende utvaskningslaget går ubrudt over gropene som er gravd ned i anrikningen. Dette sannsynliggjør at de ikke er yngre enn opphold på stedet i steinbrukende tid. En kan også selvfølgelig tenke seg at gropene er eldre enn den virksomhet som har etterlatt seg gjenstander på lok. 12E. Siden vi mener å kunne si at gropene skriver seg fra steinbrukende tid, vil tanken om at de er eldre enn gjenstandene på lok 12E, innebære at gropene er ett resultat av aktivitet som ikke har resultert i etterlatte gjenstander på boplassen. Det at gropene også ligger på samme sted som

steinredskaper/avfall finnes, gjør det sannsynlig at gropene er samtidig med lokaliteten forøvrig. Den delen av en mikroflekkeblokk som ble funnet nede i en av gropene, skiller seg ikke ut fra de øvrige mikroflekkeblokkene som ble funnet på lok.12E. En kan dessuten spørre seg hvordan de to flintfunnene i den ene gropa er kommet dit, hvis gropene var gått av bruk før gjenstandene ble deponert på stedet. Ett annet spørsmål som reiser seg er hvorfor gropene ligger så tett på hverandre. Har yttre grunner gjort det nødvendig å plassere dem så nært hverandre, eller er plasseringen resultat av tilfeldigheter?

Kullplett.

Ved kordinatet 102x/99y-se tegn.nr.2-ble det funnet en liten kullkonsentrasjon med en diameter på ca 30 ganger 40cm. Kullet lå i de øverste 3-4cm av anrikningen, uten at det gikk opp i utvaskningslaget. Det ble ikke gjort funn i blandingen av kull og anrikningen. Massene i og utenfor fyllskiftet bar ikke preg av å være påvirket av sterk varme. Det var heller ikke den steinen som lå delvis over kullpletten, (se tegn nr.2). Utifra de iakttagelser vi gjorde i felten er det derfor lite som tyder på at vi her har å gjøre med ett ildsted. Muligens skriver kullet seg fra noen av de andre gropene. Små kullforekomster ble også funnet spredt i det funnførende utvaskningslaget. Disse utgjorde ikke konsentrasjoner, men var kullbiter i vekslende størrelse jevnt fordelt utover den utgravde flaten.

Flere prøver for naturvitenskaplig undersøkelse ble tatt fra gropene på lok.12E. Prøven fra grop 2 er blitt 14C-dat. til 7130 pluss/minus 150år før nåtid. De øvrige prøvene er ikke undersøkt, (Se prøveliste s.70ff). (T-5237)

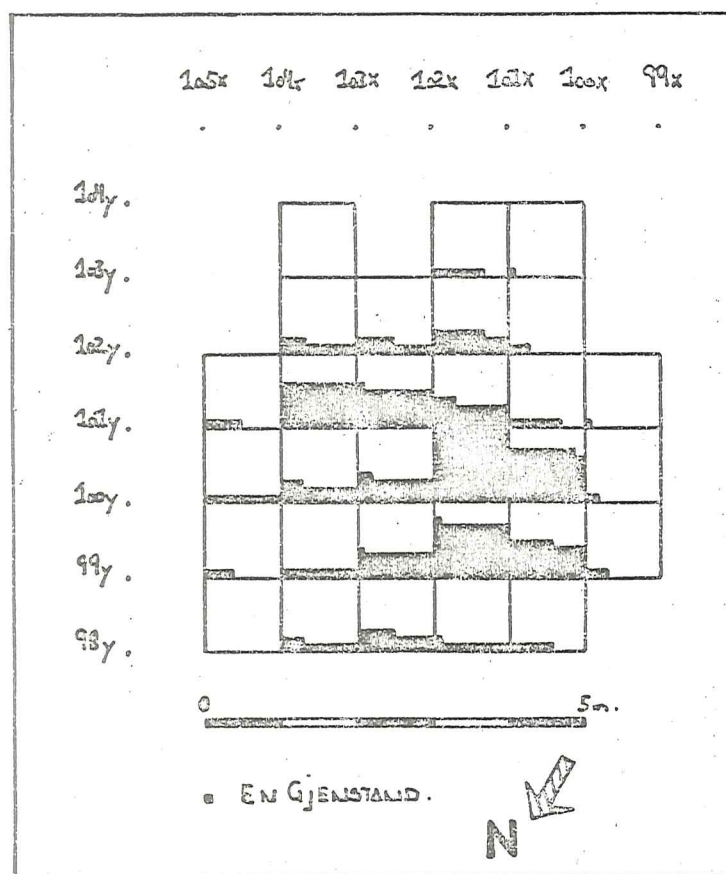
Alt innhold i gropene ble tatt med til museet i Trondheim for videre analyse.

Tabell nr.5. Lok:12E.

Kategori.	Ant.	Kvarts (%)	Kvarts			
			Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.	Jaspis.
1-5mm.	12.	(1,6)	2	10	0	0
6-10mm.	62.	(8,4)	23	36	3	0
11-20mm.	178.	(24,2)	59	105	14	0
21-30mm.	121.	(16,4)	47	54	20	0
31-40mm.	12.	(1,6)	5	5	2	0
41-50mm.	3.	(0,4)	2	1	0	0
51...mm.	0	(0,0)	0	0	0	0
Flekker.	64.	(8,7)	26	38	0	0
Skrapere.	5.	(0,6)	2	3	0	0
Annet.	53.	(7,2)	6	7	0	40
Splinter.	226.	(30,7)	129	54	21	21
Sum:	736.	(100%)	301.	314.	60	61

Tabell 5. Illustrerer det kvantitative forholdet mellom ulike funntyper, og hva slags bergart de er laget av. Når det gjelder skrapere så er bare umiddelbart bestembare skrapere tatt med i tabellen. Flekkekategorien omfatter både hele og brukne flekker. Kategorien "annet" inkluderer jaspisavslag og bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og skrapere.

Figur nr.7.

Figur7. Viser spredningen av funn på lok. 12E. Total funnmengde er tatt med i spredningskartet.

4:8:0. Lokaltitet nr.16.

Se plantegning.....Side.
Se fotoliste, film nr.3, bilde 15-20....Side.65

4:8:1. Beskrivelse.

Lok.16 lå på ett lite nes på sydsiden av sjøen,(Se kartblad 1.s.).Boplassflaten var dekket av kraftig lyng og gress.Mye tuedannelse gjorde at undergrunnen var forholdsvis ujevn.Den funnførende flaten lå ca 3-4m høyere enn sjøens vannspeil.Mot N skråner terrenget brått ned mot sjøen som lå ca 10-12m fra den funnførende flaten.Også i NØ og SV heller terrenget ned mot sjøen.Fra 100x/100y og sydover ble terrenget veldig ujevnt og myrlent,(Set egn.s.) Undergrunnen bestod av podsoll med ett funnførende utvaskningslag i vekslende tykkelse.

Utsikten fra boplassflaten er vist ved foto,(se film 3, bilde 14-15 og 17-18-19-20).Dessverre er ikke utsikten sydover dokumentert med bilde.Her er det relativt god utsikt over områdene mellom Sæterfjellet og Fålningsjøhøa,(se s.3).

4:8:2. Iakttagelser og funn.

Alle funn ble gjort i utvaskningslaget og ned i de øverste 1-2cm av anrikningslaget.Noe kull ble også funnet i overgangen mellom utvaskning og anrikning.Enkelte steder lå kullet såpass samlet at det var forsvarlig å ta ut noe til datering.Muligens skriver dette kullet seg fra ett ildsted.Noe skjørbrønt stein ble funnet spredt på den utgravde flaten.Steinen lå i utvaskningslaget og litt ned i anrikningslaget.Forholdet mellom gjenstandsfunn og skjørbrønt stein er det samme som på de andre st.a-lokalitetene.

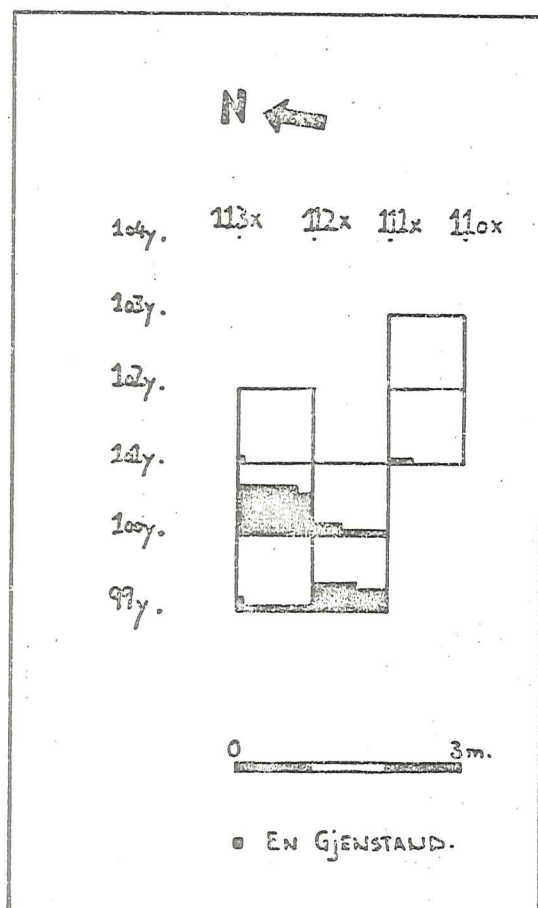
Tabell nr.6.

Kategori.	Ant.	(%)	Kvarts		
			Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.
1-5mm.	2.	(1,5)	2	0	0
6-10mm.	17.	(12,9)	17	0	0
11-20mm.	14.	(10,6)	13	1	0
21-30mm.	7.	(5,3)	7	0	0
31-40mm.	2.	(1,5)	1	1	0
41-50mm.	0.	(0,0)	0	0	0
51...mm.	1.	(0,7)	1	0	0
Flekker.	15.	(11,4)	14	1	0
Skrapere.	2	(1,5)	2	0	0
Skifer.	0	(0,0)	0	0	0
Annet.	1	(0,7)	1	0	0
Splinter.	73.	(53,8)	69	4	0
Sum:	134.	(100%)	127.	7.	0

Figur.6.Viser det kvantitative forhold mellom ulike funntyper,og hva slags bergart de er laget av.

Når det gjelder skrapere er bare umiddelbart bestembare tatt med i tabellen.
 Flekketegnet omfatter både hele og brukne flekker.
 Betegnelsen annet står for bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og skrapere.
 Det totale funnmaterialet er tatt med i tabellen.

Figur nr.8.

Figur 8. viser spredningen av funn på lok.16. Alle funn tatt med i oversikten.

4:9:0. Lokaltet nr.21.

Se tegninger for lok.21.....Side.

Se fotoliste.Film nr.1,bilde18-19
film nr.2,bilde 1-2 og 4-7.....Side.64

4:9:1. Beskrivelse.

Lok.21 ligger i enden av en SV-NØ orientert moreneterasse helt i det østlige hjørne av sjøen, (Se kartbl.1 + vedlegg).Selve boplassflaten er tilnærmedesvis plan,og helt fri for større jordfaste steiner.Avstanden til sjøen,er i NV ikke mer enn 4-5m.Stranden som ligger 1,5m lavere enn boplassflaten består av rullestein i vekslende størrelse.I S,Ø og NØ begrenses den tørre flatens utstrekning av myr, (Se tegn.nr1 vedlegg).Mot SV blir terrenget mer ujevnt.Vegetasjonen på moreneflaten var forholdsvis variert.Den bestod av både einer,lyng,gress og reinslav.Fra det NØ-hjørne av boplassflaten og videre NØ over var det endel glissen bjørkeskog som hang sammen med den noe kraftigere skogen i Falningsjølia.

Fra boplassflaten har man relativt god utsikt over terrenget mellom Falningsjøhøa og Sæterfjellet.Også syd og sydvestover ser man ganske godt utover terrenget.

4:9:2. Iakttagelser og funn.

Det er funnet noen større og mindre kullkonsentrasjoner på lok.21,(se tegn.2 og film nr 1,bilde 32,og film nr,2 bilde 1-2).Alle fyllskiftene er av samme karakter.De vil derfor bli beskrevet under ett.

Undergrunnen på lok.21 bestod av podsoll.I det øverste 3-5cm tykke vegetasjonslaget ble det ikke gjort noen funn.Hovedmengden av funn ble gjort i det ca 5-10cm tykke utvaskningslaget.Anrikningslaget som fulgte deretter hadde bare enkelte funn i de øverste 1-2 cm.

De kullførende feltene lå på overgangen mellom utvaskning og anrikning.

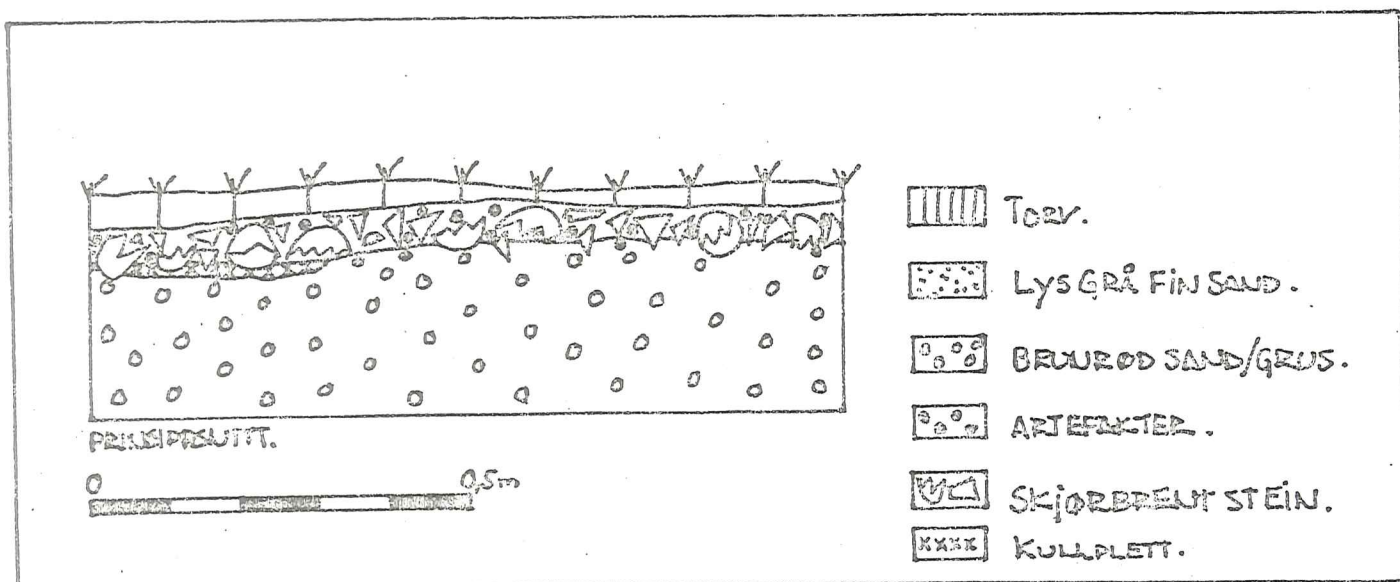
Kullpletter.

Det dreier seg om 4-5cm tykke kullførende felter øverst i anrikningen,(Se plantegn.2 s.).Avgrensningen til den rødbrune anrikningen var ikke klar og entydig.De kullførende feltene gikk ved sine yttergrenser gradvis over til homogen anrikning.Innholdet bestod av sammenblandet kull og anrikt masse.Fargen på anrikningen i kullplett nr 1 og 2 var noe mer rødlig enn den naturlige anrikningen på stedet.Muligens er dette ett resultat av varmeutvikling.

Ingen av kullplettene var synlige før det funnførende utvaskningslaget var fjernet.I utvaskningslaget ble det bare funnet enkelte kullbiter spredt ganske jevnt utover den undersøkte flaten.Utvaskningslaget har altså dannet seg etter at kullplettene ble dannet.Hvorvidt de 2 største kullplettene

representere regulære ildsteder var det vanskelig å fastslå i tellen. Muligens dreier det seg om små bålplasser som ikke er brukt over lang tid. Funn av ildskjøret flint, om enn ikke i direkte nærhet av kullplettene tyder også på at det må ha vært bål på plassen.

Figur nr. 9.

Fra koordinat 107x/101y og ett stykke inn i rute 106x/102y, ble det funnet noen stein som ikke var skjærbrannt, (Se tegn. nr. 2 s. ...). De fleste ikke skjærbrannte steinene som ble funnet på flaten er tegnet inn på plantegn. nr. 2. Noen av steinene danner tilsynelatende en liten rekke, som muligens kan ha hatt en funksjon på lokaliteten. Steinene må være brakt til lokaliteten av mennesker, fordi vi under enkelte av dem fant biter av skjærbrannt stein, og litt kull. Utvaskningslaget ble ikke funnet under noen av de 5 steinene mellom 107x/101y og 106x/102y.

Det nærmeste stedet å ta steinen fra er nede i stranden. Steinene er da også av helt samme karakter som de vi fant i stranden utenfor lokaliteten.

Ingen gjenstander ble funnet under "steinrekken", men funn ble gjort i overkant av steinen og ned til steinenes bunn nivå. Hvilken betydning disse steinene kan ha hatt for folk på lokaliteten, er det vanskelig å si noe sikkert om. Muligens dreier det seg om rester etter en beskyttelseskonstruksjon, f.eks. en leskjerm.

Mikroflekk-konsentrasjon.

I det sydøstre hjørne av rute 107x/101y, (Funn 7, tegn. 2), ble det i overgangen mellom utvaskningslaget og anrikningslaget funnet en konsentrasjon av mikroflekker. Innenfor ett område

av 20 gange 20cm lå drøye 40 hele og brukne mikroflekker. Alle var laget av en lys grå finkornet kvartsitt. Det var tydelig at alle flekkene var deponert samtidig. De lå alle i samme nivå, og flere av dem lå slik at de krysset over hverandre. Det at de ligger innenfor ett såvidt lite område, styrker også antagelsen om samtidighet i deponeringen. Mikroflekkenes likhet både når det gjelder form og stoff antyder også at de er dannet av samme flekkeblokk. Ingen av mikroflekkeblokkene vi fant på lok.21 kan være opphav til konsentrasjonen. Derimot fant vi ett stort plattformavslag av en mikroflekkeblokk på lok.16 som er av interesse. Både kvartsitten og avspaltningene på denne blokken var av helt samme type som mikroflekkene i konsentrasjonen på lok.21. En nærmere sammenligning mellom mikroflekkeblokken på lok.16 og mikroflekkene på lok.21 vil muligens forsterke eller svekke antagelsen om forbindelse mellom de 2 lokalitetene. En undersøkelse av mikroflekkene på lok.16, vil også kunne kaste lys over dette spørsmålet.

Skjørbrant stein.

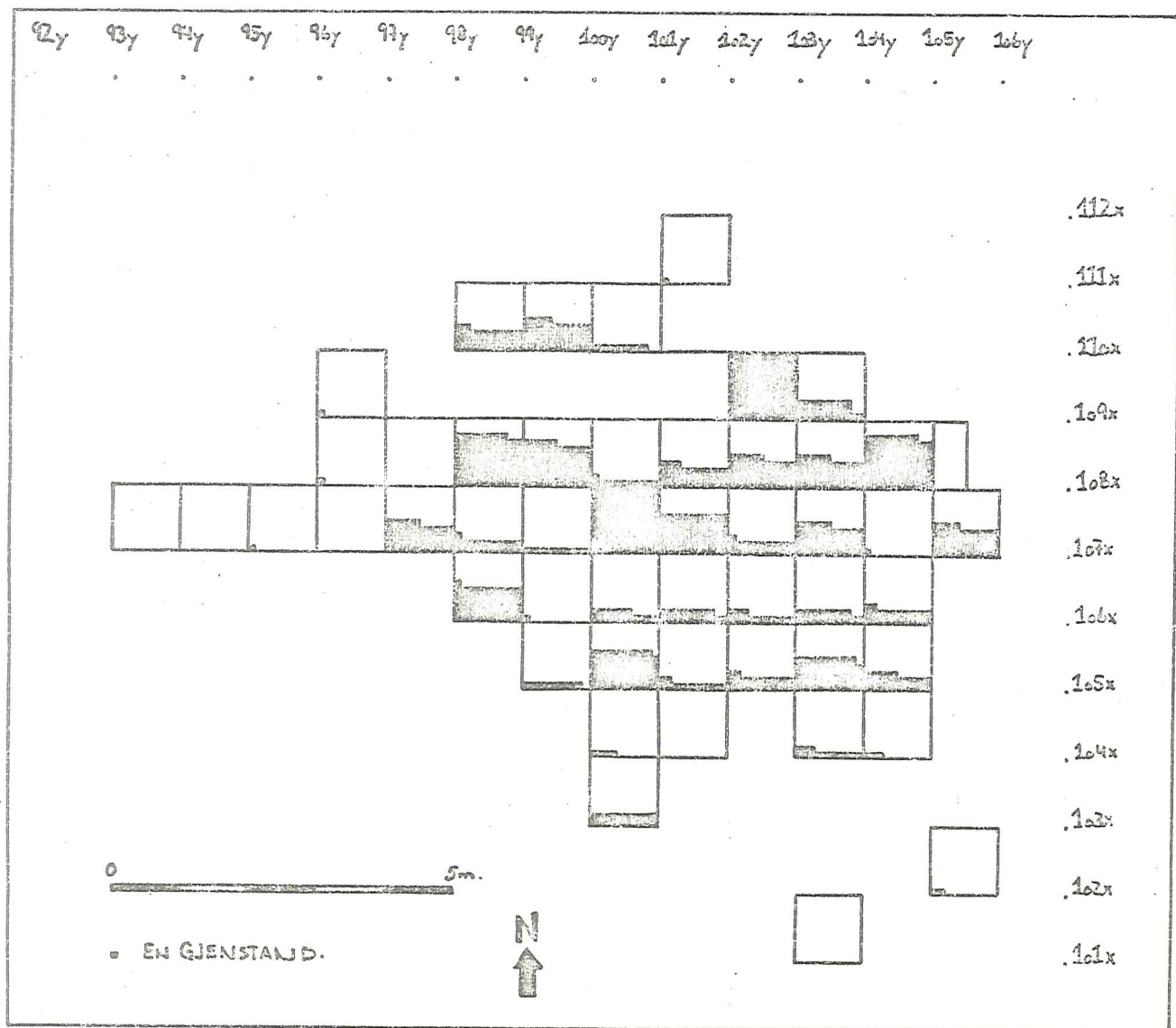
Som det skulle framgå av det foregående, er det på nesten alle st.a-lokalitetene funnet mer eller mindre mengder med skjørbrant stein, (Se s.). Lok.21 står imidlertid i en særstilling når det gjelder mengde. Deler av den utgravde flaten var dekket av ett kompakt lag med skjørbrant stein. På andre deler av flaten er tettheten noe mindre. Generelt kan en derfor si at hele flaten er dekket av skjørbrant stein i vekslende tetthet. Forholdet mellom skjørbrant stein og øvrige funn skal ikke beskrives utførlig her. Ingen funn ble gjort under nivået for skjørbrant stein. Funnfordelingen er lik den vi har illustrert på side . Hva som er mer påfallende er missforholdet mellom mengden med skjørbrant stein og den kullmengden vi fant på lok.21. Det lille kullet vi fant har ikke kunnet resultere i den store mengden med skjørbrant stein. Hvordan dette skal forstås er det vanskelig å si noe sikkert om. Foreløpig lar vi det stå som ett åpent spørsmål.

Tabell nr.7.Lok:21.

Kategori.	Ant.	(%)	Kvarts			
			Kvartsitt.	Flint.	Bergkrystall.	Skifer.
1-5mm.	3.	(0,2)	0	3	0	0
6-10mm.	117.	(9,4)	69	47	1	0
11-20mm.	233.	(18,8)	174	59	0	0
21-30mm.	72.	(5,8)	53	19	0	0
31-40mm.	18.	(1,4)	17	1	0	0
41-50mm.	8.	(0,6)	8	0	0	0
51...mm.	1.	(0,1)	1	0	0	0
Flekker.	87.	(7,0)	59	28	0	0
Skrapere.	10.	(0,8)	5	5	0	0
Annnet.	27.	(2,2)	9	14	0	4
Splinter.	668.	(53,8)	620	48	3	0
sum.	1242.	(100%)	1015.	219.	4.	4.

Tabell 7. Viser kvantitativt forholdet mellom ulike funntyper, og hvilken bergart de er laget av. Skraperkategorien omfatter bare umiddelbart bestembare skrapere. Flekketkategorien omfatter hele og brukne flekker. Kategorien "annet" står for bearbejdede gjenstander som ikke er flekker og skrapere. Tabellen representerer total funnmengde.

Figur nr.10.

Figur 10. Viser spredningen av funn på lok.21. Alle funn er tatt med i utbredelseskartet.

5:0:0.FANGSTGROPER

Innledning.

Det er i alt funnet 19 fangstgroper innenfor det området som neddemmes ved Falningsjøen. Av disse er bare 4 undersøkt, (Se s. 2). Da registreringene bare ble foretatt innenfor neddemnings-sonen, kan vi ikke utelukke at det finns flere fangstgroper i høyere nivåer rundt sjøen. Alle de registrerte fangstgropene unntatt lok.14 og 23 inngår i større eller mindre systemer som vanligvis kalles fangstsystemer. Slike systemer er blitt definert som 2 eller flere groper som tydelig har fungert sammen. (Se Orklaprosjektet, årsrapport for 1980 s.60.).

Ved Falningsjøen var det 3 slike systemer med 5-7 groper i hvert system. Muligen er disse systemene større, i den forstand at de strekker seg utover neddemnings-sonen. I N-enden av sjøen var det en samling groper som ligger slik til at de kan ha utgjort ett samlet system (lok.9a-c, 10a-b). Alle disse gropene var orientert fra 140-160 grader NV-SØ. Hele systemet var orientert N-S.

Vest for sjøen var det ett Ø-V orientert system, (lok.11a-e). Gropene i dette systemet var i hovedsak orientert N-S. Syd for sjøen ligger det til slutt et system som er orientert NV-SØ. Tre av gropene i dette systemet er orientert N-S, mens to er orientert NV-SØ, + 2 N-S.

Alle gropene er av en type som tradisjonelt har blitt kalt "elg-graver"-d.v.s.groper som er gravd ned i bakken. Denne typen groper omkranses helt eller delvis av større eller mindre jordvoller, mens størrelsen kan variere endel. Nedenfor følger en tabell som illustrerer disse forhold for fangstgropene ved Falningsjøen, (Tabell nr.8).

Tabell nr.8

Lok.	Toppmål.	Tverrmål.	Dybde.	Voll.
9A.	3,6m.	2,8m.	1,35m.	Voll i nord og øst.
9B.	3,6m.	3,2m.	1,30m.	Voll rundt hele gropa.
9C.	3,8m.	2,9m.	1,20m.	Voll rundt hele gropa.
10A.	3,9m.	3,0m.	1,50m.	Voll rundt hele gropa.
10B.	3,8m.	3,3m.	1,40m.	Voll rundt hele gropa.
11A.	3,1m.	1,8m.	1,40m.	Voll inord og syd.
11B.	2,9m.	2,2m.	0,95m.	Voll i syd, øst og vest.
11C.	2,5m.	1,4m.	0,80m.	Voll i øst og nord.
11D.	2,8m.	2,3m.	0,70m.	Voll rundt hele gropa.
11E.	3,0m.	1,6m.	1,00m.	Voll rundt hele gropa.
14.	2,7m.	1,2m.	0,80m.	Mulig voll i nordvest.
15A.	3,0m.	2,4m.	1,40m.	Voll ikke antydnet.
15B.	4,0m.	3,4m.	1,80m.	Voll hele veien rundt.
15C.	3,8m.	3,3m.	1,60m.	Voll i syd og vest. ?
15D.	3,5m.	2,2m.	1,40m.	Voll i nord og vest.
15E.	3,9m.	3,8m.	1,75m.	Voll i nord og øst. ?
23.	2,5m.	?	0,80m.	Voll ikke antydnet. ?

Fangstgropssystemet lok. 15 har ytterligere to groper F og G som ligger oppå ved anleggsvegen.

Tabell 8. Viser ulike mål på fangstgropene ved Fålningsjøen. Rubrikken "toppmål" står for lengde målt fra der vollen begynner å skråne ned i gropa. Det samme gjelder for tverrmålene. Alle målene er basert på registrantenes dagbøker.

Tre av de fire gropene som ble undersøkt lå i fuktig terreng. Som vi tidligere har vært inne på, (avsnitt 3:1 s.) så valgte vi bevisst å grave groper i vått terreng. Gode bevaringsforhold gjør det lettere å få daterende materiale fra gropene. Erfaringsmessig visste vi også at våte groper som regel har bevart mer organisk materiale enn tørre groper. Slik var det også ved Fålningsjøen. I tre av de undersøkte gropene ble organisk materiale i vekslende mengde funnet. Vi vender tilbake til dette senere. Her vil vi bare peke på at groper med bevart organisk materiale, kan være ett viktig referansemateriale for groper uten. Grunnen til det, er at fangstgropene ved Fålningsjøen viser en påfallende innbyrdes formmessig likhet. Dette sannsynliggjør at de er konstruert etter de samme prinsipper. Organisk materiale - f.eks. huggesflis bringer oss dessuten tettere inn på opphavs situasjoner i forbindelse med fangstgropene. Vi går nå over til å beskrive hver enkelt fangstgrop. Alle vil bli beskrevet, men selvfølgelig legger vi mest vekt på de utgravde gropene. De utgravde gropene beskrives først.

S:1:0. Lok 11 D.

Se plan og profiltegninger.....Side.

Se fotoliste. Film nr.3, bilde 21-35.....Side.65
Film nr.4, bilde 2-4.....Side.65

S:1:1. Beliggenhet.

Som tidligere nevnt inngår lok.11D i ett NV-SØ orientert gropsystem på vestsiden av Fålningsjøen. De undersøkte gropene (11D-E) er de 2 østligste gropene i dette systemet. Den minste avstanden mellom to groper i systemet er ca 10-15m, og den største er ca 30-40m. Lok. 11E ligger nærmest sjøen, d.v.s. 30-40m fra stranden i øst. Ca 15 NØ for 11D, lå lok.11D.

S:1:2. Beskrivelse.

De tre østligste gropene i systemet lå i et myrparti som strekker seg ned til sjøen. Lok 11D tegnet seg før gravning som en einebevokst forhøyning ute i myra. Grunnen til forhøyningen var den kraftige vollen som omkranset den. Vollen var ikke helt jevn. Etter at vegetasjonen var fjernet, viste det seg på 3 steder å være for grunne forsenkninger som gikk gjennom tverrsnittet av vollen, (Se plantegn.1). Muligens er dette et resultat av at massene er blitt kastet opp av gropa på en slik måte at det har dannet seg forhøyninger med 10-15cm forsenkninger i mellom.

Gropas planform skulle fremgå av plantegn nr.1. Før gravning var det N-S orienterte bunnplanet 2,3m langt og 0,6-0,8 m bredt, og det lå 0,8 m under høyeste punkt på vollen.

5:1:2. Iakttagelser og funn.

Før å begynne med naturbakken, d.v.s. den opprinnelige bunnen av gropa, så bestod den av blåklig litt sandholdig leire. Umiddelbart over bunnen fulgte ett lag med grå leirholdig masse som inneholdt endel brun humus. I dette laget, og da særlig ned mot naturbakken ble det funnet endel stein, (Se pl. tegn, 3) og huggeflis. Noe dårlig bevart treverk ble også funnet spredt i det grå laget. Treverket som bestod av noen få horisontalt liggende trestykker og litt never, er interessant fordi de lå under endel av steinen som ble funnet ned mot bunnen. Steinene må utifra dette enten være kastet ned i gropa, eller være rast ned fra kantene etter at fangstgropa var tatt av bruk.

Over det grå omrotede laget fulgte ett lag med feit brun humusholdig masse. Dette laget hadde bevart endel organisk materiale i form av bjørkestokkert. Alt treverk vi fant i gropa bestod forøvrig av bjørk.

Bjørkestokkene lå dels i og dels avvikende fra gropas lengderetning, (Se tegn nr.2 og film 3, bilde 21-24). Endel never lå i samme nivå som treverket, men ikke slik at vi kan kalle det ett sammenhengende neverflak. Mesteparten av den var løsnet fra trestokkene. Stokkene dannet ikke noe mønster, men innimellom dem fant vi forholdsvis mye kvister. Muligens utgjør stokkene sammen med kvistene rester etter dekkmateriale, som på ett tidspunkt har gjort gropa usynlig for dyrene. Andre tolkninger er også mulige. Mesteparten av kvisten kan være falt ned i gropa fra nært stående bjørketrær. Vi skal ikke gå nærmere inn på disse spørsmålene her, men bare konstatere at forholdene rundt endel av treverket er uklare.

Under rivningen av profilene ble det funnet noen nedbankede stokker som ved fremgravning stod skrått ned i undergrunnen, (Se film 4, bilde 2-4). Det var 2 y-formede stokker som stod noe asentralt i gropa d.v.s. inn mot men ikke helt inntil steinene i den NØ kortenden. I sentrum, fant vi også en skrått nedbanket stokk, men denne var ikke y-formet. De 2 y-formede stokkene sto tett inntil hverandre, og var begge spisshuggne i den nedbankede enden. Toppen av dem gikk i samme nivå som overkant av de horisontalt liggende bjørkestokkene, (Se tegn.2). Om de opprinnelig har vært lengere, er det vanskelig å være sikker på. Men ingenting tydet på at var hugget av i den ende som pekte opp av gropa.

Før vi tar stilling til om de y-formede stokkene opprinnelig har vært banket skrått slik vi fant dem, skal vi peke på ett annet interessant trekk.

Det viste seg nemlig at ingen av dem var banket mer enn ca 10cm ned i naturbakken. De var derimot banket igjennom det grå leirholdige laget, som lå umiddelbart over naturbakken, (Se tegn, nr, 5). Sannsynligvis har da dette laget vært hovedstøtten for de y-formede stokkene. Bunnlaget må da være eldre

enn de nedbankede stakkene som sannsynligvis tilhører laget over. Muligens er det rester etter en eldre bruksfase enn det det brune humusholdige laget hvor mestparten av treverket lå. Under flategravningen i gropa fant vi også spor etter minst 2 nedgravninger, (Se tegn nr.2) Den eldste som avgrenser seg mot naturbakken utgjorde et markant fyllskifte i undergrunnen. Massene i fyllskiftet bestod av brun til grålig litt leirholdig jord iblandet litt humus. Innenfor fyllskiftet var massene også mye løsere i forhold til anrikningen.

Litt innenfor den eldste nedskjæringen kunne vi så iakta ett nytt skifte i jordmassenes karakter. Denne yngre nedskjæringen er sannsynligvis samtidig med de horisontalt liggende stakkene, og de skrått stående y-formede stakkene.

I den NV-siden av gropa avdekket vi en vertikalt stående nedbanket stakk, (Se tegn nr.2 og film,3 bilde 24). Den var ca 30cm ned i naturbakken. Hvilken eventuell funksjon denne stokken har hatt er uklar. Den stod helt inn mot det som en gang må ha vært NV-side av fangstgropa. Kanskje har den inngått i en støttekonstruksjon for å forhindre at jordmasser raste ned i gropa.

Før vi går over til å si litt om profilene, skal det bare nevnes at de øverste 20cm av massene i gropa, bestod av brun sterkt humusholdig masse. Det var vanskelig å skille disse massene fra det brune treholdige laget under. Den eneste forskjellen var at det ikke inneholdt trestokker, samt at kvistmengden var betydelig mindre.

Profiler. Se film nr.3, bilde 38-35.....Side. 65

Vi har tidligere nevnt steinene som ble funnet helt ned mot naturbakken, (Se tegn.nr3). I begge kortendene av gropa var det også endel stein, (Se tegn nr.2). Steinene lå skrått hellende inn mot sentrum i gropa. Dessuten lå endel av dem direkte oppå noe av treverket som vi tidligere har omtalt, og må derfor være rast ned etter at stakkene havnet i gropa. En nærliggende og rimelig tolkning av dette, er at steinene har inngått som forsterkende elementer i begge kortendene.

Vi skal ikke her gå inn på en nærmere beskrivelse av profilene, men bare peke på enkelte trekk ved dem.

Hvis vi ser på tegning nr.5, så er noen av steinene i kortenden kommet med. Sannsynligvis har de opprinnelig ligget høyere opp i vollen, og deretter rast ned sammen med noe av den oppkastede massen. Vi legger umiddelbart merke til at de ikke har rast lenger ned enn til toppen av det grå bunnlaget. Dette omrodede laget må, som vi har vært inne på tidligere ha ligget der før utglidningen begynte.

Den opprinnelige overflaten bestod av en tynn mørk torvstripe som var brutt ved første gangs nedgravning. Grunnen til at den ene enden av torvstripen bøyer ned i gropa, må ha noe å gjøre med erosjon etter at fangstgropa var brukt for siste gang. Vi kan tenke oss at erosjonen har begynt unnenifra, og så fått en kjedevirkning oppover i vollen, på den måten at underlaget for de overforliggende massene gradvis har blitt borte. Resultatet vil være en gradvis utsigning av massene i vollen.

Det kunne ikke påvises gjengroinger lenger oppe i vollen som kunne tyde på flere bruksfaser. De oppkastede massene bestod i begge profilene av jevnt omrottet brun til gråspettet sand. I den østlige profilen, (Tegn nr. 4) ser det ut til at det ikke har foregått noe særlig utrasning. Nedgravningsgrensen var forholdsvis klar, og er delvis markert med stiplet linje på tegn. nr 4. I bunnen av de oppkastede massene ble det funnet et par torvlinser. Disse er for beskjedne til at det kan dreie seg om en sekundær gjengroing. Antagelig er det torvbiter som har havnet der under gravningen av gropa. Flere prøver for ¹⁴C-datering ble tatt, (Se liste s. 67-69). Dessuten ble endel av treverket fra bunnen av gropa tatt med til museet i Trondheim.

5:2:0. Lok 11E.

Se tegninger.....Side.
Se fotoliste. Film nr. 8 Bilde nr. 4-30 s. 66

5:2:1. Beliggenhet.

Lok. 11E lå i det samme myrområdet, og inngikk i det samme fangstsystemet som lok. 11D. Beliggenheten er omtalt under punkt 5:1:1, så det er derfor ikke nødvendig å komme noe nærmere inn på den her.

5:2:2. Beskrivelse.

Før gravningen begynte, tegnet lok. 11E seg som en 1-1,2m dyp forsenkning i undergrunnen. De ca 30-40cm høye vollene var fra 1,4 til 3,0 m brede. Det N-S orienterte grunnplanet var nærmest ovalformet. Dessverre var det gravd i sentrum av gropa før vi kom til stedet. Hvor mye som ved dette er ødelagt, er usikkert. De fremmede hadde ikke gravd seg ned i naturbakken, men de har nok fjernet noe organisk materiale gropas bunn. Hvor mye masse som er fjernet framgår av tegn. nr. 1 og 2).

5:2:3. Iakttagelser og funn,

Selv om endel av massene nede i gropa var fjernet, var det fullt mulig å danne seg ett bilde av lagfølgen. Naturbakken bestod av gråblå sandet leire. I sidene på gropa bestod naturbakken av gråbrun sand med naturlige horisontale sjiktninger. Dette gjorde at nedskjæringen for gropa ble uvanlig tydelig. Oppå naturbakken - d.v.s helt i bunnen av gropa lå det ett ca 10 cm tykt mørkebrunt sterkt humusholdig lag, (Se tegn. nr. 2). Laget inneholdt mye kvister som fordelte seg jevnt i hele laget. Kvistene som var fra 1 til 3cm tykke lå på kryss og tvers nede i gropa. Innimellom kvistene var det ren mose. Både kvistene og mosen var flettet inn i hverandre på en slik måte at de sannsynligvis var havnet i gropa samtidig. Hvis f.eks mosen var havnet i gropa etter kvistene, ville den legges seg

som ett teppe over disse. Det samme gjelder hvis kvistene var kommet sist. Skillet mellom kvist og mose ville hvis dette var tilfelle være mer entydig. Se forøvrig tegn.nr.1, og film 7 bilde 4 og 6 s.).

Komposisjonen av mose og kvist slik den var ved fremgravning, kan være rester etter ett forederisk dekkmateriale over gropa. Dessverre var noe av bunnelaget fjernet som et resultat av de "fremmedes" entusiastiske gravning. I noe av massen som var kastet opp av de "fremmede", fant vi endel mose og kvist. Noen av kvistene som lå in situ hadde også ferske bruddflater. Dette indikerer at kvist og moselaget har hatt en større utbredelse i bunnen av gropa. Over bunnelaget lå det et markant gråbrunt sand/grus lag som tydelig var omrotet. Massene i dette laget som ikke inneholdt organisk materiale, var av samme karakter som de oppkastede massene i vollen. Endel av denne massen må altså være rast ned fra den omkringliggende vollen.

Øverst i gropa lå et lag med brun humusholdig nesten torvaktig masse. Dette laget inneholdt lite kvister. Mesteparten av det organiske materialet var fullstendig nedbrutt.

Helt nede i bunnen av gropa ble det ved renskrapping av naturbakken funnet ett lite stolpehull, Se tegn.nr.1, og film nr.7, bilde nr.1 s.). Ikke noe av treverket var bevart, men stolpehullet tegnet seg som ett spisst 15cm dypt brunt fyllskifte i undergrunnen.

Reinsdyrgevir.

I den sydvestlige delen av vollen fant vi en del av ett reinsdyrgevir, (Se tegning nr.1 og 2). Geviret stod nesten vertikalt ned i de faste vollmassene. Toppen av det lå 15cm under dagens overflate. Hvorvidt geviret har sammenheng med bruken av fangstgropa, er det i skrivende stund vanskelig å fastslå med sikkerhet. Dets vertikale plassering såpass dypt ned i vollmassene, antyder muligheten for en relativt høy alder. En måte å nærme seg avklaringen av spørsmålet på, vil være å ¹⁴C-datere geviret sammen med prøver fra selve gropa. Sammenligning mellom dateringene, vil kunne styrke eventuelt svekke antagelsen om at geviret har sammenheng med bruken av fangstgropa.

Lok. 11E syntes ikke å ha gjenngroingshorisonter i vollmassene. Over den opprinnelige overflaten var de oppkastede massene homogene og ubrutte. Den opprinnelige overflaten manifesterte seg ved flekkvis utvaskning oppå gulbrun anriket sand/grus, (Se tegn nr.2-3 og film nr.7 bilde 15-30).

Sannsynligvis har fangstgropa vært brukt en periode, uten å bli sekundært rekonstruert. Den har altså fått rase og gro igjen uforstyrret etter den første bruksperioden, og er ikke senere blitt tatt i bruk.

5:3:0. Lok.14.

Se plan og profiltegninger.
Se fotoliste.Film nr.6 bilde 1-18. . . .s.65

5:3:1. Beliggenhet.

Lok.14 lå på den ytterste kollen av det største neset i sjøen,(Se kartbl. 1 s. 3).Den ligger 40m NV for nesets ytterste spiss.Mot N er avstanden til sjøen 24m,og i syd er den 35m.

Gropa lå helt alene ,uten forbindelse med andre fangstgroper.Plasseringen virket i det hele svært underlig og avikende i forhold til de andre fangstgropene.Det synes nesten som konstruktørene har ment å fange villfarne dyr.

5:3:2. Beskrivelse.

Før gravning hadde gropa tilnærmedesvis rektangulær form,og var orientert NNV-SSØ.Bunnplanets form var nærmest ovalt,med en lengde på 2,3m.Bredden på midten var ca 0,9m,(Se plantegninger).

Under gravningen ble det klart at gropa hadde voller i begge kortendene, d.v.s i NNV og SSØ.Ellers var det ikke antydning til voll i de andre himmelretningene.

5:3:2. Iakttagelser og funn.

Vi må i utgangspunktet peke på et viktig trekk ved profiltegningen.Mellom 2,0m og 3,20m i profilen,(Se tegn.nr.2)er det opprinnelige utvaskningslaget blitt tegnet i ett uten noe brudd.Ser vi nærmere på bildene av profilen,(Se film 6,bilde 11-14)ser vi at dette ikke kan være korrekt.Utvaskningslaget er "tydelig brutt" i vollen ,selv om det er mulig å se en svak lys stripe som fortsetter ned i gropa.Denne stripen er imidlertid mye svakere enn det opprinnelige utvaskningslaget.Jeg tolker det derfor slik at det opprinnelige utvaskningslaget er brutt ved nedgravning av selve gropa.En annen tolkning kan være at utvaskningslaget her er svakere,p.g.a.en naturlig helning i terrenget,og at en ved konstruksjonen har utnyttet en naturlige forsenkning i undergrunnen.Også i den nordre kortenden er det opprinnelige utvaskningslaget brutt,og noe av den oppkastede massen rast ned i gropa.De nedraste massene støter ann mot en kantstilt helle.Hellen syntes å være jordfast,da den stod godt ned i steril undergrunn.Vi kunne ikke finne noe nedgravning for den som kunne tyde på at den var plassert intensjonelt.

Lok.14 hadde voll i begge kortendene.De oppkastede massene hadde ikke rast så mye ned i gropa,noe som bidro til at sedimentmassene ikke var så tykke i bunnen av gropa.På det dypeste var den ikke mer enn ca 20 cm.Massene som hadde dannet seg i bunnen etter at gropa gikk av bruk, skilte seg fra naturbakken ved farge og konsistenes.De var mye løsere enn naturbakken.Nede i gropa ble det også funnet noen steinheller,(Se film nr.6,bilde 9-10 og 15-18).Noen av hellene

lå helt ned mot naturbakken, og som helhet dannet de ikke noe spesielt mønster. Muligens dreier det seg om heller som har utgjort en slags forsterkning av gropas sider, og som senere er rast ned i gropa.

Utgravningene sannsynliggjorde at lok.14 ikke er brukt mer enn i en fase. Den eneste sekundære gjengroingen vi kunne iakta i profilene, er den som henger sammen med dagens overflate. Muligens har den ikke vært særlig effektiv, og er blitt gitt opp relativt fort. Inneffektiviteten kan f.eks muligens henge sammen med feilplassering. Gropa lå jo temmelig isolert fra de andre fangstgropene rundt sjøen. Vår plasseringen ideel, skulle man tro at de hadde bygd flere groper ute på Langspølen.

Dette blir avgjort bare spekulasjoner, hvor spekteret for mulige spørsmål og svar er vidt. Jeg overlater til leseren å danne seg en mening om dette.

14C-prøve. Kullpartikler fra den opprinnelige overflaten ble samlet opp, og utgjør den eneste prøven vi fikk ut fra lok.14.

S:4:0. Lok:15A.

Se plan og profiltegninger.

Se fotoliste. Film nr.1, bilde 2-5 og 12-17..Side.

Se film nr.5, bilde 1-11.....Side.65

S:4:1. Beliggenhet.

Lok.15A utgjør endepunkt i en fangstgroprekke som ligger ØSØ for Følningas utløpsos. Selve systemet er orientert NV-SØ, og fortsetter sannsynligvis utenfor registreringsområdet. Lok.15A er den NV gropa i systemet, og den ligger ca 50m ØSØ for Følningas' utløpsos. Gropa lå på en Ø-V orientert morenerygg, som i N skråner kraftig ned mot sjøen. Moreneryggens bredde er ikke mer enn 5m der hvor gropa ligger. I syd støter den ann mot ett myrområde.

S:4:2. Beskrivelse.

Gropa hadde oval form, og en lengdeorientering som tilnærmedesvis var N-S.

Før graving var det ikke antydning til vøller rundt gropa. Det så nærmest ut som de hadde gravd en grop, og så fjernet massene fra stedet. At dette ikke var tilfelle vender vi tilbake til senere.

Bunnen av gropa var fuktig, noe som skyldes vanntilsig fra den tilgrensende myra i syd.

S:4:3. Iakttagelser og funn.

Før lok.15A ble konstruert, må det ha vært en naturlig forsenkning i moreneryggen. Denne har konstruktørene utnyttet ved anleggningen av gropa.

Grunnen til dette, er at i nord ligger den opprinnelige markoverflaten nesten i plan med gropas bunn. Over denne markoverflaten er det så bygget en kraftig voll. Høyden på

denne vollen er tilpasset overflaten forøvrig, slik at man i dag har en jevn overflate. (Se profiltegninger, og film nr.1, bilde 2-3). Nordvollen bestod av omrøttede grusholdig masse, og endel stein (Se film nr.1, bilde 14-15). Disse steinene lå godt inne i vollen, og må ha inngått som konstruktive elementer i den. Endel torvresten ble også funnet tilfeldig spredt innimellom steinene.

I øst og vestsiden av gropa var det også endel oppkastet masse, (Se film nr.1, bilde 16-17 og profiltegn nr.2). Denne massen ligger slik til at den utgjør ett plan i forlengelsen av den opprinnelige overflaten. Det virker altså som massene ikke er blitt kastet helt opp av gropa, slik at de ville danne en omkransende voll. Hvis massen ble kastet helt opp, er det sannsynlig at bare noe av den ville rase tilbake i gropa. Erfaringer fra andre fangstgroper tyder på det.

I bunnen var det en oval fordypning som i snitt avgrenset seg klart fra de nedraste massene. Muligens kan det dreie seg om en sekundær nedgravning. Den inneholdt brun feit humusholdig jord, med endel moderne organisk materiale i form av nedblåste kvister og blader. Massene innenfor fordypningen var også mye løsere i konsistensen enn de omkringliggende massene.

Ned mot steril undergrunn ble det funnet noen få trebiter, men det er usikkert om de i det hele tatt har noen sammenheng med bruk av gropa. Trebitene var relativt små, og lå tilsynelatende tilfeldig spredt nede på bunnen. Dessuten var grave og dokumentasjonsforholdene svært vanskelig, p.g.a. kontinuerlig vanninnslag, noe som også gjør forholdene rundt det funnene treverket usikkert.

Det ble heller ikke funnet spor etter stolpehull eller andre konstruksjoner i gropa.

Når det gjelder bruksfaser, så viser profilene at det kan ha vært to slike. Både i profil A-B og B-C, (Se tegn. 1-2-3) var det minst en relativt sammenhengende gjengroningshorisont over den opprinnelige overflaten. Antagelig representere denne gjengroningen en periode mellom to bruksfaser. Når gropa så igjen har blitt tatt i bruk, er ny masse fra opprensningen blitt kastet oppå den sekundære gjengroningen. På tegn. nr.3, kan man også se rester etter et utvaskningslag over den sekundære gjengroningen. Hvorvidt dette representerer en engang gjengroning, eller er resultat av opprenskning i gropa, er usikkert. Den begrensede utstrekningen tyder på at det har sammenheng med opprenskning.

¹⁴C-prøver. Tre prøver ble tatt. Prøve nr.1 og 2 ble tatt fra to begrensede torvhorisonter nede i gropa, og inneholder ikke kull. Prøve nr.3 er kullpartikler som er samlet opp langs den opprinnelige overflaten. Muligens er prøven for liten til datering. Se prøveliste s.

8:0:0. Kullgroper.

Det er registrert 15 regulære kullgroper ved Følningstjøen. Av disse er 8 undersøkt ved utgravningene i 1982 (Se fig:1).

Karakteristisk for gropene er at de som oftest er gravd litt

ned i undergrunnen, slik at de oppgravde massene danner en lav voll rundt selve nedgravningen. Voller som generelt trekkes ved gropene er ikke entydige. Ved Falningsjøen har vi en grop som ikke har antydning til voller, samtidig som den forøvrig er helt lik de andre gropene. De oppgravde massene må her ha blitt fjernet etter oppgravningen, (Se lok. 12C).

Ved registrering tegner objektene seg som grunne forsenkninger i undergrunnen. Av og til er vollen synlig på overflaten, men det hender også at de først dekket ved utgravningene. Det er derfor viktig at man ved registreringen stikker med jordbor i alle groper man kommer over, uavhengig om disse har synlig voll eller ikke.

Generelt finner man et kompakt kullag med varierende tykkelse på bunnen av groper, d.v.s. umiddelbart oppå naturbakken. Over og delvis ned i kullaget ligger det varierende mengder med skjørbrønt stein. Ofte kan man se at de steinene som ligger i groper, ikke er blitt flyttet på etter siste gangs bruk.

Oppå den skjørbrønte steinen er det som regel et gjengroningslag som ofte består av torv.

Gropene ved Falningsjøen varierer noe i størrelse. Nedenfor følger en tabell som viser endel mål konstatert ved registreringen av gropene. Målene er basert på registrantenes dagbøker.

Tabell nr. 9.

Lok. Lengde. Bredde. Dybde. Form. Voll.

7A.	1,0m	0,8m.	0,25m.	Oval.	Ikke antydnet.
7B.	1,6m.	1,0m.	0,25m.	Oval.	I SØ. 1m bred.
7C.	1,5m.	1,5m.	0,30m.	Rund.	Usikker voll.
7D.	1,1m.	1,0m.	0,15m.	Oval.	Ikke antydnet.
8.	0,7m.	0,6m.	0,20m.	Oval.	Ikke antydnet.
12C.	1,2m.	1,0m.	0,12m.	Oval.	Ikke voll.
12D.	1,25m.	1,20m.	0,17m.	Rund.	Usikker voll.
13A.	1,0m.	1,0m.	0,25m.	Rund.	Ikke antydnet.
13B.	1,4m.	1,2m.	0,60m	Oval.	I S. og V. Ca. 0,8m bred.
22A.	0,8m.	0,8m.	0,15m	Rund.	Ikke antydnet.
22B.	1,95m.	1,4m.	0,35m.	?	Omkransende voll.
22C.	1,0m.	1,0m.	0,20m.	Rund.	Antydnet voll.
22D.	0,8m.	0,8m.	0,30m.	Rund.	Ikke antydnet.
22E.	1,5m.	1,3m.	0,30m.	Oval.	Ikke antydnet.
22F.	1,2m.	1,2m.	0,30m.	Rund.	Ikke antydnet.

Tabell 9. Målene er ca mål tatt ved registrering av kullgropene.

Mengden med skjørbrønt stein funnet i den utgravde delen av gropene, er vist nedenfor, (Tabell 10).

Tabell 10.

Lok:	Mengde.
7A.	1,0.
7B.	2,5.
12C.	1,0.
12D.	2,5.
22A.	1,0.
22B.	6,0.
<hr/>	
6stk.	

6:1:0.Lok:7A-B.

Begge disse gropene ble gravd helt på slutten av oppholdet ved Falningsjøen. Vi hadde således ikke mye tid igjen, slik at undersøkelsen måtte bli relativt overfladisk. Dokumentasjonen innskrenker seg til korte dagbokskisser og notater.

På bakgrunn av at gropene allikevel ville bli ødelagte ved utbyggingen, vurderte vi det som verdifullt å få ut materiale som kunne datere gropene. Dessuten fikk vi dannet oss et bilde av gropenes karakter.

6:1:1. Beliggenhet.

Begge gropene ligger ca 100 m vest for sjøen, og avstanden mellom dem er 10m. De ligger begge på små selvdrenerende moreneflater i en nordvendt skråning ned mot en bekk. Avstanden ned til bekken er ca 15 m. Det er forholdsvis god utsikt fra gropene. I Ø, NØ og SØ ser man utover skjøen. Sydover begrenses utsikten noe av skog og ujevnt terreng. Mot V og NV ser man oppover østsiden av Hælfjellet hvor det i dag går viktige dyretrekk.

6:1:2. Beskrivelse.

Dessverre er det ikke mulig på grunnlag av de enkle dagbokskissene og notatene å si noe om gropenes opprinnelige mål. Her må vi bare henviser til tabell nr. 9 s. , som anngir målene før gravning.

Både lok. A og B hadde ett kompakt kullag i bunnen. Over og tildels ned i kullaget var det endel skjørbrent stein. Også utenfor selve gropene ble der funnet endel tilfeldig spredt kull, som sannsynligvis har sammenheng med bruk av gropene.

I utvaskningslaget, ca 1 m utenfor grop A, ble det funnet 3 ubrente kvartsittbiter som muligens kan være avslag slått av mennesker. Kvartsittbitene lå omtrent 50cm fra hverandre. Hvorvidt bitene har sammenheng med bruk av grope er det vanskelig å si noe sikkert om.

14C-prøver. Flere prøver ble tatt fra begge gropene. Alle ble tatt i kullaget på bunnen av gropen, og skulle datere siste gangs bruk, se prøveliste s.

6:2:0. Lokaltitet 12B-C.

Se plan og profiltegninger.

Se fotoliste film nr. 2 bilde nr. 27-32 og film nr. 3 bilde 2-11.....Side. 64-65

På grunn av at disse lokalitetene ligger så nære hverandre og derved muligens hører sammen, behandles de her under ett. Alle ligger innenfor et 16m langt og på det bredeste 6m bredt avtorvet område.

6:2:1. Beliggenhet.

Lokaliteten lå på en tørr flat strandterrasse ca 30 m SV for Sandbekkens utløpsos, (Se kartbl. 1 s.). Avstanden til lok. 12A var er ikke mer enn 25 m, og avstanden til sjøen var 4 til 5m. Moreneflatens høyde over normal vannstand var 0,75m. Når det gjelder utsikten fra lokaliteten så skiller den seg ikke vesentlig ut fra lok. 12A (Lok. 2).

6:2:2. Iakttagelser og funn.

Det ble ikke gjort gjenstandsfunn innenfor området som ble avtorvet og undersøkt på lok. 12B-C. Undergrunnen bestod øverst av et 5-10cm tykt seigt torvlag. Rett under dette fulgte grå strandgrus som var noe oppblandet med sand. Her er det altså ikke snakk om podsollundergrunn som er så vanlig ellers rundt sjøen. Under den grå strandgrusen fulgte orange til rødbrun sandet grus. De forskjellige fyllskiftene ble først synlige etter at torva ble fjernet. Da avgrenset de seg mer eller mindre klart i forhold til den grå strandgrusen.

Fyllskifte nr. 1. (Lok. 12B).

Se fotoliste. Film nr. 2, bilde nr 27-30.....Side. 64

Dette fyllskiftet inneholdt endel skjørbrent stein, i tillegg til kull i vekslende mengde. Kullet var blandet sammen med strandgrus, og dannet således ikke noe kompakt sammenhengende lag. Innenfor det omrotaede kull/strandgrussjiktet, var det en konsentrasjon av hovedsaklig nevestor skjørbrent stein. Enkelte steinene var sprukket på stedet, da bruddflatene lå sammen. Andre var mer spredt, og bar preg av å være flyttet på etter bruk.

Selve fyllskiftets utstrekning er markert med stiplet linje på tegn. nr. 1. Grunnen til det er at overgangen til de omkringliggende massene var noe flytende og gradvis. Massene innenfor fyllskiftet var noe litt rødflammet, noe som tyder på at de har vært utsatt for varme.

Muligens er fyllskiftet et ildsted ev.bål som ikke er gravd ned i undergrunnen på samme måte som kullgropene. Mer sannsynlig er det at ildstedet er blitt anlagt på overflaten, og at kull og strandgrus-sjiktet er dannet under dets brukstid.

NV og SØ for ildstedet var det 2 mørke humusholdige striper i overgangen mellom torva og grusen, (Se film 2, bilde 27-30). Den lengste var forholdsvis jevn i kantene, mens den korte var mer uregelmessig. Innholdet i stripene var svart seig humusholdig masse som lignet på destruert torv.

Konturene av den lengste stripa ble mer og mer utydlig mot syd, og den forsvant gradvis. Konturene av den korte var som nevnt uregelmessig over det hele. Vi tenkte oss muligheten av at humusstripene kunne være rester etter en form for beskyttelseskonstruksjon, f.eks veggfundamenter. Jeg vil ikke avskrive muligheten totalt, men er skeptisk til dette p.g.a to forhold. Det ble ikke funnet stolpehuller eller andre spor av støttekonstruksjoner i forbindelse med stripene. Hvis stripene representerer restene av veggfundamenter, er det dessuten nærliggende å forstå dem i sammenheng med ildstedet. Det blir da påfallende å legge merke til hvor nær de ligger dette. Plassen innenfor ville bli liten, og jeg antar at den nærmeste veggen ville ta fyr ved bruk av ildstedet.

Alt i alt må det sies at jeg ikke forstår stripenes funksjon særlig godt, og overlater til leseren å tenke på hva de ev. kan representere.

Kullgrop. (12C).

Ca 10m SSV for fyllskifte nr.1, fant vi en kullgrop som ikke var synlig på overflaten. Først etter at vi hadde fjernet torvlaget kom den frem som en mørk struktur i undergrunnen, (Se film nr.2, bilde 31-32).

Den ble rensket frem i plan, og tegnet seg da som et tilnærmet rundt mørkt kullholdig fyllskifte i undergrunnen, (Se tegn nr.1). Ut i fra misstanken om at fyllskiftet representerte en grop, ble halvparten av det tømt. Det viste seg som vi antok å være en kullgrop, men den skilte seg fra endel av de andre kullgropene ved at den ikke var synlig på overflaten. Dessuten hadde den ikke antydninger til voller.

I bunnen av gropa var det et lag med kompakt kull. Over og delvis ned i kullet lå et kompakt lag med tildels ganske stor skjorbrent stein, (Se film 3, bilde 7-11). Den skjorbrente steinen lå så kompakt i gropa, at den neppe har vært flyttet på etter at gropa var brukt for siste gang.

Over steinene fulgte ett lag med grå såndholdig grus.

Innefor det avtorvede området ble det også funnet et par andre små konsentrasjoner med skjorbrent stein, uten at det ble funnet kull i direkte tilknytning til disse. Videre ble det funnet enkelte skjorbrente steiner mer tilfeldig spredt på flaten. Endel av denne skjorbrente steinen kan ha vært brukt i forbindelse med de avdekkede ildstedene, da de selv ikke representerer egne ildsteder. Konsentrasjonenes relative plassering i forhold til ildstedene kunne styrke en slik

antagelse.

Prøver. Prøver ble tatt av de humusholdige stripene. Analyse av disse er ikke foretatt enda.

14C-prøve i form av kull ble samlet opp i flaten på fyllskifte nr.1, (Se tegn.nr.1).

14C-prøve ble tatt fra bunnen av kullgrop (12C). Den består av rent kull, og skulle være egnet til datering av siste gangs bruk.

Se prøveliste s.

Avsluttende bemerkninger.

Det er vanskelig å si noe sikkert om de kulturspor vi fant innenfor det avtorvede, er et resultat av en enhetlig og planlagt virksomhet. Hvis så er tilfelle, må den ha foregått innenfor et relativt kort tidsrom. Datering av ildstedene, og sammenligning av daterings-resultatene, vil muligens styrke eller svekke antagelsen om samtidighet.

Foreløpig er det like sannsynlig at kultursporene innenfor det avdekkede feltet, er resultat av virksomhet foregått til forskjellig tid, og av sosiale grupper uavhengig av hverandre. Videre er det verdt å påpeke at grunnen til at vi stoppet avtorvingen, ikke var at kultursporene tok slutt. De kulturspor vi fant var derimot et resultat av avtorvingen, da de som nevnt ikke var synlig på overflaten. Hadde vi avtorvet enda større område, ville vi sannsynligvis funnet mer av disse usynlige levningene. Skulle vi imidlertid få tid til å gjøre det andre vi hadde foresatt oss å gjøre ved Falningsjøen, måtte vi bare stoppe det tidkrevende avtorvingsarbeidet, vel vitende om at endel usynlige og interessante kulturspor gikk tapt.

8:3:0. Lokalitet 12D.

Se plan og profiltegninger.

Se fotoliste. film nr 1, bilde nr.22-31...Side.64

8:3:1. Beliggenhet.

Kullgropa lå ca 100m SV for Sandbekkens utløp, og avstanden til sjøen var 30m.

Gropa lå på en liten tørr gressflate ca 1,5m over sjøens vannspeil.

8:3:2. Iakttagelser og funn.

I store trekk er denne gropa lik de andre kullgropene ved Falningsjøen. I bunnen hadde den et kompakt kullag. Over og delvis i kullaget fulgte skjorbrent stein. Litt over og innemellom den skjorbrente steinen var det rød til gråbrun sand som også inneholdt noe kull.

Steinene nede i gropa lå kompakt sammen, og bar ikke preg av å være flyttet etter at gropa gikk av bruk.

Det er usikkert om lok.12D hadde voller rundt nedgravningen. Etter at vegetasjonen var ryddet av gropa før gravning, så det ut som den hadde regulær voll rundt hele nedgravningen. Under gravningen ble dette bildet mer uklart. Etter at vi hadde fått frem et snitt gjennom gropa, kunne vi se at det opprinnelige utvaskningslaget ikke var overleiret av oppkastede masser. Grunnen til at det i utgangspunktet så ut som gropa hadde voll, må henge sammen med terrengets naturlige form.

Det eneste som ble funnet utenfor selve gropa, var en liten ansamling skjorbrent stein, (Se tegn.nr.2). Innemellom disse skjorbrente steinen ble det dessuten funnet litt kull.

Denne samlingen med stein og kull, lå på overgangen mellom utvaskningslaget og steril undergrunn. Mengden stein og kull var for liten til at det kan dreie seg om et selvstendig ildsted. Det ble heller ikke funnet noe annet som tydet på at det dreier seg om et ildsted.

14C-prøver. Kull ble tatt ut fra toppen og bunnen av selve gropa. Prøve nr.1, fra bunnen av gropa, er blitt datert til 2120 pluss/minus 100 år før nåtid. Det ble dessuten tatt ut kull fra den lille konsentrasjonen utenfor gropa, (Se liste s.)

6:4:0. Lokaltitet 22A.

Se plan og profiltegninger.....Side.
Se fotoliste. Bildene er i Tr.heim!

6:4:1. Beliggenhet.

Lok.22A ligger ca 6-700m SSV for Falningsjøen, og vil selvfølgelig ikke bli berørt av neddemningen. Heller ikke anleggsveien som vi forventet ville kunne skade gropene har gjort det.

Gropa ligger på en liten flate 25-30m NNV for Falninga. Terrenget skråner endel fra Falninga og opp mot lok.22A, slik at lokaliteten ligger ca 5-7m over elva.

Utsikten fra gropa varierer noe. Nordover hemmes utsikten av ujevn topografi. Sydover ser man godt utover dalføret som Falninga renner i bunnen av. Mot Ø og V skråner terrenget kraftig oppover fra både lok.22A-B.

6:4:2. Iakttagelser og funn.

Gropa var gravd ned gjennom det opprinnelige utvaskningslaget. De oppgravde massene lå som en liten voll rundt selve nedgravningen. I bunnen av gropa var det et ikke sammenhengende kompakt kullag. Over dette fulgte gråbrun feit sand som også inneholdt litt kull og skjorbrent stein som lå spredt i den gråbrune feite sanden.

Litt ubrent stein ble også funnet utenfor selve gropa, men det er usikkert om disse kan knyttes til bruken av kullgropa.

Ingen gjenstandsfunn, eller andre kulturspor ble funnet utenfor selve kullgropa.

14C-prøver. Tre kullprøver ble tatt ut.

- 1.Kull samlet opp fra gropas overflate,d.v.s.10cm under dagens overflate.
- 2.Kull fra kompakt kull i bunnen av gropa.
- 3.Kull fra en liten forekomst godt nede i steril undergrunn. Se forøvrig prøveliste s.

8:5:0. Lokaltet 22B.

Se plan og profiltegninger.....side.
Fotoliste lages senere pga at bildene og dataene er i Tr.heim.

8:5:1. Beliggenhet.

Lok.22B ligger ved bredden av Fálninga ca 20m SSV for lok.22A.Elvebredden utgjøres her av en liten tørr gressbevokst flate med spredt bjørk og einevegetasjon. Utsikten fra kullgropa er den samme som beskrevet under lok.22B.

8:5:2. Iakttagelser og funn.

Denne gropa er den største av de undersøkte kullgropene ved Fálningsjøen.Den hadde markant voll rundt nedgravningen,som før utgravning tegnet seg som en tydelig forsenkning i undergrunnen.

Utover størrelsen,skiller ikke denne gropa seg vesentlig fra de andre undersøkte kullgropene ved Fálningsjøen.Den var gravd ned i den opprinnelige overflaten,og de oppgravde massene lå rundt gropa som en voll.

I bunnen av nedgravningen var det et relativt tykt kompakt og homogent kullag.Over og delvis ned i kullaget lå mye skjørbrønt stein.Enkelte steder i kantene av gropa lå den skjørbrønte steinen stablet pent på hverandre,slik at det virket som de var plassert utifra en spesiell hensikt.

Lenger inn mot sentrum lå steinene mer tilfeldig spredt,og massene var her tydelig mer omrotet.

Over kullaget var det et kraftig torvlag som også inneholdt litt kull.

Utenfor gropa ble det også funnet endel stein,hvorav noen skjørbrønte.Dette gjelder særlig på SØ siden av gropa.Her lå endel skjørbrønt stein tilfeldig spredt utover på den opprinnelige overflaten.I mellom steinene var det også litt spredt kull.

Steinen og kulletts nærhet til selve gropa ,gjør det sannsynlig at de stammer fra selve gropa.Hvilke aktiviteter som ligger bak denne fremtredelsen er mer usikker.

Ingen gjenstandsfunn eller andre kulturspor ble funnet i forbindelse med gropa.

14C-prøver. Tre kullprøver ble tatt fra bunnen av gropa.Se forøvrig prøveliste s.

7:0:0. Noen sammenfattende vurderinger.

7:1:0. Innledning.

Kulturlevningene som er funnet ved Fálningsjøen er relativt ensartet. St.å-lokaliteter, fangstgroper og kullgroper med skjorbrent stein dominerer materialet. Tidsmessig fordeler de seg sannsynligvis innenfor steinalder og jernalder/middelalder. De tre dateringene vi foreløpig har tyder på dette. Begge dateringene fra st.å-lokalitetene peker i retning av siste del av eldre st. alder. Den ene kullgrope er datert til 2120 pluss/minus 100 før nåtid. Ingen funn antyder at det har vært virksomhet ved Fálningsjøen i bronsealderen. Av hus eller tufter er det bare registrert noen få på setervangen NV for sjøen. Disse ble ikke undersøkt, da de neppe er mer enn 1-200 år gamle. Spor etter begravelser, jernutvinnig eller andre aktiviteter ble heller ikke funnet. Hva kan denne ensartetheten i materialet komme av? Er den ett resultat av registrantenes erfarings-horisont, eller gjenspeiler den reelle fortidige forhold? En kombinasjon av disse to mulighetene vil ofte være tilfelle. Registrantenes erfaringshorisont bestemmer delvis hva man leter etter, hvor man leter og hvordan man leter. Andre faktorer virker også inn. Ugunstig vær, knapp tid, registrantenes mentale situasjon og sist men ikke minst måten registreringen organiseres på har avgjørende betydning for resultatet.

Det er allikevel lite sannsynlig at bare disse faktorene spiller inn. Noe må også tilskrives objektenes art. Den typen levninger som fysisk manifesterer seg på overflaten, er lettere å finne ved registrering. Hvis f.eks. tufter, gravhauger eller jernvinnings-anlegg o.l. hadde vært like sterkt representert ved Fálningsjøen, er det sannsynlig at dette ville avspeile seg i registrerings-resultatene. Går vi videre over til å vurdere levninger som ikke manifesterer seg på overflaten, så vil disse utifra sin natur være vanskeligere å finne. Det vil altså her være større sjanse for at man forbigår vesentlige materiale.

Området rundt Fálningsjøen er som tidligere nevnt registrert tre ganger. Hver gang har forskjellige personer vært involvert. I 1971 ble det foretatt en relativt overfladisk registrering i strandsonen. Resultatet ble noen st.å-lokaliteter og en fangstgrop. Registreringene i 1980 var mer grundige, og økte mengden levninger betraktelig. Den førte også til at kullgroper ble kjent i området. Under utgravningene i 1982 ble det også registrert intensivt. Dette bidro allikevel bare til en liten kvantitativ økning av antallet levninger.

Dette viser med all usikkerhet at m.h.t. til levninger som manifesterer seg på overflaten, så har vi ett bilde som gjenspeiler en virkelig hovedtendens i området.

Av mer skjulte levninger kan det prinsipielt være flere både i antall og art. Jeg vurderer det allikevel slik at så grundig som området er gjennomledd etter st.å-lokaliteter, er det lite sannsynlig at det skulle være mange flere slike i området.

7:2:0. Steinalderlokalitetene.

Det kan ikke her bli snakk om å gi noen uttømmende

behandling av forholdene omkring st.a-lokalitetene. For å gjennomføre det måtte man bli satt inn i en større sammenheng. På daterings resultater foreligger foreløpig, og ingen grundige spesialanalyser er foretatt. Vi må derfor nøye oss med å se på enkelte aspekter ved materialet. Noen enkle sammenligninger mellom lokalitetene vil også bli foretatt.

7:2:1. St.a-lokalitetenes utbredelse.

Ett trekk ved lokalitetene er at de alle er forholdsvis små m.h.t. utstrekning og funnmengde. Den funnrikaste lokaliteten som er lok:1A, ga totalt 2845 gjenstander. Den minste ga 48 gjenstander.

Flatene som lokalitetene ligger på varierer noe i størrelse og form. På de fleste plantegningene er flatenes maksimale utstrekning markert. Det er lite sannsynlig at lokalitetene har større utstrekning enn markeringen viser. Utenfor det markerte området ble undergrunnen ujevn og eller myrlendt.

Det ble også lagt vekt på at funnfrekvensen avtok i ytterkantene av de gravde feltene. På de delene av flaten som ikke ble undersøkt på ordinær måte, ble det tatt rikelig med prøvestikk. Disse ga for det meste negativt resultat.

Når det gjelder forholdet mellom lok:1A-B, så kan det ikke utelukkes at vi har å gjøre med en lokalitet. De to utgravde feltene lå svært nær hverandre. Avstanden er ikke mer enn ca 15m. Funnene fra de to feltene er heller ikke vesentlig forskjellig. Under utgravningene ble det tatt noen prøvestikk mellom feltene. Disse ga negativt resultat, og tydet ikke på at det var mye materiale i området mellom dem. Vi kan på tross av dette, ikke utelukke muligheten for at det dreier seg om ett sammenhengende boplassområde. Spørsmålet får foreløpig stå ubesvart.

De få funnene som er gjort på lok:4 ligger så nær lok:1A, at det er rimelig å tolke dem som et resultat av virksomhet på lok:1A. Lok:3 hvor det i 1971 ble gjort funn, må også ha vært liten. Vi grov i 1982 såpass mange ruter på lokaliteten, uten å finne noe av st.a karakter, at denne neppe kan ha vært av betydelig størrelse.

De overfor skisserte materielle forhold, gjør det sannsynlig at de sosiale gruppene som har skapt lokalitetene, må ha hatt få medlemmer under den tiden de var på lokalitetene. Det var rett og slett ikke plass til så mange mennesker på flatene. Hva slags sosiale grupper vi her står overfor, kan ikke umiddelbart bestemmes. Spørsmålet er dessuten om det er en og samme gruppe som er opphav til alt bevart materialet på lokalitetene.

Utifra materialet som er funnet på de fleste lokalitetene, syntes svaret å være nei. På de fleste plassene kan det ikke være en og samme gruppen som har etterlatt seg alt materiale. Vi vender tilbake til dette spørsmålet i neste avsnitt.

7:2:2. Noen sider ved materialet på st.a-lokalitetene.

Innledningsvis kan ta for oss fordelingen av bergarter på lokalitetene. Kvarts/kvartsitt av vokstende kvalitet er i overvekt på de fleste lokalitetene. Bare på lok:12E er det størst antall flint. Nedenfor er dette vist i ett diagram. Se fig:11.

I figur 11, blir kurven for kvarts/kvartsitt kunstig høy. Grunnen til det er at kategorien splinter er tatt med i prosentbasisen. Kvarts/kvartsitt resulterer ved bearbeidning i mye mer splinter enn flinten, fordi den er hardere og sprosselager vi tilsvarende diagram blir vi utelukkende splintene, blir forholdet mellom råstofftypene stort sett det samme. Den eneste forskjellen er at lok:2 får prosentvis overvekt av flint.

Fig:11.

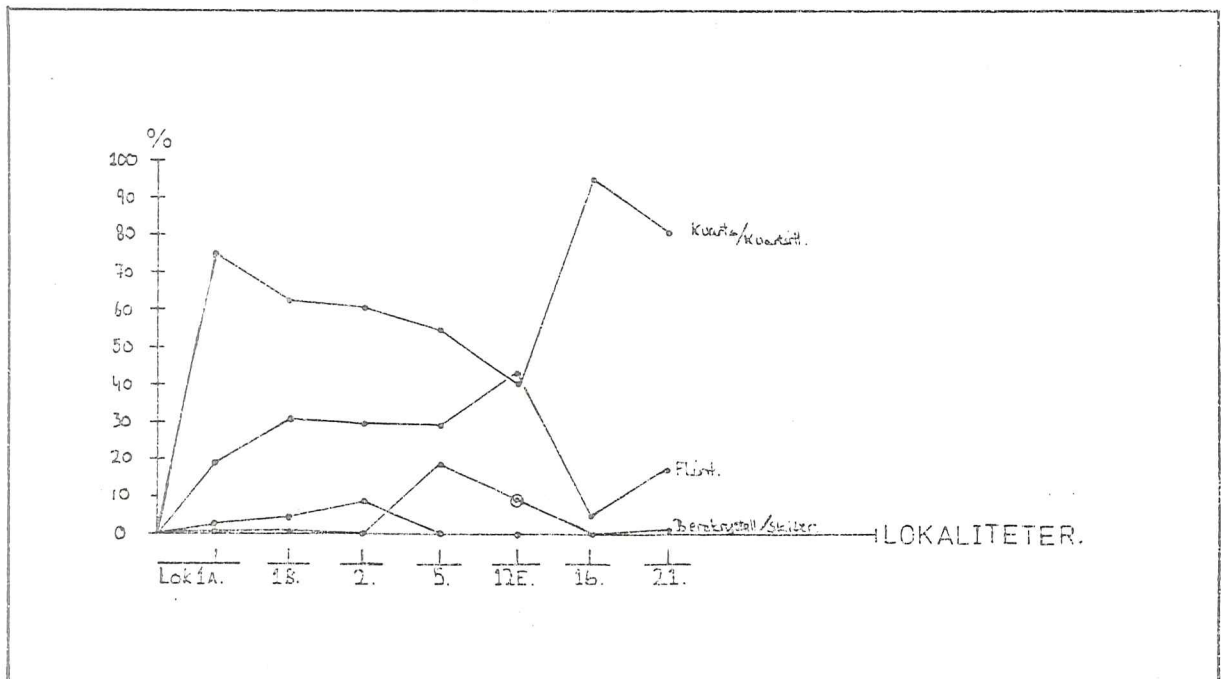

Fig:11. Viser prosentvis fordeling av ulike typer bergart på lokalitetene. Kurven for bergkristall og skifer loper sammen fra lok:16. Kurven med ring rundt, står for bergkristall. Punktet med ring rundt angir også prosenten av jaspis funnet på lok:12E. Prosentbasis er totalt antall grunn på lokalitetene. Se tabeller under hver lokalitet. Utifra fig:11, ser vi at det på alle lokalitetene antall nr.5 og 12E er funnet litt skifer. Skiferen består dels brukte piler fragmenter med stipesper, og fragmenter som opprør

bearbeidning. Bare i ett tilfelle er det funnet biter av noe som kan tolkes som en skiferkniv, (Se skissemessige tegninger s.).

Bruk av skifer til redskaper, pleier å tidfestes til yngre steinalder, (3-4000-1500 f.kr.). Hvor sikker denne tidfestingen generelt sett er, vet jeg ikke. Forutsetter vi imidlertid at den er riktig, må vi si at skiferen virker som et fremmedelement i et ellers ensartet materiale.

Med unntak av lok:5 og 12E, så dominerer splintene i antall på lokalitetene. Avslag er også en dominant kategori, og viser sammen med splintene at det har vært drevet redskapstilvirkning på lokalitetene, (Se fig:12).

Ved siden av splinter og avslag, er det funnet endel flekke og flekkefragmenter. På alle plassene unntatt nr.18, er det funnet mikroflekker. Mesteparten av dem er brukket. Enten er de brukket i begge ender, eller så er det slagbuleenden som er bevart. Få spissfragmenter er funnet.

Utstrakt bruk av mikroflekker, antas å tilhøre siste del av eldre steinalder (ca. 6000-3-4000 f.kr.), Se Orklaprosjektet årsrapport 1980 s.68. De to dateringene vi foreløpig har fra lok:1A og 12E, tyder også på at eldste fase av dem skriver seg fra siste del av eldre steinalder. Utifra det som til nå er antatt, er det rimelig å konkludere med følgende: De fem lokalitetene som har innslag av skifer, må ha vært brukt av grupper uavhengig av hverandre og til svært forskjellig tid. Av andre kategorier bearbeidet materiale, er det skraperne som er i tallmessig overvekt. I oversiktene under hver lokalitet, er stort sett bare umiddelbart klart bestembare skraper tatt med. Dette utelukker ikke at en god del av avslagene og flekkene med retusj, kan ha vært skrape redskaper. Hvis så er tilfelle, må vi si at skrape redskapene dominerer på de fleste plassene. En nærmere undersøkelse i form av mikroskopanalyse og eksperimentering, vil bidra vesentlig til forståelse av dette spørsmålet.

Endel av flinten har cortex bevart, og i flere tilfeller kunne vi fastslå at det var små flintknoller som var brukt til redskapstilvirkning. Flinten viser dessuten at noen av de som har brukt lokalitetene, må ha hatt direkte eller indirekte kontakt med flintførende områder.

Før flere dateringer og dypere analyser av materialet er foretatt, vil jeg ikke gå mer i detalj når det gjelder materialet på st.a-lokalitetene. Det henvises til de grove skissene på side , som gir et overblikk over det bearbeidede materialet.

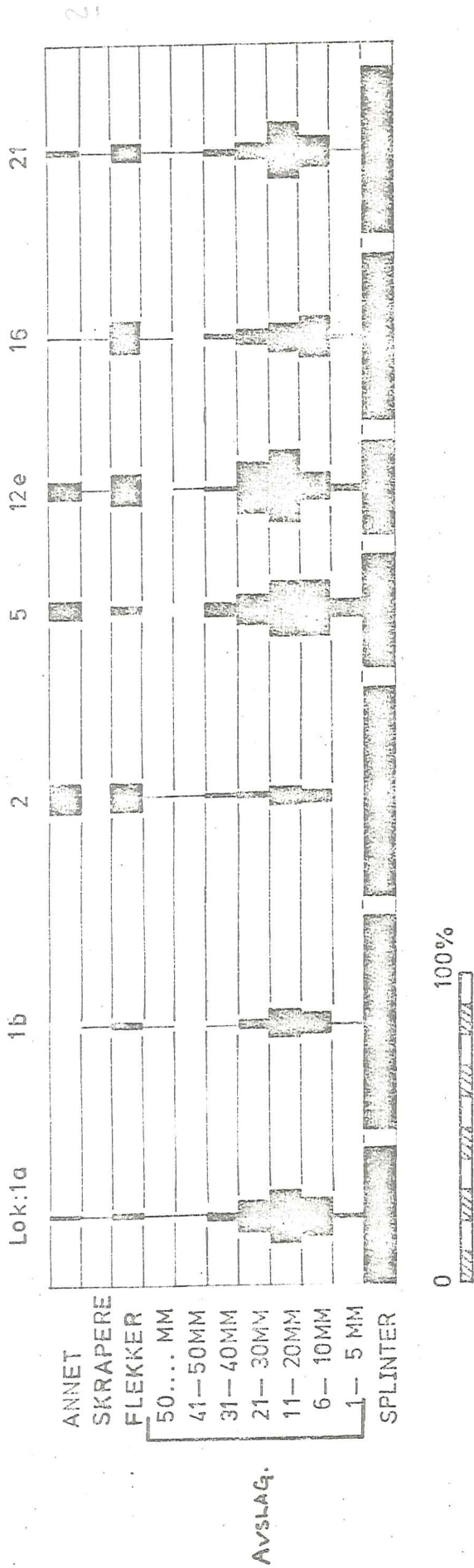

Fig:12 Viser prosentvis fordeling av funnkategorier på st.a-lokalitetene. Prosentbasis er total funnmengde på de forskjellige lokalitetene. Se tabeller under hver lokalitet.

7:3:0. Kullgroper.

Det er etterhvert blitt vanlig å finne groper med kull og skjorbrent stein i norske fjellområder. Dateringer fra andre områder tyder på at de generelt må plasseres i eldste del av jernalder. Den ene dateringen vi har fra Falningsjøen, bekrefter også denne antagelsen.

I de fleste undersøkte groper ved Falningsjøen, lå den skjorbrente steinen uforstyrret nede i gropene. Dette kunne vi se av steinenes plassering i forhold til hverandre. Dessuten lå de steinene som var oppsprukket, med bruddflaten inntil hverandre. Bare i to tilfeller, ble det funnet litt skjorbrent stein utenfor gropene. På lok:22B, er det trolig at noe av steinen er blitt tatt ut av gropa. Denne gropa virket noe omrotet, og bar preg av å være forstyrret under eller etter siste gangs bruk. Ved lok:12C ble det også funnet litt skjorbrent stein utenfor gropa. Her er det imidlertid usikkert om den kan knyttes til bruken av selve kullgropa. Innholdet i lok:12C virket uforstyrret etter siste gangs bruk.

Det er altså bare lok:22B av de undersøkte groperne, som virket noe omrotet. Mest sannsynlig er det at denne omrotingen, har foregått under bruken av lokaliteten.

På bakgrunn av at det er funnet så lite skjorbrent stein rundt gropene, og deres uforstyrrede karakter. Er det nærliggende å anta at den steinen som ligger i gropene, har vært brukt under hele bruksperioden. Spørsmålet blir da hvor mange ganger man kan varme opp den samme steinen, før den er ubrukelig. Et overfladig studium av de små vollene, i de tilfeller hvor slike finns, tyder heller ikke på at de undersøkte kullgroperne ved Falningsjøen har hatt flere bruksfaser. Jeg antar derfor foreløpig at bruken av groperne har vært kortvarig.

7:3:1. Gropernes funksjon.

Hvilke funksjonelle sammenhenger groperne har inngått i, er foreløpig usikkert. Man kan allikevel anta at de henger sammen med foredling av resursser. Hva slags resursser er uklart. Ingen funn gir grunnlag for ytterligere konkretisering. Spørsmålet er hvorvidt groperne har inngått i en foredling av resursser, som umiddelbart ble fortært på stedet. Hvis så er tilfelle, er det nødvendig å forstå groperne som et middel til å realisere videre mål. Hvilke mål dette skulle være er foreløpig uklart. Muligens var målsetningen å framskaffe og foredle resursser som ble brakt ut av området. Jeg tenker her på jakt og eller fiske. En annen mulighet er at de må ses i sammenheng med gjetervirksomhet. Begge disse mulighetene må bl.a. foreløpig holdes åpne.

7:4:0. Fangstgroperne.

Det er vanlig å skille mellom fangstgroper som er gravd ned i undergrunnen, og groper som er lagt opp ved

tørrmur. Disse to kategoriene gropene har også forskjellig form. Ved Falningsjøen er fangstgropene utelukkende gravd ned i undergrunnen. De har rund eller oval form, og som oftest helt eller delvis omkransende voll. Spor etter ledegjerder mellom eller inn mot fangstgropene ble ikke funnet. Gjenstander, f.eks. jernspisser eller bryner ble heller ikke funnet i eller rundt gropene.

Selv om vi foreløpig ikke har noen dateringer fra gropene, kan man foreløpig utifra dateringer andre steder, anta at de fleste gropene må dateres innenfor perioden yngre jernalder/middelalder.

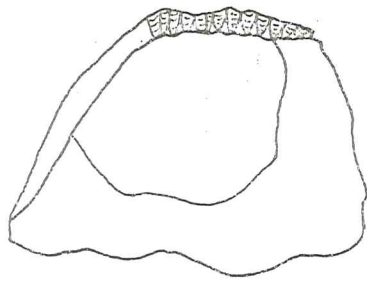
Et overfladisk studium ^{av} profilene, antyder at noen av de undersøkte gropene har flere bruksfaser. Her må det imidlertid nøyer undersøkelse til, før man kan si noe med mer relativ sikkerhet.

Hvorvidt gropene har vært brukt til fangst av elg eller villrein, er det vanskelig å vite noe sikkert om. I dag går det flere reinstrekk rundt sjøen. Funn av reinsdyrsgevir i vollen på en av gropene, (Lok:11E) antyder kanskje at man ihvertfall har fanget rein. Det vil i denne sammenheng være viktig å få datert reinsdyrsgeviret. Selv om rein har vært fanget, så utelukker ikke det at også elg kan være tatt i gropene. Fantes det mye av begge dyrearter i området på den tiden gropene var i bruk, ville det være vanskelig å bestemme hva man skulle fange. Gropenes størrelse gjør det også mulig å fange begge dyrearter.

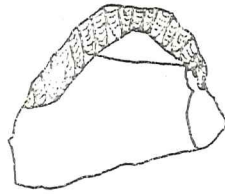
8:0:0. Avslutning.

De kulturlevninger som er funnet og undersøkt ved Falningsjøen, tyder ikke på mer permanent bosetning i området. Ingen spor etter noe som peker direkte mot tamdyrshold eller setring er funnet. Foreløpig må vi derfor konstatere at landet rundt Falningsjøen, både i steinalder, jernalder og sansynligvis middelalder, har utgjort et typisk jakt og fangstområde. Folk har sannsynligvis i peioder av sine liv, hentet resurser ut av området.

Skal vi videre kunne nærme oss spørsmålene omkring hvordan folk har organisert seg rundt disse aktivitetene, og hvilken samfunnsfunksjon aktivitetene har hatt. Vil det som et skritt på veien være viktig å få datert flest mulig av levningene. Videre må Falningsjø området settes inn i en større geografisk og kulturell sammenheng, da de kulturlevninger som er funnet der, peker i retning av aktiviteter som må forstås i et større samfunnsmessig perspektiv. Skal vi komme utover de rent vegetative aspekter ved forhistoriske mennesker og samfunn, er det nødvendig å arbeide med slike målsetninger. Tradisjonelle arkeologiske metoder, kombinert med filosofisk refleksjon over hvilke begreper, termer og operasjoner som egner seg best i studiet av forhistoriske mennesker og samfunn, vil bidra vesentlig i vår streben mot en forhistorisk samfunnsforståelse. Disse vage og "utopiske" ord får stå som avslutning på denne innberetningen.

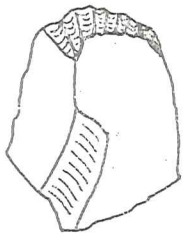
1

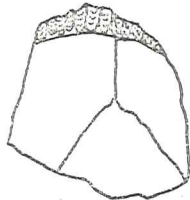
2

3

4

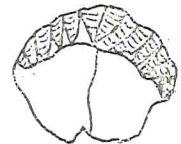
5

6

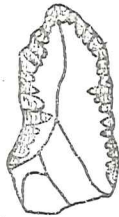
7

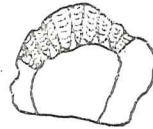
8

9

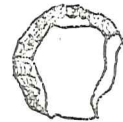
10

11

12

13

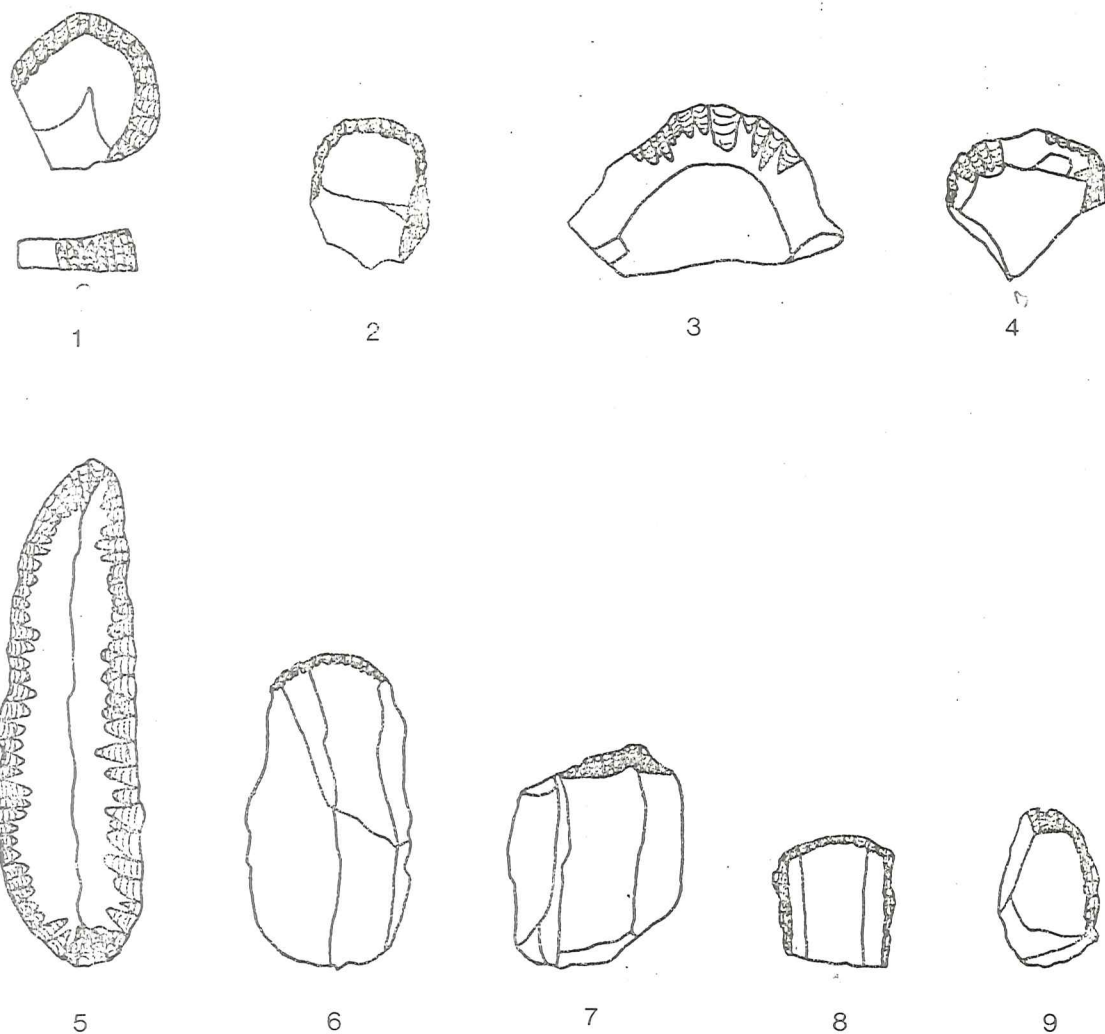

14

15

Nr.1-15 er skrapere funnet på lok:1A.
Alle tegnet i målestokk 1:1.

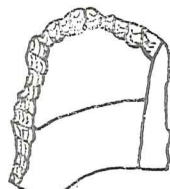
Nr.1-2 er skrapere funnet på lok:1B.
 Nr.3-4 er skrapere funnet på lok:16.
 Nr.5-9 er skrapere funnet på lok:12E.
 Alle er tegnet i målestokk 1:1.

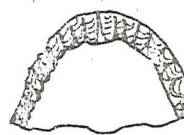
1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

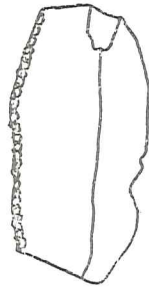
Nr 1-10 er skrapere funnet på lok:21.
Alle er tegnet i målestokk 1:1.

1

2

3

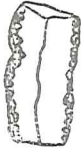
4

5

6

7

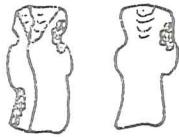
8

9

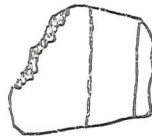
10

11

12

13

14

15

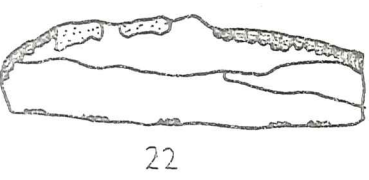
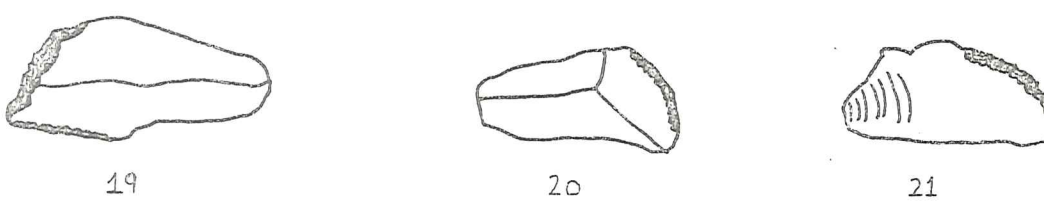
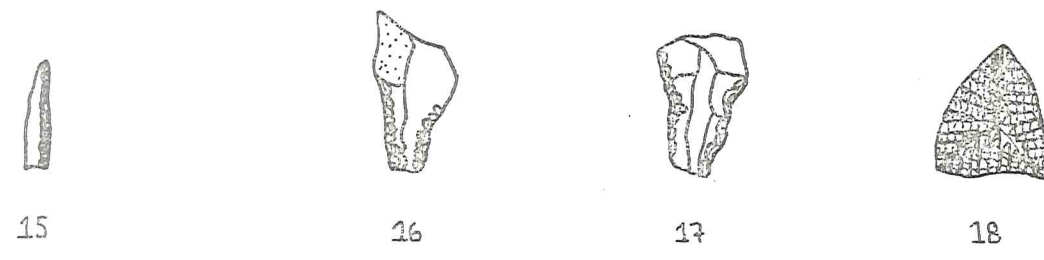
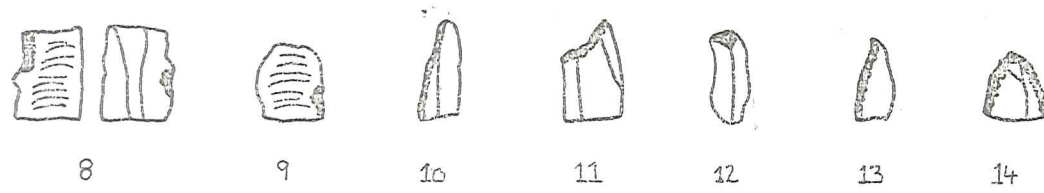
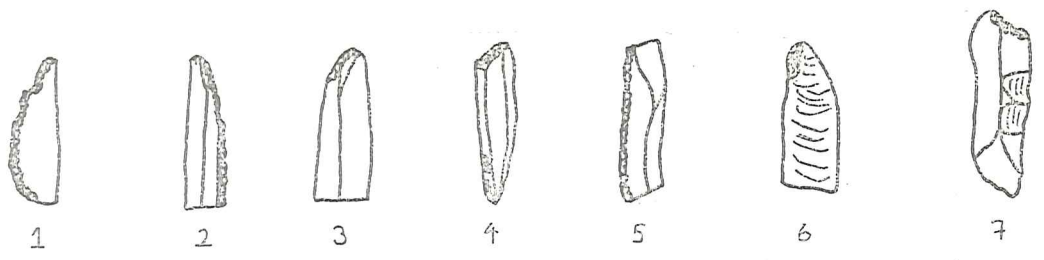

16

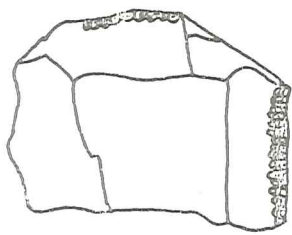

17

Nr 1-9 er flekker og flekkefragmenter med retusj eller brukspor funnet på lok.12A.Nr 10-15 er funnet på lok.1A, nr.16 på lok.21,og nr.17 på lok.2(12A).
Alle er tegnet i målestokk 1:1.

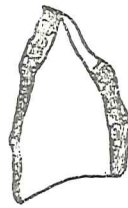
Nr.1-14 er mikroflekker og mikroflekkefragmenter med retusj funnet på lok:12E.Nr 15 er funnet på lok:2(12A).
 Nr 16-17 er mulige tangepiler funnet på lok:21.Begge er brukket.Nr 18 er mulig flatretusjert pil funnet på lok:5.
 Nr.19-21 er mulige kniver med buet retusjert rygg funnet på lok:1A.Nr.22 er funnet på lok:2(12A).
 Alle er tegnet i målestokk 1:1.

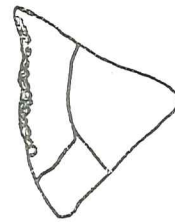
1

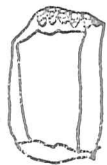
2

3

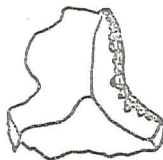
4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

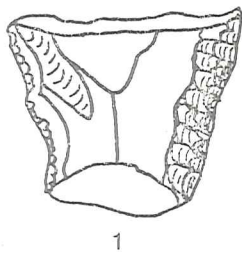

21

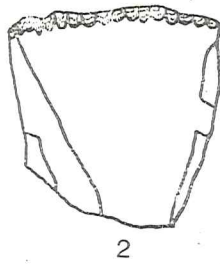

22

Nr 1-22 er avslag og stykker med retusj eller brukspor funnet på lok:1A. Tegnet i målestokk 1:1.

1

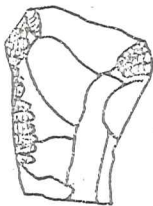
2

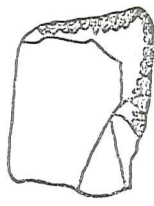
3

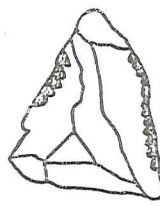
4

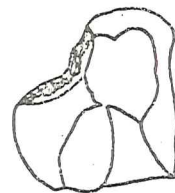
5

6

7

8

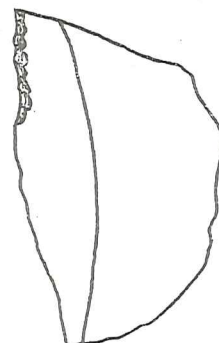
9

10

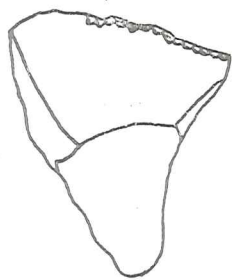

11

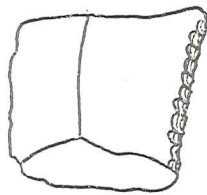

12

Nr 1-2 er avslag og stykker med retusj eller brukspor
funnet på lok:2(12A).Nr.3-9 er funnet på lok:12E,10-11
er funnet på lok:5,og nr.12 er funnet på lok:16.Alle er
tegnet i målestokk 1:1.

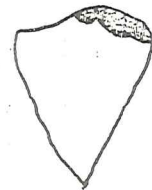
1

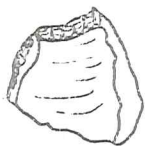
2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

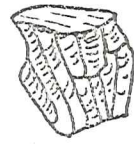
Nr.1-15 er avslag og stykker med retusj eller brukspor funnet på lok:21. Alle er tegnet i målestokk 1:1.

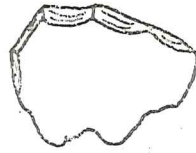
1

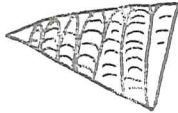
2

3

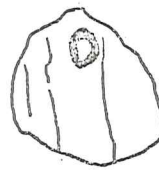
4

5

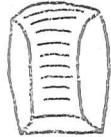
6

7

8

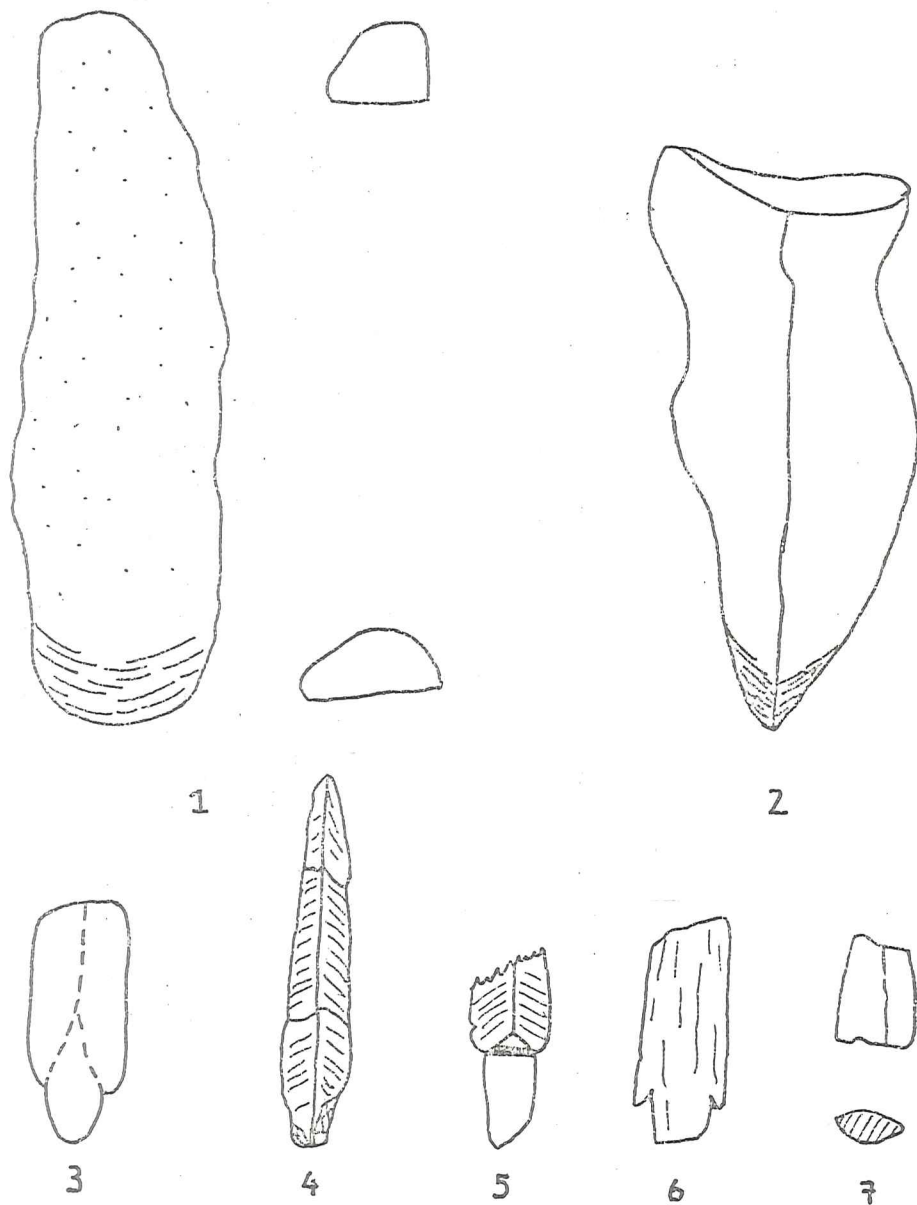

9

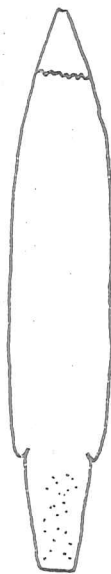

10

Nr.1 er mikroflekk kjerne funnet på lok.1A.Nr.2-4 er funnet på lok:12E,og nr.5på lok:16.
 Nr.6 er mulig stikkel funnet på lok:21.
 Nr.7-8 er mulige gjennomborede stykker funnet på lok:21.
 Nr.9 er uklassifisert stykke funnet på lok:12E.
 Nr 10 er kvarts/kvartsitt stykke med slipespor funnet på lok:21. Alle er tegnet i målestokk 1:1.

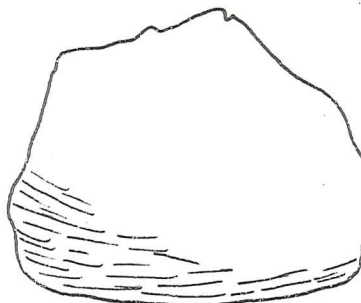
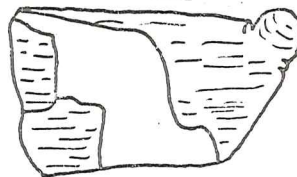
Nr.1-2 er steiner med eggslipping i ene enden funnet på lok:1A.
 Nr.3 er bit av skiferpil funnet på lok:1A.Nr 4-7 er hele og brukne skiferpiler funnet på lok.1B.
 Alle er tegnet i målestokk 1:1.

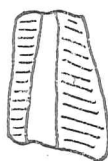
1

2

3

4

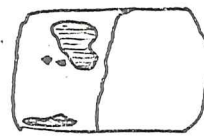
5

6

7

8

Nr 1-2 er hel og brukket skiferpil funnet på lok:21.
Nr.3 er biter av skiferkniv funnet på lok:1A.Nr.4-7
er skiferbiter funnet på lok:1B.Nr.8 er slipt skifer-
stykke funnet på lok:21.

Fotoliste.

Film nr.	Foto.nr.	Motiv.	Foto retn.
1.	1.	Filmdata.	
"	2-3.	Lok.15A før gravestart.	Mot N.
"	4-5.	Lok.15A før gravestart.	Mot Ø.
"	6-7.	Ildsted på lok.1A delvis utgr.	Mot V.
"	8-9.	Ildsted på lok.1A delvis utgr.	Mot N.
"	10.	Lok.1A.Bunnen av ildsted.	Mot Ø.
"	11.	Utsikt fra Sandbekkdalen.	Mot V.
"	12-13.	Lok.15A under gravning.Merk all steinen i nordvollen.	Mot N.
"	14-15.	Lok.15A på ett mer fremskredent trinn i gravningen.Steinene i nordvollen er nå mer synlige.	Mot N.
"	16-17.	Lok.15A.Snitt gjennom V-vollen.	Mot N.
"	18-19.	Lok.21 under gravning.Merk mengden med skjorbrent stein.	Mot S.
"	20-21.	Lok.12D før gravning.	Mot S.
"	22.	Lok.12D etter avtorving.	Mot Ø.
"	23-24.	Lok.12D etter avtorving.	Mot N.
"	25-30.	Lok.12D i profil.	Mot N.
"	31.	Lok.12D i profil.	Mot N.
"	32.	Lok.21.Ildsted nr.1.	Mot S.
2.	1-2.	Lok.21.Ildsted nr.2.	Mot Ø.
"	3.	Filmdata.	
"	4-5.	Lok.21 ved avsluttet gravn.	Mot SØ.
"	6.	Oppsamlet kokstein fra lok 21.	Mot S.
"	7.	Lok.21 ved avsluttet gravn.	Mot S.
"	8-9.	Lok.12E før gravestart.Merk hvordan veien har skåret gjennom moreneryggen.	Mot NNØ.
"	10-11.	Lok.12E.Grop 1-2 i plan.	Mot ØNØ.
"	12-13.	Lok.12E.Grop 1 i snitt.	Mot ØNØ.
"	14-15.	Lok.12E.Grop 2 i snitt.	Mot SØ.
"	16.	Lok.12E.Grop 3 i plan.	Mot SSV.
"	17-18.	Lok.12E.Grop 3 i snitt.	Mot SSV.
"	19.	Lok.12E ved avsluttet gravn.	Mot NNØ.
"	20.	Lok.12E ved avsluttet gravn.	Mot N.
"	21-22.	Lok.12E ved avsluttet gravn.	Mot ØNØ.
"	23.	Utsikt fra lok.12E.	Mot N.
"	24.	Utsikt fra lok.12E.	Mot S.
"	25.	Utsikt fra lok.12E.	Mot V.
"	26.	Utsikt fra lok.12E.	Mot Ø.
"	27-28.	Lok.12C etter avtorving og opprensning.	Mot Ø.
"	29-30.	Lok.12C.Ildsted i den østre delen av den avtorvede flaten.	Mot NNV.
"	31-32.	Lok.12C.Kullgrop i den vestre delen av den avtoevdede flaten.	Mot S.

3.	1.	Filmdata.	
"	2-6.	Lok.12C.Profil A-B.	Mot Ø.
"	7-8.	Lok.12C.Kullgrop etter Åvtorving og opprensning.	Mot SSV.
"	9-11.	Lok.12C.kullgrop i profil.	Mot ØNØ.
"	12.	Lok.11D før gravestart,men etter at vegetasjonen er fjernet.	Mot NNØ.
"	13.	Lok.11D før gravestart.	Mot SSV.
"	14.	Lok.16 under gravning.	Mot NV.
"	15.	Lok.16 under gravning.	Mot N.
"	16.	Lok.16 under gravning.	Mot NV.
"	17.	Utsikt fra lok.16.	Mot N.
"	18.	Utsikt fra lok.16.	Mot Ø.
"	19.	Utsikt fra lok.16.	Mot V.
"	20.	Utsikt fra lok.16.	Mot S.
"	21-22.	Lok.11D.Trestokker ned mot bunnen av Fangstgropa.	Mot NNØ.
"	23.	Lok.11D.Trestokker i gropa.	Mot SSV.
"	24.	Lok.11D under tøming.Merk stolperesten.	Mot Ø.
"	25.	Lok.11D under tøming.	Mot N.
"	26.	Lok.11D.Steiner helt i bunnen av gropa.	Mot UNV.
"	27.	Lok.11D.Steiner i bunnen av Gropa.	Mot ØNØ.
"	28-30.	Lok.11D.Profil C-D.	Mot V.
"	31-35.	Lok.11D.Profil A-B.	Mot UNV.
4.	1.	Filmdata.	
"	2.	Lok.11D.Y-formede stokker i bunnen av fangstgropa.	Mot NNV.
"	3.	Lok.11D.Y-formede stokker i bunnen av Fangstgropa.	Mot NNØ.
"	4.	Lok.11D.Y-formede stokker i Bunnen av fangstgropa.	Mot ØSV.
5.	1-3.	Lok.15A.Profil A-B.	Mot SSV.
"	4-5.	Lok.15A.Profil A-B.	Mot SSV.
"	6-7.	Lok.15A.Profil B-C.	Mot Ø.
"	8-11.	Lok.15A.Profil B-C.	Mot Ø.
"	12.	Lok.15A.Ferdiggravd.	Mot Ø.
"	13.	Lok.15A.Ferdiggravd.	Mot V.
6.	1.	Lok.14 før gravestart.	Mot N.
"	2.	Lok.14 før gravestart.	Mot V.
"	3.	Lok.14 før gravestart.	Mot Ø.
"	4.	Lok.14.NØ kvadranten etter avtorving.	Mot NNV.
"	5.	Lok.14. NØ kvadranten etter avtorving.	Mot S.
"	6.	Lok.14 etter avtorving og opprensning.	Mot VSV.
"	7.	Lok.14 etter avtorving og opprensning.	Mot S.
"	8.	Lok.14 etter avtorving og	

"	9.	opprensning. Lok.14.Viser bunnen etter avtorving og opprensning.	Mot N.
"	10.	Lok.14.Viser bunnen etter avtorving og opprensning.	Mot N.
"	11-14.	Lok.14.Profil.	Mot S.
"	15-18.	Lok.14.Viser steinheller i bunnen av fangstgropa.	Mot Ø.
7.	9-12.	Lok.7A.	?
"	13-21.	Lok.7B.	?
8.	1-3.	Utgårp.g.a.dårlig kvalitet.	
"	4.	Lok.11E.Viser rester etter mulig dekkmateriale bestående av kvist og mose.	Mot S.
"	5.	Lok.11E.Viser steinheller.	Mot S.
"	6.	Lok.11E.Nærbilde av mulig dekkmateriale.	Mot S.
"	7.	Lok.11E.Steinhelle i den SØ-kvadranten.	Mot S.
"	8.	Lok.11E.Steinhelle i den NØ-kvadranten.	Mot N.
"	9.	Lok.11E.Viser snitt av stolpehull i bunnen av gropa.	Mot S.
"	10-11.	Lok.11E.tømt for organisk materiale.	Mot S.
"	12.	Lok.11E.Viser forholdet mellom skråttstilte heller, og utvaskningslag.NØ-kv.	Mot UNV.
"	13.	Som bilde nr.12.	Mot VSV.
"	14.	Som bilde nr.12-13.	Mot S.
"	15.	Lok.11E.NØ-profil.	Mot SSV.
"	16-18.	Lok.11E.NØ-profil.	Mot V.
"	19.	Lok.11E.NØ-profil.	Mot UNV.
"	20-23.	Lok.11E. V-profil.	Mot S.
"	24-26.	Lok.11E. S-profil.	Mot Ø.
"	27-30.	Lok.11E. V-profil.	Mot N.

Prøveliste.

Lok.	Prøve nr.	Kontekst.
1A.	1.	Prøven er samlet opp fra nordre del av rute 11x/104y. Kullet lå i utvaskningslaget, og ned anrikningslaget.
1A.	2-5.	Prøven er samlet opp fra nordre del av rute 112x/104y. Samme kontekst som prøve nr. 1.
1A.	6-7.	Tatt fra liten kullgrop i rute 112x/102y. Kullet er tatt ut ca 20 cm under overflaten.
1A.	8.	Som prøve 2-5.
1A.	9.	Prøven tatt fra nordre del av rute 111x/104y. Kullet lå i utvaskningslaget.
1A.	?	Prøve fra bunnen av det store ildstedet med skjorbrent stein. Prøven er tatt mellom 114x/104y og 106x/104y.
1B.		Ingen prøver .
2.(12A).		Nok materiale i holdbar kontekst ble ikke funnet.
3.		Ingen prøver.
4.		Ingen prøver.
5.		Organisk materiale i kontekst ble ikke funnet.
7A.	1-2.	Prøver fra kullag i bunnen av kullgropa. Kan ev.slås sammen.
7A.	1-2.	Prøver fra kullag i bunnen av kullgropa. Kan ev.slås sammen.
11D.	1.	Organisk materiale tatt fra bunnen av gropa. Se tegn.5.
11D.	2.	Organisk materiale tatt fra opprinnelig overflate. Se tegn.5.
11D.	3.	Torv tatt ca 25 cm under dagens overflate. Se tegn.5.
11E.	1-2.	Kvist og mose tatt ut fra bunnen av gropa. Kan ev,slås sammen. Se tegn.3.
12C.	B.	Kull tatt ut fra det store fyllskift nr.1. Samlet opp fra overflaten av det fremrensede

- fyllskiftet.Se tegn.1.
- 12C. 1. Prøven tatt helt i bunnen av kompakt kullag i kullgrop.Se tegn.3.
- 12C. 2(4). Torvprøve fra den lengste torvstripen.Se tegn.1-2.
- 12D. 1. Prøve tatt fra kompakt kullag i bunnen av gropå.Prøven er datert til 2120 pluss/minus 100BP.Se tegn.3.
- 12D. 2. Tatt fra en liten konsentrasjon med skjørbrent stein utenfor selve gropå. Konsentrasjonen lå på opprinnelig overfl. Se tegn.2.
- 12D. 3. Kull tatt fra overflaten av gropå,etter at den er avtorvet og opprenset.Se tegn.2.
- 12E. 1. Prøven er tatt midt i rute 102x/99y,på overgangen mellom utvaskningslag og anrikningslag.(13-18cm under dagens overfl.)
- 12E. 2. Kull fra bunnen av grop 1.Se tegn.1.
- 12E. 3. Kull fra bunnen av grop 2.Se tegn.3. Prøven er datert til 7130 pluss/minus 150BP.
- 12E. 4. Kull fra bunnen av grop 3.Se tegn.3.
- 12E. 5. Kull fra liten kullplett i overgangen utvaskning og anrikning.Se tegn.2.
14. 1. Kull samlet opp langs opprinnelig overfl. Se tegn nr.2.
- 15A. ?. Kull samlet opp langs opprinnelig overfl. Se tegn.2.
- 15A. 1-2. Torvprøver.Se tegn.2.
16. 1. Kull samlet opp i det funnførende utvaskn. laget.
21. A. Kull samlet opp fra fyllskifte A.Kullet lå i anrikningen under funnførende utvaskn.Lag. Se tegn.2.
21. B. Kull fra liten kullforekomst.Kullet lå i anrikningen.Se tegn.2.
21. C. Kull fra fullskifte 1.Kan ev.slås sammen med prøveA.Se tegn.2.

Oversikt over hvilke prøver som er sendt til datering.

- Lok:7A. Grop med kull og skjørbrent stein.Prøven utgjøres av kull fra bunnen av gropa.
- Lok:12C. Lokalitet av ukjent funksjon.Kull tatt fra ildsted nr.1.Kullet ble samlet opp i overflaten av ildstedet.
- Lok:12D. Grop med kull og skjørbrent stein.Kull fra bunnen av gropa.Resultatet av dateringen foreligger.Kullet er blitt datert til 2120 pluss/minus 100 BP. T-
- Lok:12E. Steinalderlokalitet.Prøven er kull tatt fra bunnen av en grop som også inneholdt noe brent bein.Prøven er blitt datert til 7130 pluss/minus 150 BP. 7-
- Lok:14. Fangstgrop.Kull tatt fra opprinnlig overflate,og vil kunne gi en datering som er eldre enn fangstgropa.
- Lok:15A. Fangstgrop.Kull samlet opp langs den opprinnlige overflaten,og vil kunne gi en datering som er eldre enn fangstgropa.
- Lok:16. Steinalderlokalitet.Kull samlet opp i rute 112x/110y.Kullet lå spredt over hele ruta.
- Lok:21. Steinalderlokalitet.Kull funnet i brandplett med rødbrent sand og kull,i overgangen mellom utvaskningslag og anrikning.Prøve C,se tegninger.

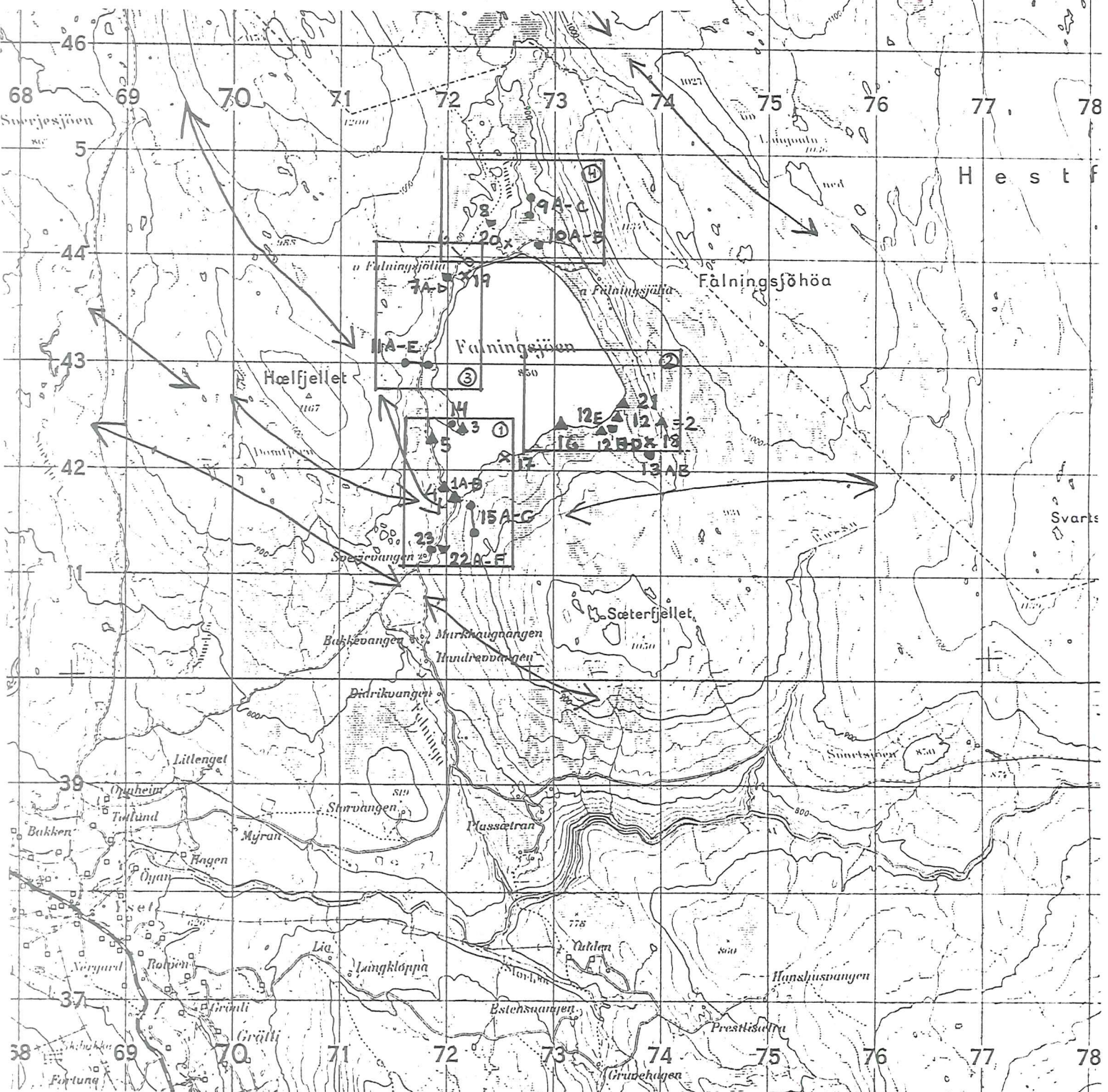
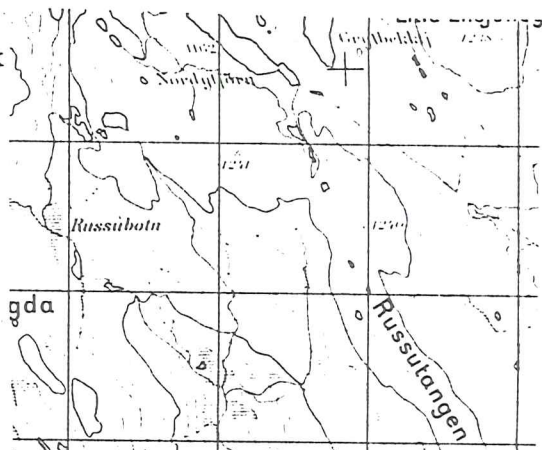
- 22A. 1. Kull tatt ut fra overflaten av kullgropa, etter avtorving og opprensning. Se tegn.2.
- 22A. 2. Kull fra kompakt kullag i bunnen av gropa. Se tegn.3.
- 22A. 3. Kull fra liten forekomst isolert i anrikningen. Usikkert om kullet kan knyttes til selve gropa. Se tegn.3.
- 22B. 1-3. Kull fra kompakt kullag i bunnen av gropa. Prøvene kan ev.slås sammen. Se tegn.3.

FALNINGSJØEN Kvikne; Tynset k. Hedmark

Registrerte kulturminner (m. lok. nr.)

- ▲ steinalderboplass
- kullgrop
- fangstgrop/system
- x kull i prøvestikk
- ↔ dyretrekk (elg, rein)
- nyere tufter

Utsnitt av kartblad 1620 III. 1:50 000

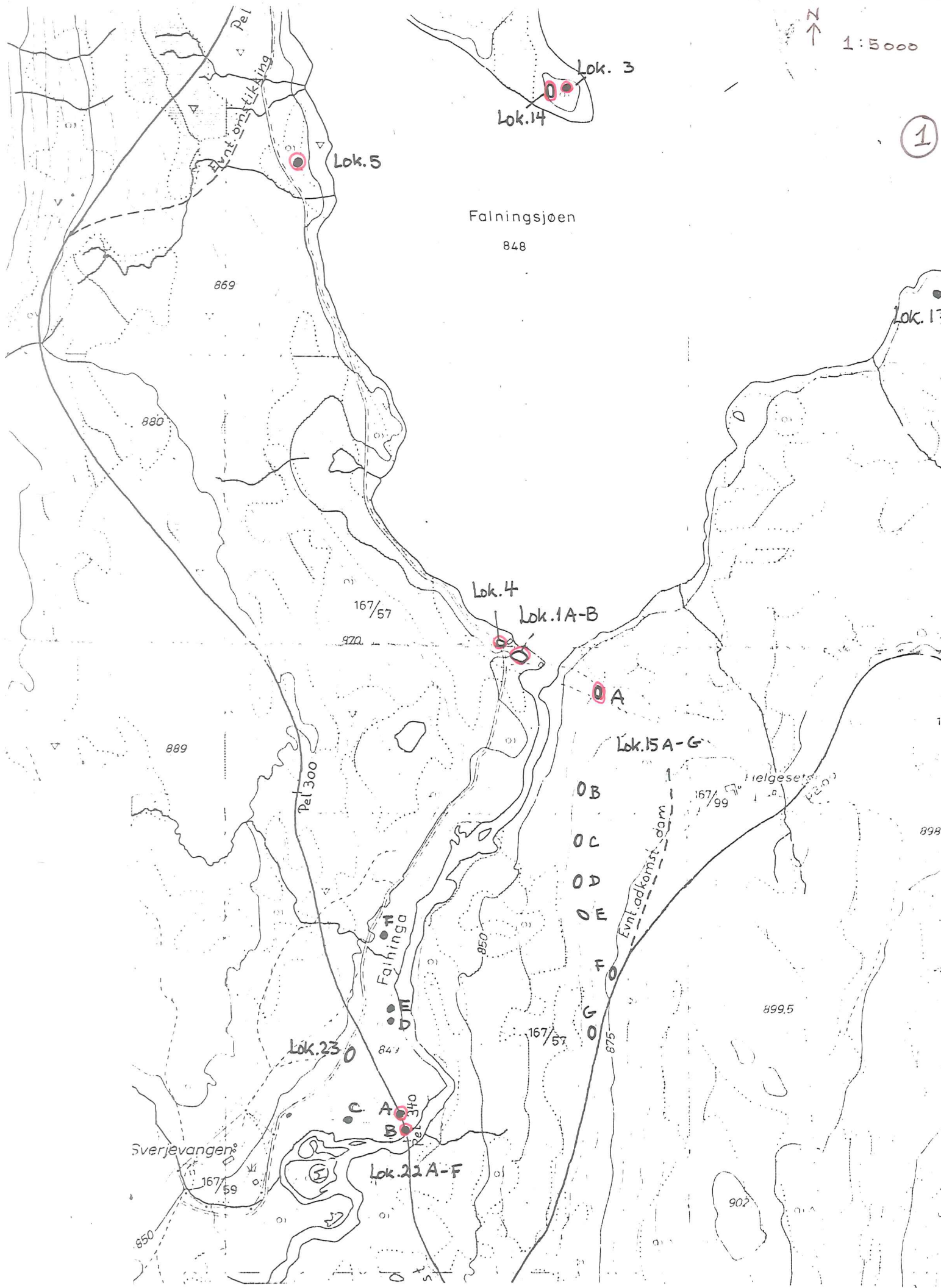
KARTUTSNITT i 1: 5 000 markert

FALNINGSJØEN, Kvikne, Tynset, Hedmark

Registrerte lokaliteter 1973,1980,1981,1982

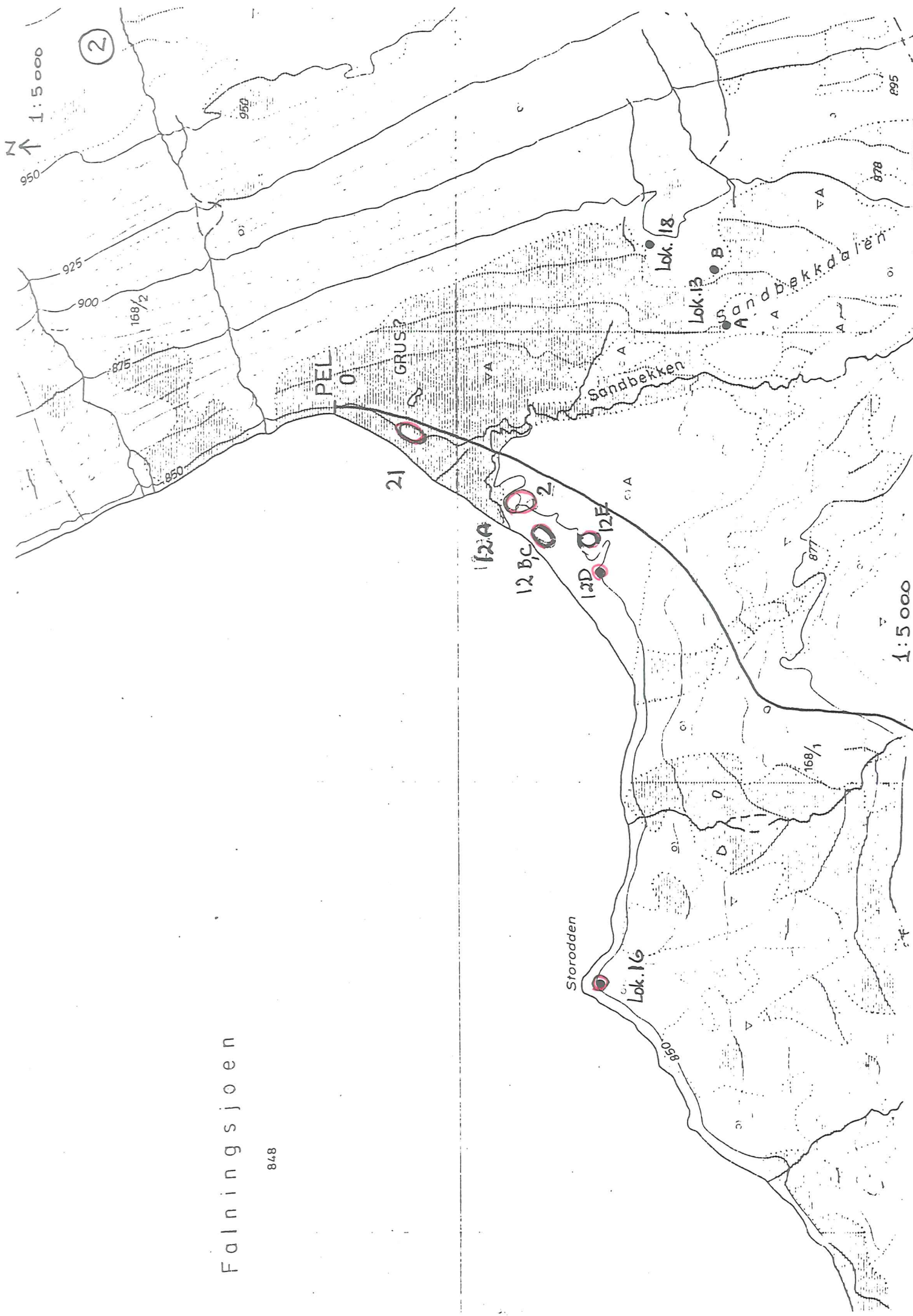
- * Lok. 1 A,B steinalderlokalitet (1973/I), nær lok.4
- * Lok. 2 " (1973/II) nær lok.12 A(samme)
- * Lok. 3 " (1973/III)
- * Lok. 4 " nær lok. 1
- * Lok. 5 "
- Lok. 6 3 setertufter, sannsynligvis nyere tid
- * Lok. 7 A-D 4 kullgroper med skjørbrent stein
- Lok. 8 1 kullgrop " "
- Lok. 9 A-C 3 fangstgroper
- Lok. 10 A-B 2 fangstgroper
- * Lok. 11 A-G 6 fangstgroper
- * Lok. 12 A steinalderlokalitet (ved lok. 2= samme lok.)
- * Lok. 12 B konstruksjon m. ildsted
- * Lok. 12 C kullgrop (sammenheng med 12 B?)
- * Lok. 12 D kullgrop med skjørbrent stein
- * Lok. 12 E steinalderlokalitet
- Lok. 13 A-B 2 kullgroper
- * Lok. 14 fangstgrop
- * Lok. 15 A-G 7 fangstgroper
- * Lok. 16 steinalderlokalitet (reg. som bål plass)
- Lok. 17 bål plass
- Lok. 18 "
- Lok. 19 "
- Lok. 20 "
- * Lok. 21 steinalderlokalitet
- * Lok. 22 A-F 6 kullgroper med skjørbrent stein
- Lok. 23 fangstgrop

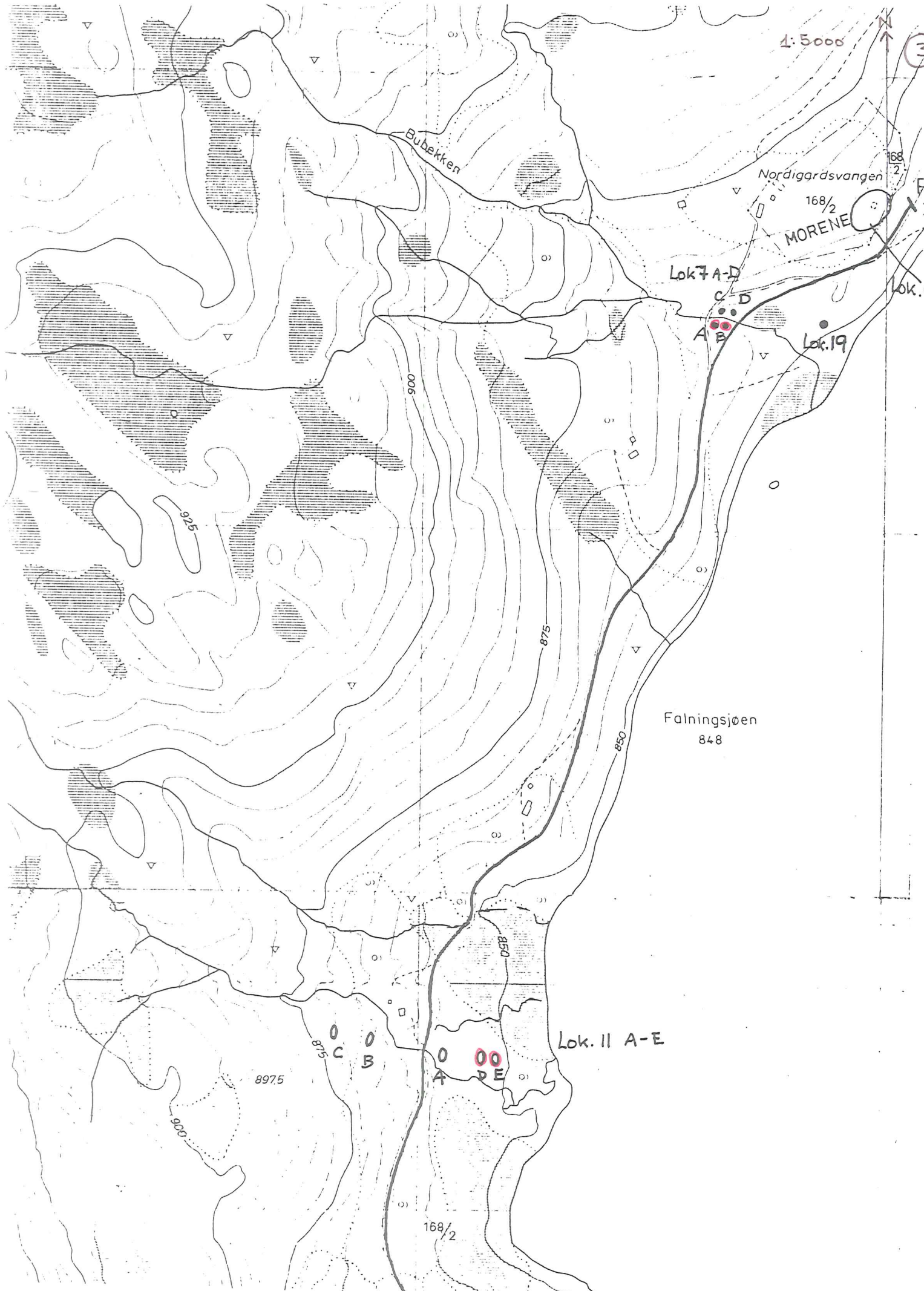
* = undersøkt (rød markering på kartene)

Falningsjoen

848

1:5000

Bubekken

Nordigårdsvangen

MORENE

Lok. 7 A-D

Lok. 19

Falningsjøen
848

Lok. 11 A-E

8975

168/2

3

168/2

Lok. C

A B

C D

0 C

0 B

0 A

00 E

0 D

05B

900

875

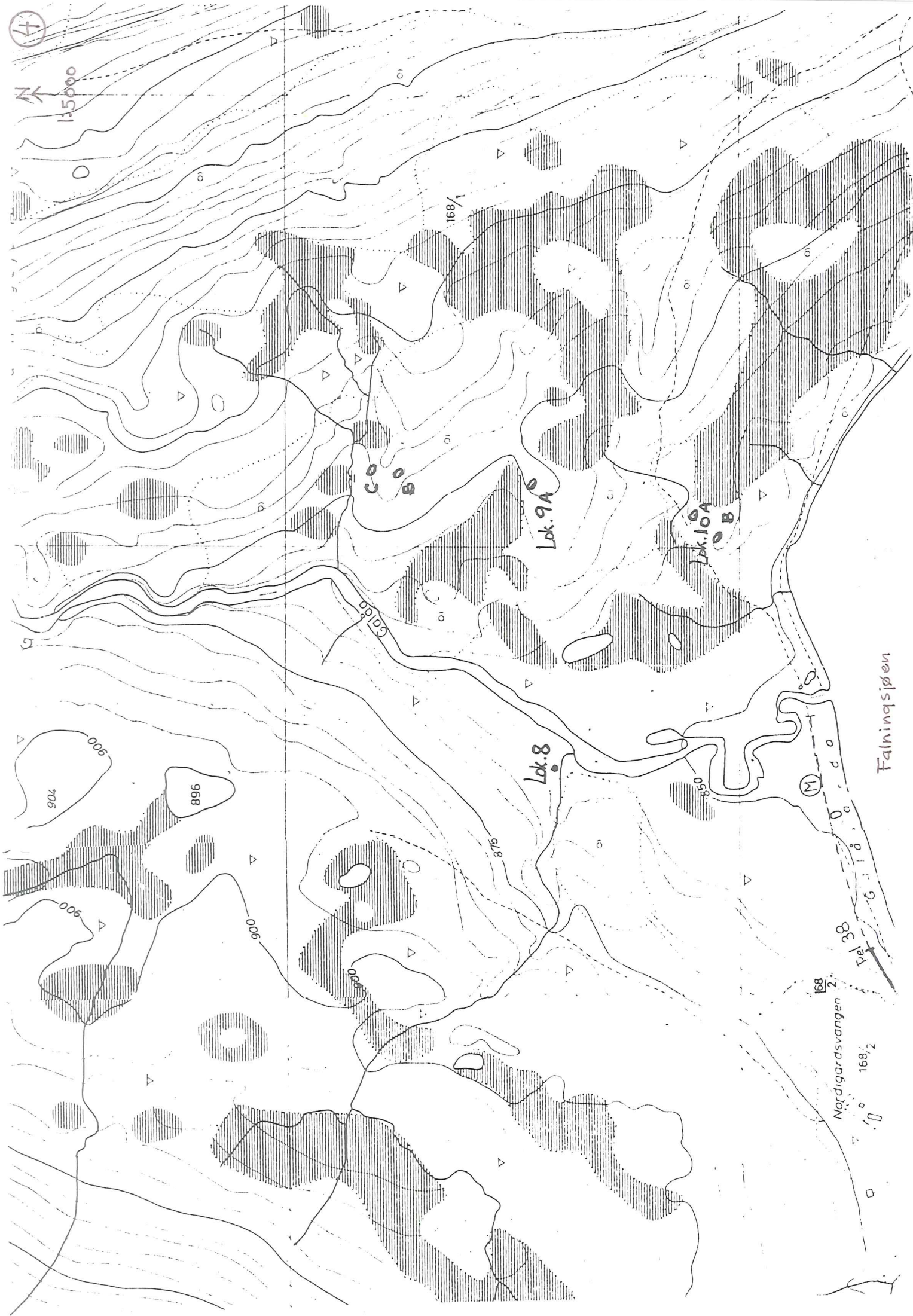
850

925

900

(4)

1:50000

Falningsjøen

Nordigardsvangen 2

168

168

M

Lok. 8

Lok. 9A

Lok. 10A

C

B

904

896

900

500

875

850

168

168

Falningsjøen. Steinalderfunn v. registreringene, 1973, 1980

<u>Lok.</u>	<u>Flint</u>	<u>Kvartsitt</u>	<u>Bergkrystall</u>	<u>Tils.</u>
I (1973/I) T 19293	8 avsl.	1 redskap 8 avslag	1 avslag	18
2 (1973/II) T 19294	1 "	1 "		2
12 (v/1973/II)	1 "	1 " m/retusj 1 mikrofl.l. avsl. 1 avslag		4
3 (1973/III) T 19295		21 avslag		21
4 (v/1973/I)		1 avsl-m/konv.ret.		1
5		1 mikrofl.l. avsl. 2 avslag hvite 2 avslag gr.		5
			<u>tilsammen</u>	<u>69 artef.</u>

FALNTINGSJØEN kvikne, Tynset k. Hedmark Liste over ¹⁴C-dateringer

FALNTINGSJØEN kvikne, Tynset k. Hedmark

Lok.nr.	Type	Prøvested/nr.	T-nr.	Dat.BP	Kalibrert	treslag
15 A	Fangstgrop	Gammel overflate u.voll	5241	8100 [±] 380		lyng
1 A	Steinalderlok.	Kullgrop/ildsted	4765	7400 [±] 90		fur
21	"	Kullflak. Pr. C	5238	7160 [±] 170		"
12 E	"	Grop med kull.Pr.3	5237	7130 [±] 150		"
16	"	112x110y	5239	6860 [±] 160		"
7 A	Kullgrop	Prøve 1	5236	2210 [±] 140	290 [±] 170 BC	bjørk
12 D	"	Prøve 1	5235	2120 [±] 100	200 [±] 210 BC	"
12 C B	Konstr./ildst.	Ildsted β 1 Prøve 3	5240	2030 [±] 160	140 [±] 250 BC	"
14	Fangstgrop	Gammel overflate u.voll	5242	1920 [±] 170	AD 10 [±] 200	"

Laboratoriet for radiologisk datering
Fysikkseksjonen
NTH

UNIT Museet, Trhm.9/4-1986

Rettelse av betegnelse på kullprøve som er C-14-datert

DF 1485 T - 5240 har fått feil betegnelse

oppgitt: Falningsjøen lok. 12 C Prøve 3, Ildsted B,
skal rettes til: Falningsjøen lok. 12 B, ildsted 1. Prøve 3.

Vennlig hilsen

Lil Gustafson
Lil Gustafson

UNIT Museet

7000 Trondheim

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: Fysikkseksjonen, Sem Sælandsv. 5
7034 Trondheim - NTH III. (075) 93 310

DF-

FORSLAG OM ¹⁴C-DATERING

(se rettleddning på baksiden)

- Søkerens navn Ove Olstad Stilling stud.mag.art.
Adresse Hammarsvei 58; 2009 Rælingen
Ansvarlig vegleder (for studenter) Lil Gustafson
..... trekull
 - Prøvematerialets art
Funnsted (kommune, fylke) Falningsjøen; Kvikne k. Hedmark
 - Antall dateringer 8 Prioriteringsrekkefølge
 - Redegjør for formålet med dateringen. Vurder evt. tidligere dateringer for samme formål. Oppgi forslagsnummer (DF-) for disse dateringene.
Dateringene haster p.g.a. rapportskrivning.
Prøvene er samlet inn ved arkeologiske undersøkelser ved Falningsjøen, i forbindelse med utbyggingen av øvre Orkla. de skriver seg fra ulike boplasstyper og konstruksjoner. Lokaltetene er av samme type som i Innerdalen, og problemstillingene felles.
De 8 prøvene er fra:
steinalderboplasser (3), kullgroper med skjørbrent stein (2), fangstgroper (2) og boplass med uforklart konstruksjon (1)
Se forøvrig søknaden for Innerdals-prøvene.
En av prøvene er treslagsbestemt, de øvrige er for små for den metoden som anvendes ved NLHT.
Det er tidligere datert en prøve fra steinalderlok. ved Falningsjøen (T-4765)
5. Prosjektets finansieringskilder: NAVF, Univ.,høgskole,off.museum
 Andre (spesifiser) ... KVO
6. Har søkeren fått utført dateringer siste 5 år? nei, ja
Oppgi i så fall DF-nr. og hvor resultatene evt. er publisert:
.....
.....

29/10 83

Dato

Underskrift søker

Lil Gustafson

Underskrift vegleder

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: Fysikkseksjonen, 7034 Trondheim - NTH

D A T E R I N G S R A P P O R T

Oppdragsgiver: Ove Olstad
Hammarsvei 58
2009 Rælingen

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Forbehandling	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder (MASCA)	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
T-5236	DF 1485 Falningsjøen, Lok 7A Prøve 1 Kvikne, Hedmark	Bjerk	I	0,65g	2210±140	290±170BC	-26,1 *
T-5238	Falningsjøen, Lok 21 Prøve C	Furu	"	1,1g	7160±170		"
T-5239	Falningsjøen, Lok 16 112x 110y	"	"	1,1g	6860±160		"
T-5240	Falningsjøen, Lok 120 Prøve 3, Ildsted B1	Bjerk	"	0,5g	2030±160	140±250BC	"
T-5241	Falningsjøen, Lok 15A	Lyng	"	0,3g	8100±380		"
T 242	Falningsjøen, Lok 14	Bjerk	"	0,9g	1920±170	AD10±200	"

*) Ikke målt

Artsbestemmelsen er utført av førsteamanuensis Leif M. Paulssen, Blindern

Dato: 3. oktober 1984

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Reidar Nydal

Steinar Gulliksen

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: Fysikkseksjonen, 7034 Trondheim - NTH

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Ove Olstad
Hammarsvei 58
2009 Rælingen

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Forbe-handl	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder (MASCA)	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
T-5235	DF 1485 Falningsjøen, Lok. 12D. Prøve 1. Kvikne, Hedmark	Tre-kull Bjørk ^x	I	1,6g	2120±100	200±210 BC	-26,1*
T-5237	Falningsjøen, Lok. 12E . Prøve 3	Bjørk Furu.	I	1,6g	7130±150		"
*) Ikke målt							
Artsbestemmelsen er utført av førsteamanuensis Leif M. Paulsen, Blindern							
x Treslagbestemt ved K. Edvardsen/O. J. Tveitdal, Bot. inst. UNIT.							

Dato: 9. april 1984

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Steinar Gulliksen

Reidar Nydal

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: Fysikkseksjonen, 7034 Trondheim - NTH

D A T E R I N G S R A P P O R T

Oppdragsgiver: Lil Gustafson
DKNVSM arkeologisk avdeling
Trondheim

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Forbe-handl	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder (MASCA)	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
T-4762	DF 1207 <i>Innerdalen</i> Falkberget lok 1B, Trestokk J. Innerdalen, Hedmark	Bjerk	I	8,1g	750± 70	AD1220±70	-26,1 *
T-4763	Flonan lok 6D, prøve 7	Bjerk og bark**	"	8,7g	740± 80	AD1205±95	"
T-4764	Tronsetra lok. 6, grop 1	Furu	"	7,2g	7420±110		"
T-4765	Falningsjøen lok 1A, Tynset, Hedmark	Furu	"	4,9g	7400± 90		"

*) Ikke målt

**) Barken synes ikke å skrive seg fra Bjerk, vil tippe på bark fra nåletre, muligens Gran.

Artsbestemmelsene er utført av førsteamanuensis Leif M. Paulssen, Blindern.

Dato: 14. mars 1983

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Steinar Gulliksen
Steinar Gulliksen

Reidar Nydal
Reidar Nydal

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: Avdeling for fysikk og matematikk, Sem Sælandsv. 5
7034 Trondheim - NTH, tlf. (07) 59 33 10

Dato: 3. oktober 1984

Vår ref.: /amb

Deres ref.:

Stud.mag.art. Ove Olstad
Hammarsvei 58

2009 RÆLINGEN

Vedlagt oversendes rapport for C-14 datering av 6 prøver fra Falningsjøen, innregistrert ved laboratoriet under DF 1485.

En vedlegger også faktura nr. 276 samt innbetalingskort.

Alt materiale er benyttet.

Artsbestemmelse for prøve T-5237

En viser til rapport datert 9. april d.å. og beklager at det er blitt oppgitt feil art for denne prøven. Førsteamanuensis Leif M. Paulssen har artsbestemt materialet til Furu, ikke Bjerk som anført av oss.

Vennlig hilsen

Steinar Gulliksen

Rapport
Faktura

1. Målsetting.

Pollenanalysens formål vil her være å gi et bilde av den generelle vegetasjonsutviklingen i området rundt Falningsjøen, samt å påvise eventuelle spor etter beiting, jordbruk eller annen menneskelig aktivitet.

2. Feltarbeidet.

Materialet det her arbeides med ble innsamlet av cand.mag. Haavard Selnes sommeren 1981.

3. Analysearbeidet.

Cand.mag. Grete Berge Owren har i tiden april-juli 1982 utført pollenanalysen av materialet fra Falningsjøen.

Det er utarbeidet ett komplett pollendiagram, samt et mer grovt og ufullstendig diagram i tillegg.

Oversikt over arbeidet:

	<u>Timer</u>	<u>Dagsv.</u>
Preparering, analysearbeid og diagramtegning	240	30
Rapportskriving	<u>16</u>	<u>2</u>
<u>Total</u> - - - - -	<u>256</u> - - - - -	<u>32</u> - - - - -

Diagram 1 er fra Oset, Falningsjøen.

Det er 185 cm dypt. 22 prøver er analysert med 10 cm eller 5 cm mellomrom.

Diagram 2 er fra Nordigardsvangen, Falningsjøen.

Det er 115 cm dypt, hvorav de 105 øverste cm er torv, de 10 nederste cm er minerogent materiale.

8 prøver er analysert med 10 cm mellomrom.

I Oset-diagrammet ble hver prøve analysert til minst 500 treslagspollen var nådd.

I Nordigardsvangen-diagrammet ble hver prøve analysert til minst 1000 treslagspollen var nådd. Dette ble gjort for å øke sannsynligheten for å treffe på eventuelle kulturindikatorer. Disse har ofte svært liten pollenproduksjon, og vil sikrere bli representert i diagrammet når antall opptelte pollenkorn økes.

4. Resultater og tolkninger av analysearbeidet.

Ved tolkningen av pollendiagrammet brukes den samme soneinndeling som Aage Paus benyttet i Orklaprosjektets årsrapport 1980 (s. 74-87).

Det opereres her med følgende soner: Bjørkesone, firusone, oresone, urtesone, gran-urtesone.

De eldste avsetningene som er analysert er yngre enn fra bjørkesonen, så denne vil ikke bli nærmere omtalt.

Noen bemerkninger om furu og bjørk i pollendiagrammet:

Furu har særdeles stor pollenproduksjon og pollenkornene har svært god spredningsevne. Dette medfører en overrepresentasjon av furu i diagrammene.

Bjørk. Det er tidkrevende og vanskelig å skille dvergbjørk fra treformige bjørkearter ved hjelp av pollen. Et slikt skille er ikke foretatt her, dermed blir det vanskelig å tolke bjørkekurvene.

Mye dvergbjørk ville vitne om lysåpen, muligens skogløs, vegetasjon. Mye treformig bjørk viser at det har vært bjørkeskog i området.

4.1. Pollendiagram fra Oset, Falningsjøen.

Torvsøyla er tatt i ei lita myr i sørenden av Falningsjøen, ca. 100 meter vest for utløpsøset.

Myras vegetasjon domineres i dag av krekling, molte, dvergbjørk og duskull. I myras nærmeste omkrets vokser vier, einer, dvergbjørk og bjørketrær.

300 meter øst for prøvestedet, og 25 meter høyere i terrenget, ligger Helgeseter.

Generell vegetasjonsutvikling:

Pollenanalysen viser at de nederste avsetningene i torvsøyla stammer fra en tid da det vokste furuskog i området. At klimaet må ha vært godt vises i diagrammet ved innslag av varmekjære treslag som alm og eik.

Furufasen avløses av en fase med mye or. På denne tida har det sannsynligvis vokst oreskog i området rundt Falningsjøen, eller i alle fall i nærliggende, lavere områder.

Samtidig med at orekurven når sine høyeste verdier, gjør hasselkurven det samme.

Det gunstige klimaet tar så slutt, og det blir kaldere og fuktigere. Orebestanden går tilbake, og både or og furu er gjennom urtesonen kun representert i beskjedne mengder. Dette tyder på at en avskogning har funnet sted. Oppgangen av gras på dette tidspunktet kan tyde på det samme.

Økningen av mure og dvergjamne samt de store mengder med halvgras vitner om fuktig klima og myrdannelse.

Bjørka er nå stadig godt representert. En stor del av pollenet her stammer nok fra dvergbjørk, men det er også sannsynlig at en her har et bilde av bjørkebelteetableringen.

Gran-urtesonen skilles fra urtesonen ved at granpollen kommer inn. Som for furu, vil det også for gran være mye fjernfluktpollen som kommer inn i diagrammet. Det har neppe vokst gran i Falningsjøens umiddelbare nærhet.

Kulturspor:

Pollendiagrammet fra Oset kan ikke gi eksakte opplysninger om eventuelt jordbruk eller beite ved Falningsjøen.

For sikkert å påvise åkerbruk bør en basere seg på funn av kornpollen. Slike funn er ikke gjort her.

Sikre indikatorer på jordbruk er ellers nesle, groblad, smalkjempe. Bortsett fra to smalkjempe-korn i den aller øverste prøven, er heller ikke disse representert i søylen.

Urter som syre, soleier, malurt og korgplanter kan opptre som beiteindikatorer. Da krever en imidlertid at de får klare og helst sammenfallende oppganger. Her opptre de spredt gjennom hele diagrammet og viser liten overensstemmelse seg imellom. Konklusjonen må bli at en vanskelig kan påvise jordbruk eller beiting i spesielle perioder. Samtidig kan det ikke utelukkes at slik drift har funnet sted. Mange kulturindikatorer har liten pollenproduksjon og spredningsevne, torvprøvene må tas svært nær de aktuelle områder om eventuelle kulturspor skal kunne påvises.

4.2 Pollendiagram fra Nordigardsvangen, Falningsjøen.

Torvsøyle nummer 2 er tatt i ei bakkemyr ca. 100 meter sør for grasvollen på Nordigardsvangen.

Siden denne myra ligger nær den nedlagte setera var det håp om å finne klare spor etter beiting/jordbruk.

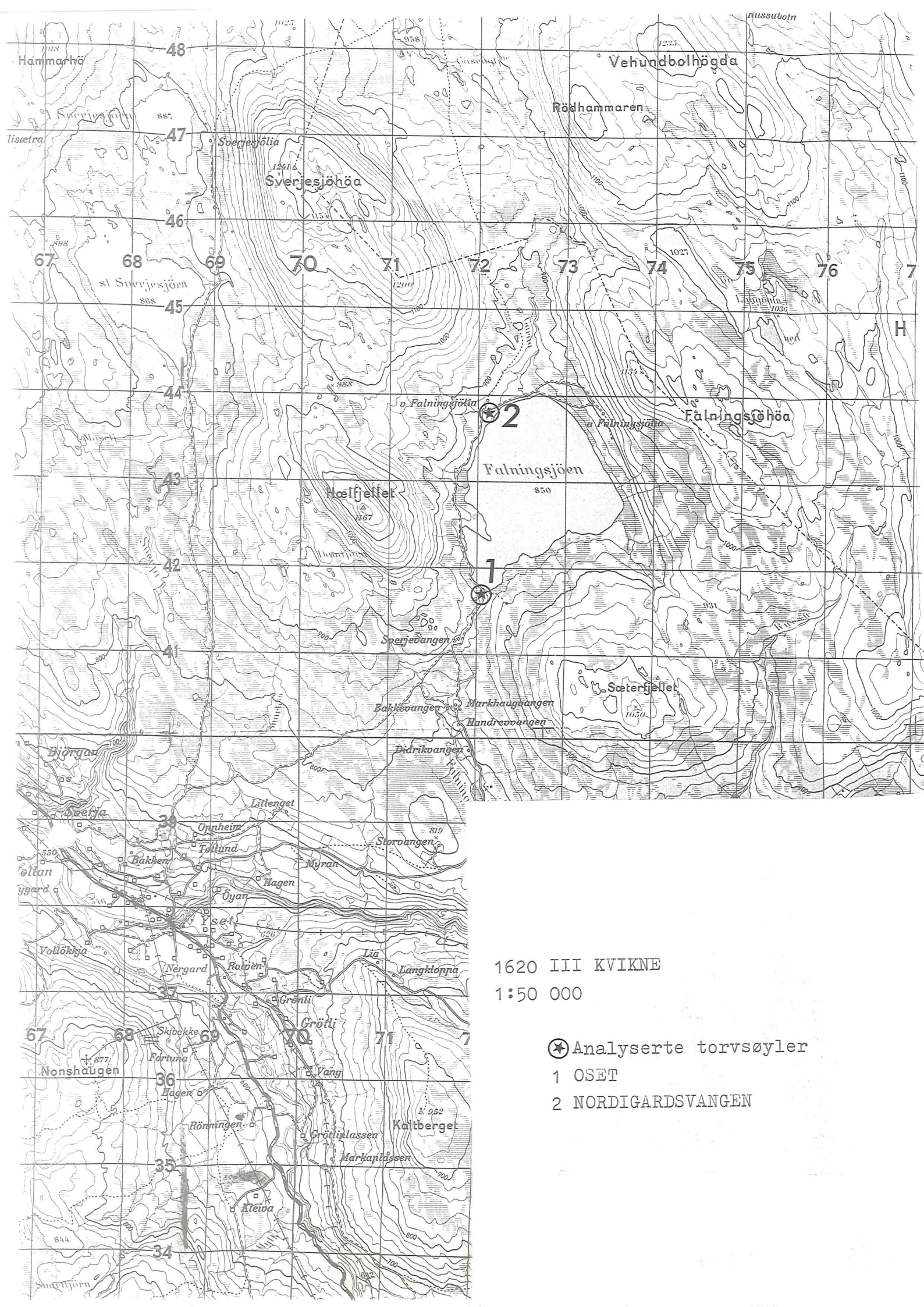
Etter en oversiktsanalyse hvor hver tiende cm fra 10 til 80 cm ble analysert, kunne stadig ikke klare kulturspor påvises.

Urtene syre, soleier, malurt, skjermplanter og korgplanter kommer inn her også. De ser imidlertid ut til å opptre ganske vil-

kårlig. Pollenkorn fra nesle, smalkjempe, groblad og kornartene mangler fullstendig.

Konklusjonen blir også her at eventuell menneskelig aktivitet har satt få tydelige spor etter seg.

De eldste analyserte avsetningene i dette diagrammet stammer fra urtesonen. Om en sammenlikner med diagrammet fra Oset, kjenner en igjen den videre utvikling hvor orekurven når svært lave verdier og gran siden kommer inn.

1620 III KVIKNE

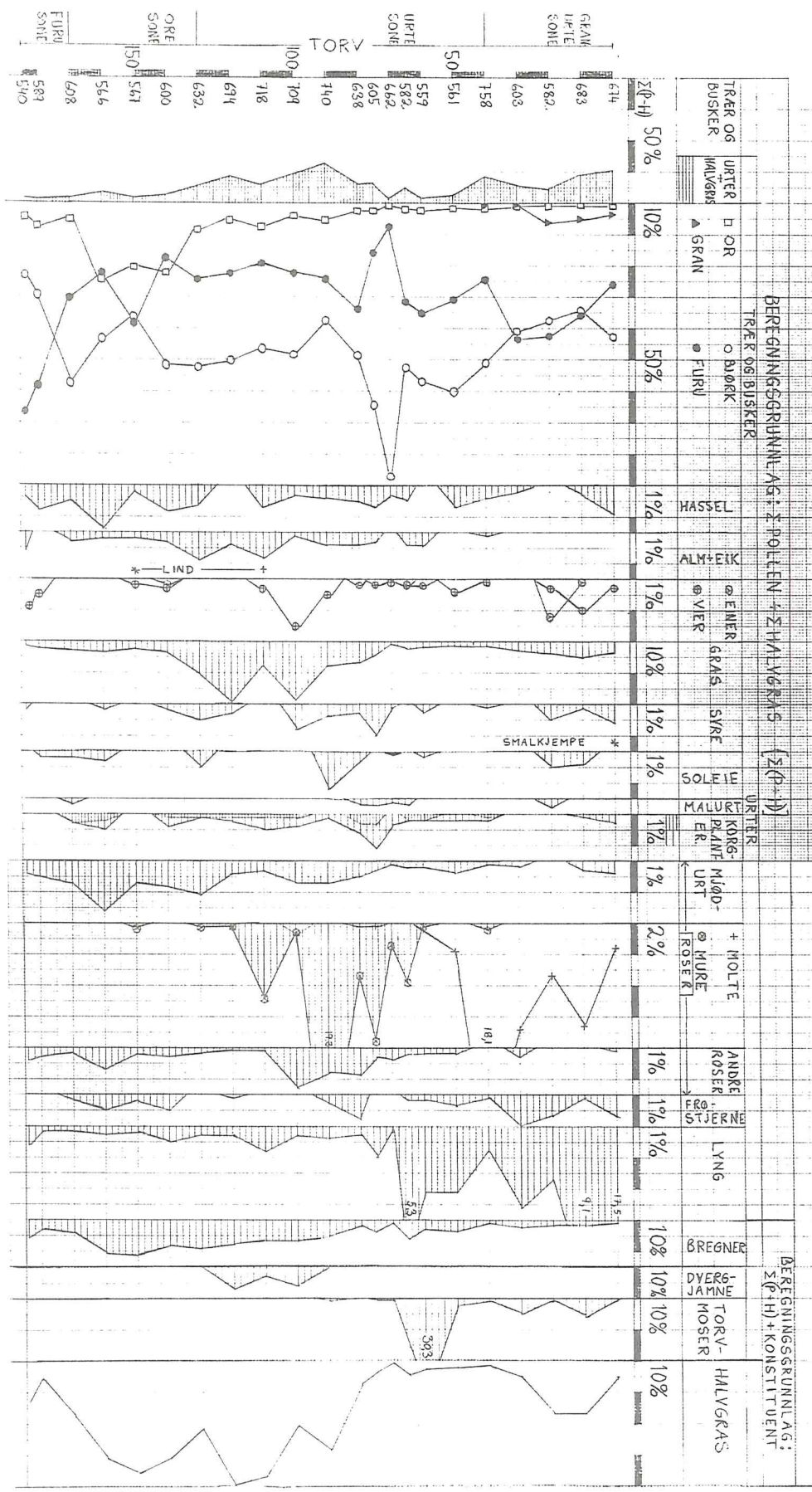
1:50 000

⊛ Analyserte torvsøyler

1 OSET

2 NORDIGARDSVANGEN

OSET S FOR FALNINGSJØEN KVIKNE, HEDMARK CA. 850 MØH.

NORDGARDSVANGEN, FALNINGSØEN KV KNE, HEDMARK C.A. 850 MOH.

